

Վ. ՄԱՅՍԻՄԵՆԿՈ

ՀԱԿՈՂԱՅԻՆ
ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԽՄԲԱԿ

355.5

Մ-41

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ 1936

Վ. ՄԱՔՍԻՄԵՆԿՈ

2802-10

355.5
Կ 41

ՀԱԿՈԴԱՅԻՆ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԽՄԲԱԿ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԽՄԲԱԿՆԵՐԻ ՊԵՏԵՐԻ
ՅԵՎ
ՇԱՐՔԱՅԻՆ ԿԱԶՄԻ ՀԱՄԱՐ

39065-
1009
4017
39065

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

26 JUN 2013

42235

Վ. ՄԱՔՍԻՄԵՆԿՈՒ, Հակոբային ինքնապաշտպանության խմբակի Գիրքը լուս-
տարանում և ինքնապաշտպանության խմբակի աշխատանքը՝ բնակավայրերի
վրա ողբերգական հարձակման ժամանակ: Ձեռնարկը կառուցված է ինքնա-
պաշտպանության խմբակի պետերի և ջարձային կազմի մարտական պատրաս-
տության ձեռնարկի համեմատ:

Պատ. խմբագիր՝ Գրաբիս
Թարգմանիչ՝ Հ. Ալեքյան
Տեխ. խմբագիր՝ Գ. Զեմյան
Մեքագրիչ՝ Հ. Մանուկյան

Հրատարակ. 3543
Գլավիտ. Վ. 325
Պատվեր 1288
Տիրաժ 4000

Հանձնված է արագորության 26 նոյեմբ. 1935 թ.
Ստորագրված է տպագրության 19 դեկտ. 1935 թ.

Պետերաթի տպարան, Յերեվան. II Գնունի № 4

41666.68

«Ապագա ընդհարումների յեղբ կախ-
ված է, վաղ միայն նրանից, քե մեր սեփա-
կան ողային տորմիդը ինչպես կպատաս-
խանի ողային հակառակորդի հարվածնե-
րին այնպիսի նրանից, քե ինքը՝ բնակչությունը
ինչ չափով կազմակերպված կդիմադրի
ողային թշնամուն»:

Ռ. Պ. ԵՅԻԵՄԱՆ

Գ Լ Ո Ւ Խ I

ՀԱՄԱՌՈՏ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՈՂԱՅԻՆ ՀԱՐՁԱԿՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՅԵՎ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՎԻԱՑԻԱՅԻ ՄԱՍԻՆ: Ընկ. Վորոշե-
լովը կուսակցության XVI համագումարում արտասանած իր ճա-
ռում աշպես բնութագրեց ողային հարձակման վտանգը:

«Բավական է մատնանշել, վոր ներկա ավիացիայի կազ-
մում կան ուժեղներ, վորոնք կարող են բարձրացնել
մինչև 12 տոնն ոգտակար բեռ, ել չենք խոսում մյուս հըս-
կայական կարևորության ցուցանիշների մասին, վորոնք
կտրականապես փոխել են պատերազմի այդ նոր միջոցի
պատկերը: Այդպիսի 10 ուժեղներին բաղկացած խմբակը
կարող է միաժամանակ թափել 7000 փուլ պայթուցիկ
նյութեր: Այդպիսի հարյուր սավառնակ կարող է ավերել
ժամանակակից մի մեծ քաղաք»:

Կապիտալիստական յերկրները մոլեգնորեն սպառազինվում
են, տենդորեն պատրաստվելով իրար միջև պատերազմի և առա-
ջին հերթին խորհրդային Միության դեմ հակահեղափոխական
պատերազմի համար: Իմպերիալիստներն իրենց սպառազինում-
ներում առանձնապես ուշադրություն են նվիրում ողային տոր-
միդի զարգացմանը, մասնավորապես ուժեղացնելով ավիացիայի
զարգացմանը, վորն առանձին յերկրներում կազմում է ամբողջ
ավիացիայի կազմի 50 տոկոսից ավելին:

Մենք կփորձենք համառոտակի տալ ավիացիայի տարրեր տեսակները և ողային հարձակման միջոցների բնութագիրը:

Ռմբակոծային ավիացիան, ինչպես իր անունն և ցույց տալիս, նշանակված է տարրեր ավերիչ ուժի և ծանրության ուժերի նետելու համար տարրեր բարձրություններից խիստ բազմատեսակ նշանների վրա. ինչպես՝ զորքերի խմբերի, յերկաթուղային կայարանների և կառուցվածքների, դործարանների, ազմական նշանակություն ունեցող պահեստների վրա և, ինչպես իմպերիալիստական պատերազմների փորձը ցույց տվեց, քաղաքական տնտեսական ու արդյունաբերական կենտրոնների վրա: Հեռավոր թռիչքների համար նշանակված բազմատեսակ ռադիոհաղորդման երկրամասերում թյունը հասնում է 10—20 տոննի: Սավառակների խոշոր չափերը, կառուցվածքի ծանրամեծությունը, մեծ քաշը սահմանափակում են նրանց առաստաղը (վերելքի բարձրությունը) մինչև 5000—6000 մետր: Այդ սավառակների արագությունը հասնում է 1 ժամում մինչև 230 կիլոմետրի: Ռմբակոծային ավիացիայի խնդիրն է՝ հարձակումներ կատարել թիկունքների վրա, ուստի սովորաբար նա զինվում է գնդացրերով՝ ողում կործանիչների դեմ կռվելու համար և ուժերերով՝ վերելքի շրջանում նշանները հարվածելու համար: Բացի դրանից, այդ սավառակները կարող են ունենալ հատուկ գործիքներ թունավորող նյութեր (թՆ) շաղ տալու համար:

Կործանիչ ավիացիան նշանակված է ողում հակառակորդի ավիացիայի դեմ ակտիվորեն կռվելու համար:

Կործանիչները լինում են միտեղանի և յերկտեղանի: Միտեղանին զինված է 2 կամ 4 զուգյալ (Спаренные) գնդացրերով, վորոնք անշարժ կերպով ամրացված են և կրակում են միայն՝ պտուտակի վրայով դեպի առաջ:

Յերկտեղանի կործանիչն ունի ավելի ուժեղ գնդացրային սպառազինում (մինչև 6 գնդացր)՝ նրանց դասավորությունը հնարավորություն է տալիս կրակ վարելու թե՛ դեպի առաջ, թե՛ յետ և թե՛ դեպի կողքերը: Յերկտեղանի կործանիչը նշանակված է՝ ուղեկցելու իր ռադակիրներին և հետախույզներին, յերբ ներանք թռչում են հակառակորդի դասավորման խորքը և կռվելու յերկրի տերիտորիան ներխուժած հակառակորդի սավառակների դեմ:

Ժամանակակից կործանիչի շարժման արագությունը հասնում է մեկ ժամում 275—325 կիլոմետրի:

Հետախույզական ավիացիան բաժանվում է յերկու յենթախմբի (նայած հետախույզություն կատարելու հեռավորությունը) — հեռակա և մերձակա: Հետախույզական սավառակի խնդիրն է, ինչպես նրա անունն և ցույց տալիս, — հետախույզությունը: Հեռակա հետախույզություն համար նշանակված է սպառազինություն մեջ գոյություն ունեցող բազմատեսակ հետախույզները, քանի վոր հարկադրված են ուժով անցնելու հակառակորդի կործանիչների միջով, այդ պատճառով նրանց սպառազինումը պետք է նման լինի ռադակոնիչների սպառազինությունը: Հետախույզների թռիչքի արագությունը հասնում է 200—275 կիլոմետրի մի ժամում:

Շտուրմային ավիացիան նշանակված է առանձնապես փոքր բարձրություններից (մինչև 500 մետր) մարտական գործողությունների համար, զլխավորապես հակառակորդի մոտակա թիկունքում կենդանի նշանների վրա մարտական գործողությունների համար:

«Շտուրմիչը» զինված է գնդացրերով (4—8), հատուկ հաստարանների վրա, կրակում են բոլոր կողմերի վրա:

Ավիացիայի շտուրմային գործողությունները հնարավոր են նույնպես խորը թիկունքում մարդկանց կուտակումները, կենդանիներին գնդակոծելու համար և մասնավորապես ողային հարձակման հետևանքները վերացնելու վրա աշխատող հակողային պաշտպանություն մասերը գնդակոծելու համար:

Գրոհի հաջողություն տարրերից մեկն է հանդիսանում նրա անսպասելիությունը: Այդ անսպասելիությունը ձեռք է բերվում աննկատելի մոտենալով նշանին՝ թագնված լեռան, անտառի յիտևում և այլն:

Շտուրմային ավիացիան հանկարծակի գրոհների ժամանակ գնդացրային կրակով և ռադակոնիչամբ բարոյական մեծ ազդեցություն է թողնում անպատրաստ զորքերի վրա:

ԱՎԻԱՅԻՈՆ ՌՈՒՄԲԵՐ: Ավիառումբերն ունեն կաթիլի ձև: Թռիչքի ժամանակ ուժերին կայունություն տալու համար նրա պոչի մասում ամրացնում են ստարիլիդատորը (պոչի հարմարանք է, վորը կանոնավորում է ռումբի թռիչքի ուղղությունը նրա ընկնելու ժամանակ):

Ռումբերն իրենց նշանակման համաձայն բաժանվում են՝ ֆուգասային ռումբերի — ծածկարաններն ու ամբությունները քանդելու համար, բեկորային ռումբերի — կենդանի նշանները

վրա գործողության համար. քիմիական բույսերը—գործերին ու
բնակավայրերը թույնավորող նյութերով վարակելու համար և հըր-
ձիգ բույսերը—բնակավայրերում հրդեհներ առաջացնելու համար:

Ֆուգասային բույսերը գործում են գլխավորապես պայթյուն-
ների արիքի ուժով: Այդ տեսակի բույսերն ունեն 50—2000 կի-
ոգրամ ծանրություն: Ռումբի այդ մեծությունը համեմատ
նրա ավերիչ ուժը տարածվում է 40—250 մետր տարածության
վրա բույսերի պայթման տեղից հաշված: Ֆուգասային բույսերի
ներթափանցելու խորությունը հողի գետնի մեջ հասնում է 1,5—8
մետր լայնության և 7—30 մետր տրամագծով ձազարի: 50—150
կիլոգրամ ծանրության բույսերի պայթման ուժը միանգամայն
բավական է ավերելու քաղաքային և արդյունաբերական տիպի
շենքեր ու կառուցվածքներ. ավելի ծանր բույսերն ունեն հա-
տուկ դեր, նրանք գլխավորապես ծառայում են ծովային նավե-
րի դեմ կռվելու համար և հատուկ կարևոր կառուցվածքներ քան-
դելու համար, ինչպես որինակ յերկաթուղային կամուրջներ և
այլն:

Բեկորային բույսերը բաց վայրում գտնվող կենդանի նը-
շաններին հարվածելու համար են (մարդ, ձի և այլն): Ռումբն
ընկնելու ժամանակ պայթում է հենց գետնի յերեսին, մանրվելով
մեծ քանակությամբ բեկորների, վորոնք բույսերի պայթման տե-
ղից թռչում են 20—150 մետր հեռավորության վրա, նայած
բույսին ինչ ուժ ունի: Այս տեսակի բույսեր քաղը լինում է 8—50
կիլոգր: Ամենից հաճախ գործադրում են 8—16 կիլոգր. քաշ
ունեցող բույսեր:

Հրձիգ բույսերը նշանակված են գործելու այնպիսի կե-
տերի վրա, վորանց շատ կա այրվող նյութեր, (փայտե շենքեր,
վառելանյութի պահեստներ, փայտագործական և փայտամշակման
ձեռնարկություններ և այլն): Այս տեսակի բույսերը ունի ֆոսֆոր-
կամ տերմիտ: Պայթյունի ժամանակ դոյանում է հրդեհի մոտ 15
րոպե վառվող մի ոջախ, մինչև 3000 աստիճան տաքությամբ: Նա-
յած ինչպես է կառուցված բույսը, նրա հրձիգ նյութերը նրա-
նից թռչում են 5—40 մետր հեռավորության վրա՝ պայթած տեղից
հաշված: Ռումբի քաղը լինում է 2—50 կիլոգր: Նայած բույսերի
պայթյունին՝ նրանք լինում են բախական և հեռակայական գոր-
ծողություն: Բախական բույսերը պայթում են շենքի ու կա-
ռուցվածքի ներսը թափանցելով, հեռակայական բույսերը պայ-

թում են ողում վառվող նյութը անձրևի նման շաղ տալով
չորս կողմը:

Քիմիական բույսերը վայրը վարակելու համար են, նպատակ
ունենալով դժվարացնել այդ վայրով գործերի, բնակչության
տեղաշարժերը և այլն. նույնպես և վարակելու համար արդյու-
նաբերական ձեռնարկությունները և ամրանետման յենթակա
մյուս որյեկտները ու մարդկանց թն անմիջապես վնասելու հա-
մար. վարակումը մեծ մասամբ կատարվում է միաժամանակ
վնասվածքներ առաջացնելու մյուս տեսակների հետ (ավերում,
հրձիգում և այլն):

Այս տեսակի բույսերն ունեն տարբեր գործողության քի-
միական թույնավորող նյութեր: Կայուն թն ունեցող բույսերի
քաշն է 50—500 կիլոգրամ: Կայուն թն ունեցող քիմիական
բույսերը միջին հաշվով վարակում է 350—750 քառակուսի
մետր մակերես (750 քառակուսի մետր վարակման մակերես է
գոյանում այն ժամանակ, յերբ բույսերը պայթում են ողում
150—300 մետր բարձրության վրա): Անկայուն թն ունեցող ամպ
և գոյացում մոտավորապես 15—20 մետր տրամագծով, լցնելով
մոտ 2000—4000 քառակուսի մետր տարածություն (նկատի
ունենալով, վոր թն տարածվում են 10—15 մետր բարձրությամբ):

Ողաքիմիական հարձակման միջոցների են պատկանում
նույնպես ավիացիոն այն գործիքները, վորոնք թափում կամ
շաղ են տալիս թույնավորող նյութեր: Թն ցանումը կատարվում
է կենդանի նշանների և բնակավայրերի վրա:

ԹՈՒՆԱՎՈՐՈՂ ՆՅՈՒԹԵՐ: Մարտական թույնավորող նյու-
թեր են կոչվում քիմիական այնպիսի բաղադրությունները
(նյութերը), վորոնք մարտական գործադրության ժամանակ կա-
րող են կամ մարտիկին թույնավորելով հանել նրան շարքից,
կամ զգալի չափով նվազեցնել նրա մարտունակությունը: Նայած
թն ֆիզիկական կամ քիմիական ինչ հատկություններ ունեն,
տակտիկական տեսակետից բաժանվում են յերկու կատեգորիայի
—կայուն և անկայուն թն:

Կայուն թն գործադրում են այն դեպքում, յերբ հարձակ-
ման նպատակն է դադարեցնել վորևե որյեկտի գործունեյու-
թյունը ավելի կամ պակաս տեական ժամանակով: Կայուն թն
վարակումը դժվարացնում է խիստ յերկարատե ժամանակով
վայրի առանձին տեղամասերում մնալը, վորոնք հաճախ մեծ
են լինում իրենց մակերեսով:

Անկաշուն ԹՆ (կարճատե գործողութեան), վորոնք տրա-
գորեն գոլորշիանում ու ցրվում են ողում, գործադրվում են
այն դեպքում, յերբ հարկավոր է արագորեն ազդել հակառա-
կորդի վրա, նրան՝ կորուստ պատճառելով, կամ յերբ պետք է
հարկադրել հակառակորդին հագնելու հակագազերը և այդպիսով
նվազեցնել նրա մարտունակութունը. սրանց գործադրութեանը
թիկունքների վրա զգալի չափով ավելի սակավ է լինում, քան
կաշուն ԹՆ գործադրութեանը:

Կենդանի որգանիզմի վրա ներգործելու տեսակետից ԹՆ
բաժանվում են 5 խմբի:

1. Հեղձուցիչ ներգործության ԹՆ. Սրանց թվին են պատ-
կանում քլորը, ֆոսգինը, դիֆոսգինը և քլորպիկրինը. ընդվո-
րում ֆոսգինը և դիֆոսգինը ներգործում են վորպես թունա-
վորող նյութեր, իսկ քլորպիկրինը, սկսած փոքր համակենտ-
րոնացումներից, — ներգործում են վորպես արտասվաբեր և վոր-
պես թունավորող նյութեր:

2. Թունավորող ներգործման նյութեր: Այս խմբին են պատ-
կանում ածխածնի ոքսիդը (շմուքի ուգարի գաղը), ֆոսգինը
և դիֆոսգինը:

Այս խմբի գլխավոր ներկայացուցիչն է ածխածնի ոքսիդը,
վորը խիստ թունավոր է, շնորհիվ իր ցնդունութեան (ածխածնի-
նի ոքսիդի գոլորշիներն ավելի թեթեւ են, քան ողը) մեծ չափով
չի կարելի գործադրել:

3. Պալարային ներգործության ԹՆ: Գլխավոր տեսակներն
են իպրիտը, լյուեիզիտը և դիկը, վորոնք մարմնի վրա (կաշու վրա)
առաջ են բերում այրվածքներ, բշտիկների ձևով, վոր հետո խո-
ցեր են դառնում: Իպրիտը միանգամից չի ներգործում, այլ մի
քանի ժամ անցնելուց հետո: Պալարային ԹՆ, վորոնք գործադր-
վում են մառախուղի կամ գոլորշու ձևով, որգանիզմի ներսն
ընկնելու դեպքում մեծ մասամբ մահ են պատճառում: Այս ԹՆ
գլխավորապես գործադրվում են գետինը, շենքերը, սարքավո-
րումները վարակելու համար և այլն:

4. Արտասվաբեր ներգործության ԹՆ: Այս խմբին են պատկա-
նում այն թունավորող նյութերը, վորոնք, նույնիսկ չափազանց
աննշան քանակութեամբ, արագորեն ներգործում են աչքերի վը-
րա, ուժեղ արտասուք առաջացնելով:

5. Գրգռիչ ներգործության ԹՆ: Այս խմբի մեջ են մտնում
բոլոր մկնդեղային բաղադրութեամբ նյութերը (արսիններ). ինչ-
պես՝ աղամսիտը, դիկը, լյուեիզիտը:

Այդ բոլոր ԹՆ, ունենալով թունավոր ներգործութեան որ-
գանիզմի վրա, խիստ ներգործում են նաև քթակոկորդի վրա,
առաջ բերելով փռուտոց և քոր կաշու վրա:

Այս հատվածում մեջ բերած համառոտ տեղեկութեանները
պետք է տարրական հասկացողութեան տան մեր ընթերցողին,
այն մասին թե ինչի նա կարող է հանդիպել ապագա պատե-
րադմում ողային հարձակման պայմաններում:

Նորհուրդների յերկրի աշխատավորները պետք է պատրաստ
լինեն հակողային պաշտպանութեան համար լիովին զինված:

Ընկ. Ստալինը հունվարյան պլենումում հայտարարեց, վոր
մենք ունենք բոլոր անհրաժեշտ պարագաները մասսայական քա-
նակութեամբ մեզ հարկավոր կալի միջոցները պատրաստելու հա-
մար:

Կասկած չկա, վոր հակողային պաշտպանութեան բնագա-
վառում նույնպես Նորհրդային Միութեանը իրենից ներկայաց-
նում է բավական ուժեղ մի յերկիր:

«Մեղանում չկար ավիացիոն արդյունաբերութեան, մեղա-
նում նա կա այժմ» (Ստալին): Ավիացիայի համամիութենական
որը մեր նվաճումների համար մի ցայտուն ցույց հանդիսացավ ողա-
յին տորմիլի շինարարութեան բնագավառում: Մեր Կարմիր բա-
նակը ի վիճակի յե հակառակորդի ողային հարձակումներին հա-
կադրել զենիթային հրանոթների և զնդացրերի հզոր կրակ,
վորն իր դիպուկութեամբ, արագաձգութեամբ և հեռահարու-
թեամբ չի դիջի ազդական տեխնիկայի վերջին նվաճումներին
այդ ասպարիզում: Մեր սոցիալիստական արդյունաբերութեանը
հարկավոր պահին կկարողանա ապահովել հակողային պաշտ-
նանութեան և ողային հակառակորդին վոչնչացնելու համար
ահանջվող միջոցների արտադրութեանը:

Բնակչութեան ինքնապաշտպանութեանը սոցիալիստական
յերկրի Հակողային պաշտպանութեան միասնական հզոր սիս-
տեմի տարրերից մեկն է:

ԿՈՆՏՐՈՒ ՀՍՐՅԵՐ

1. Ռաբկոմիչ, կործանիչ և հետախուզական ավիացիայի նշանակումը:

2. Վնասելու ինչ միջոցներ ունի ավիացիան:

3. Ինչ նպատակի համար են ծառայում ֆուգասային, բեկորային, հրձիգ
և քիմիական ուժերը:

4. Ի՞նչ է ԹՆ:

5. Ի՞նչ խմբերի յեն բաժանվում ԹՆ մարդու որդանիզմի վրա ունեցած ներգործության տեսակետից:

Գ Լ Ո Ի Խ II

ՀԱՎՈՐԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՍԻՍՏԵՄԸ ՅԵՎ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԻՆԲՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐԴԵԼՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԵՂՆ ՈՒ ԴԵՐԸ ԱՅՂ ՍԻՍՏԵՄԻ ՄԵՋ

ԿԱՅԱՆԻ, ՈՐՅԵԿՏԻ ՀԱՎՈՐԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ: Հակառակորդի հարձակումն ողից (յերբ բնակչությունը հակողային պաշտպանության խնամքով կազմակերպման տեսակետից անպատրաստ է և անկազմակերպ) սպառնում է ծանր բարդություններ թիկունքի աշխատանքին և հետևապես լուրջ կերպով անդրադառնում է նաև ճակատի մարտական աշխատանքի վրա: Մեր յերկրի յուրաքանչյուր աշխատավորի պատվազոր և պատասխանատու խնդիրն է՝ հակառակորդին հանդիպել զինված գիտելիքներով և պրակտիկ ունակություններով՝ յետ մղելու համար նրան ամեն տեսակ պայմաններում:

Ինչպե՞ս է կառուցվում հակողային պաշտպանության սիստեմը:

Կարևորագույն որոշումները (նայած նրանց փոխադարձ դասավորությանը, ստրատեգիական և այլ նշանակությանը) կազմակերպում են ՀՈՊ-ի կայանները: Այդ կայաններն իրենց կազմում կարող են ունենալ պաշտպանության որոշումների մեկ կամ մի քանի խմբեր:

Կայանների ու որոշումների հակողային պաշտպանությունը դեռևս խաղաղ ժամանակ պետք է լիովին պատրաստ լինի յետ մղելու ողային հակառակորդի հարձակումը: Հակողային պաշտպանության կայանի պատրաստությունը ղեկավարում է ՀՈՊ-ի կայանի պետը: Նա կայանին ամրացված հակողային պաշտպանության բոլոր մասերի և մարմինների անմիջական պետն է, վորը և լիակատար պատասխանատվություն է կրում ՀՈՊ-ի կողմից անցկացվող բոլոր միջոցառումների նպատակահարմարության, ճշտության և ժամանակին կատարման համար:

ՀՈՊ-ի կայանի պետ է նշանակվում սովորաբար ՀՈՊ-ի

կայանում գտնված զորական մասի հրամատարը կամ հրամատարական կազմից մեկնում եկը:

ՀՈՊ կայանի պետն իր աշխատանքում հենվում է տեղական իշխանության մարմինների, զորական մասերի, կուսակցական կազմակերպությունների և խորհրդային լայն հասարակայնության լիակատար աջակցության և պաշտպանության վրա:

Ղեկավարման հարմարության համար ՀՈՊ խոշոր կայանները բաժանվում են ռայոնների. այդ ռայոններից յուրաքանչյուրի համար նշանակվում է ՀՈՊ հատուկ պետ: ՀՈՊ ռայոնների պետեր են նշանակվում սովորաբար տեղական վարչության ռայոնական մարմինների ղեկավարները:

Ռայոնների վարչական բաժանում չունեցող ՀՈՊ կայանները նույնպես, ինչպես և խոշոր կայանների ՀՈՊ ռայոնները բաժանվում են ՀՈՊ-ի շրջանների: ՀՈՊ շրջանները ստեղծվում են հետևյալ կերպ.

1. Առդյունաբերական շրջաններ — առանձնացնելով առանձին խոշոր որոշումները կամ միջակ և փոքր որոշումները խմբերի բաժանելով, ՀՈՊ միասնական ղեկավարության ներքո, նրանց անմիջապես յենթարկելով ՀՈՊ կայանի կամ ռայոնի պետին:

2. Հասուկ շրջաններ — առանձնացնելով սպեցիֆիկ առանձնահատկություններ ունեցող որոշումները իր կազմակերպության և ղեկավարման մեջ (յերկաթուղային հանգույցներ, այլ բողոմներ, զինվորական թաղամասեր, պահեստներ և այլն), և վերջապես

3. Բնակչության պաշտպանության (ԲՊ) շրջաններ, վորոնք ընդգրկում են մնացած ամբողջ բնակեցված տերիտորիան:

Հակողային պաշտպանության կայանի պետի ղեկավարմարմինն է հանդիսանում ՀՈՊ կայանի շտաբը. շտաբի պետն անմիջապես յենթարկվում է կայանի պետին: Շտաբի կազմի մեջ են մտնում ՎՆՈՍ (ողային դիտողության և ծանուցման), ՎՆԱԲ (նեղքին դիտողության և հետախուզության) և կապի ծառայությունները և ոպերատիվ մասը:

Քաղաքային ռայոնի պետը ղեկավարում է ՀՈՊ ծառայությունը՝ անմիջապես իրեն յենթակա ռայոնի շտաբի պետի, ՀՈՊ շրջանների պետերի և ՀՈՊ որոշումների պետերի միջոցով:

ՀՈՊ ծառայությունների պետեր, զինվորական աշխատողների հետ միասին կարող են նշանակվել նաև քաղաքացիական անձինք: Քաղաքացի աշխատողները, սովորաբար, պատասխա-

նաառաջ ղեկավարներ լինելով տեղական վարչութիւն վարչական վորոշ մարմինների համար, ՀՈՊ ամբողջ աշխատանքն անց են կացնում իրենց գերատեսչական ապարատների միջոցով:

Որչեկտների ՀՈՊ ղեկավարութիւնը դրվում է արդյունաբերական ձեռնարկութիւնների գիրեկտորների, յերկաթուղային հանգույցների և կայարանների և այլն պետերի վրա: Այդ անձինք պատասխանատու յեն ՀՈՊ իրենց որչեկտների պատրաստութիւն ընդհանուր դրութիւն համար, այլև ՀՈՊ սահմանած բոլոր միջոցառումների ժամանակին և ձիշտ կատարման համար:

Որչեկտների հակողային պաշտպանութիւն կազմակերպումը լիովին պետք է կապել արտագրութիւն վարչութիւն համար գոյութիւն ունեցող սիստեմի հետ: Պաշտպանական միջոցառումների անցկացմանը պետք է ներգրավել հիմնական բոլոր մարմիններին և ձեռնարկութիւնների կամ հիմնարկութիւնների պաշտոնատար անձերին:

Որչեկտի պետը ՀՈՊ ծառայութիւն ուղերատիւ ղեկավարութիւնն իրականացնում է շտաբի հատուկ նշանակված պետի միջոցով, իսկ հատուկ ղեկավարութիւնը կատարում է արտագրութիւն մեջ իր ոգնականների միջոցով:

ՀՈՊ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ: Բնակչութիւն պաշտպանութիւնը ողային հարձակումների դիմ պետք է ստեղծվի իրենց աշխատավորների ինքնագործունեյութիւն: Աշխատավորներն ամեն կերպ աջակցութիւն ցույց տալով գերատեսչական կարգով անցկացվող աշխատանքին, իրենք պարտավոր են կիրառել ՀՈՊ մի շարք միջոցառումներ իրենց բնակավայրում: Այդ միջոցառումներին են վերաբերում բնակավայրերի ընդհանուր քողարկմանը մասնակցութիւնը, անհատական պաշտպանութիւն միջոցների կիրառումը, գազապատանների կառուցումը, հարմարեցնելով դրանց համար բնակարանները և այլ շէնքերը, վորոնք հնարավորութիւն են տալիս պաշտպանվելու թիւ, հարձակումների ժամանակ բոլոր կանոնների կատարումը:

Միևնույն ժամանակ աշխատավորները կամավոր հիմունքներով մասնակցում են ՀՈՊ խմբերում, ակտիւ աշխատանք են կատարում Պաշտպանութիւն շարքերում՝ ստեղծելու ՀՈՊ հատուկ կազմակերպութիւններ, պաշտպանելու բնակչութիւնը (ՀՈՊ շրջանները), բնակատեղիներում կազմակերպում են ինքնապաշտ-

պանութիւն խմբակներ, ձգտելով բանվորների բնակարանները դարձնել ՀՈՊ ամբողջներ:

Ինքնապաշտպանութիւն խմբակը Պաշտպանութիւն ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՀՈՊ հիմնական ակտիւն է, վորն առանձնապես վարժպած է, ընդունակ է կազմակերպելու և իրականացնելու ողային հարձակումների դեմ ինքնապաշտպանութիւն համար աշխատավորների պատրաստութիւն ղեկավարութիւնը: Տնային վարչութիւնների ամենակտիւ աջակցութիւն բնակիչութիւններում կիրառվում են ՀՈՊ հիմնական միջոցառումները: Զեռք են բերվում հակահրդեհային միջոցներ, պատրաստում են ավազ և վերասարքավորում են ջրմուղու ցանցն, այնպես, վոր հնարավոր լինի հրդեհը հանգցնել տան ամեն մի տեղում: Այդ խմբակը ձեռք է բերում հրդեհաշիջ անհրաժեշտ գույք՝ թե հրդեհաշիջ մասերի հաջող գործողութիւն համար, և թե հրդեհների դեպքում մարդկանց և գույքը փրկելու համար: Մահմանվում են վառարանները վառելու և կրակից ոգտվելու կանոններ և նշվում է այդ կանոնների կատարման հակողութիւն կարգը:

Նշանակվում է որապահութիւն այն անձնավորութիւններից, վորոնք հսկում են տան կարգուկանոնին թուխքների հարձակումների ժամանակ և բնակչութիւնը փողոցից թազցնելուն: Պատրաստվում է զազսահանման նյութ բազարար քանակութիւնը և միևնույն ժամանակ ապահովում են այդ նյութի անխափան ծախսումն ու փոխանցիկ պաշարի առակայութիւնը հենց խաղաղ ժամանակ:

Ստեղծվում են այնպիսի պայմաններ, վորոնք հնարավորութիւն են տալիս ոգտագործելու բժշկական կայանները, բաղնիքները, լվացքատները, ջրցանները (դուշերը) հարձակումների ժամանակ՝ բնակչութիւնը բժշկական-սանիտարական սպասարկման նպատակների համար: Միաժամանակ ձեռք են բերվում դեղարկիւններ վնասվելու դեպքում բժշկական առաջին ոգնութիւնը ցույց տալու համար: Տնային վարչութիւններն ամեն կերպ աջակցում են ինքնապաշտպանութիւն խմբակների կազմակերպմանն ու մարտական պատրաստութիւնը:

Ինքնապաշտպանութիւն խմբակի պարապմունքների և հավաքների համար անհրաժեշտ է շէնք հատկացնել (վորի համար ոգտագործում են կարմիր անկյունները կամ բնակչութիւնը կուտուրական սպասարկման մյուս տեղերը) և կարգավորել

վարժական ու մարտական գույքի պահպանումը:

Ոգային տագնապի ազդանշան տալուն պես բնակմիությունում պետք է կիրառել հետևյալ կարգը.

Տան ամբողջ ակտիվը, վորը չի մտնում ՀՈՊ խմբերի կազմի մեջ և տանն է գտնվում, պետք է հավաքվի մի տեղ (առաջուց նշանակված), և մտնի ինքնապաշտպանություն խմբակի պետի կարգադրության տակ:

Բոլոր դարպասներն ու մուտքի դռները բացվում են և նըրանց մոտ նշանակվում են որապահներ և ղեկավարներ փողոցից թագնվող տրանսպորտի և մարդկանց շարժումը կանոնավորելու համար:

Յեթե տան մեջ կան այնպիսի մարդիկ, վորոնք ՀՈՊ մասերի կազմին են պատկանում, անմիջապես անհրաժեշտ է հայտնել նրանց հարձակման մասին:

Բնակարաններում պետք է ձեռք առնեն այն բոլոր միջոցները, վորոնք նախատեսված են հարձակման ժամանակի համար: Բնակչությունը ջուր է վերցնում յուրաքանչյուր մարդուն մոտ մի դուլլի հաշվով. հանդցնում են կրակները. գիշեր ժամանակ հանդցնում են դրսի լուսավորությունը և այլն: ՀՈՊ անմիջապես մասնակցություն չունեցող բոլոր բնակիչները ֆնում են իրենց բնակարաններում:

Հարձակման ժամանակ ինքնապաշտպանություն խմբակն անմիջապես միջոցներ և ձեռք առնում վերացներու հարձակման հետևանքները (հանգցնում է հրդեհները, դադարեցնում է խուճապը և այլն):

Մինչև հատուկ միջոցների գալը, այդ գործին են ներգրավում աշխատունակ բնակչությունը — ինչպես տվյալ տանն ապրողներին, այնպես էլ այնտեղ ժամանակավորապես պաշտպանվողներին:

Առանձնահատուկ ուղադրություն պետք է դարձնել բնակչության գույքի պահպանման և վնասվածներին ոգնություն ցույց տալու վրա: Այդ պետք է կատարվի հրդեհներն ու խուճապը վերացնելու հետ միաժամանակ:

Բնակմիության մեջ ՀՈՊ կազմակերպելիս անհրաժեշտ է հիշել, վոր ամեն անգամ չի կարելի հույսը դնել դրսից արագ ոգնություն ստանալու վրա, յերբ տունն է վնասվում: Ոգնությունը կգա, բայց յերբեմն ուղացումով. այդ պատճառով, վոր-

քան խնամքով կազմակերպված լինի ՀՈՊ տվյալ տնում, այնքան հաջողությամբ կապահովվի այդ տան բնակիչների պաշտպանությունը:

Ինքնապաշտպանության համակարգի մասին հարձակումների դեմ պետք է գերազանց պաշտպանություն կազմակերպման որինակ ցույց տան:

«Իրենց բնակություն վայրում ոգային հարձակումների դեմ անմիջական պաշտպանությունը կազմակերպելու տեսակետից առավելագույն ինքնագործունեություն չափազանց, Պաշտպանության կենտրոնական խորհուրդը մարտական խնդիր է առաջադրում ընկերության բոլոր կազմակերպություններին — «բանվորական բնակարանները (հանրակացարաններ, սներ, բանվորական ավաններ, քաղեր) դառննել հակողային պաշտպանության ամրոցներ» (ԽՍՀՄ Պաշտպանության Միության կենտրոնի հրահանգների ընդհանուր կարգը):

Տվյալ տնում ապրող աշխատավորները պետք է վոչ միայն հարյուր տոկոսով ընդգրկված լինեն Պաշտպանության մեջ, այլև ակտիվորեն մասնակցեն Պաշտպանության բոլոր պրակտիկ աշխատանքին, ամեն կերպ ոգնելով բանվորների բնակարանները, ավանները, թաղերը դարձնելու ՀՈՊ ամրոցներ:

Անհրաժեշտ է կազմակերպել և կանոնավորել մասսայական քաղաքական աշխատանքը, ընթացիկ քաղաքականության խմբակների աշխատանքը:

Պաշտպանության բոլորները պարտավոր են կազմակերպել ուղեգրային խմբակների կազմակերպություններ և աշխատավոր բնակչությանը ներգրավեն ընկերության գործունեական պաշտպանական աշխատանքին:

Ուղեգրային խմբակների կազմակերպությունը լայնորեն ծավալելու համար պետք է.

1. Տարածել լուրջագույն յեվ պլակատներ, վորոնք մոբիլիզացիայի յեն յեն թարկում աշխատավորներին՝ լուծելու մասսայական ուղեգրային խմբակների կազմակերպության խնդիրներ:

2. Կազմակերպել հասուկ գրույցներ ուղեգրային խմբակների շուրջը:

3. Ծանոթացնել ուղեգրային խմբակների առանձին տարրերին (հակազգ, հակաքիմիական տեսակետից շենքերի հարմարեցումը, ՀՈՊ շրջանի, որյեկտի, կայանի հակողային պաշտ-

պանության կազմակերպումը, գաղահանման միջոցներն ու յեղանակները և այլն), կազմակերպելով դասախոսություններ, գեղուցումներ, դիապոզիտիվների ցուցադրում և այլն: Անհրաժեշտ և վերացնել ՀՈՊ անգրագիտությունը 16 տարեկան և բարձր տարիքի աշխատավոր բնակչության միջ:

Յուրաքանչյուր աշխատավոր պետք է հակազուգ ձեռք բերի, սովորի ոգավել նրանից, վարժվի հակազուգ հագած մնալ առնվազն կես ժամ և անցնի կամերային գաղացումը:

Բանվորական բնակարաններում որինակելի ձևով պետք է դնել հակահրդեհային գործը ինչպես նորմալ, այնպես էլ ողջային հարձակման պայմաններում:

Բանվորական բնակատեղերում կարմիր խաչի և կարմիր կիսալուսնի բժշկական միջոցով պետք է կազմակերպել բժշկասանիտարական պոստ փոքրիկ դեղատնով բնակչությանը թե խաղաղ և թե պատերազմի ժամանակ անհետաձգելի բժշկական ոգնություն ցույց տալու համար: Բացի դրանից, անհրաժեշտ է որինակելի ձևով դնել տան սանիտարական պայմանների բարելավման աշխատանքը, որինակ՝ մաքրություն հսկողությունը, տունը բոլոր պարագիտներից, (փայտոջիլներից, բլոշներից) և կրծողներից (առնիտներից, մկներից) մաքրելը:

Բանվորական տներում, թաղամասերում, հանրակացարաններում հարկավոր է թեկուզ ամենապարզ չեղանակներով սարքավորել հատուկ սենյակներ գաղապաստանների, լվացման կացաններ—հարմարեցնելով այդ նպատակով վտանանների և դուշերի սենյակները:

Տվյալ բնակավայրի Պաշտպանության բժշկական անց է կացնում ընկերության և տեղական կազմակերպության խնդիրների պրոպագանդը և այդ աշխատանքի հիման վրա որինակելիորեն տարածում և Պաշտպանության վիճակախաղի տոմսերը:

Բնակատեղի բանվորները պարտավոր են ձշտորեն կատարել տնայինարարական, տնային վարչության տեղական վարչական մարմինների պարտադիր վորոշումները և սահմանված բնակարանային կանոնները:

Աշխատավոր բնակչության հակադային պաշտպանության կազմակերպումը խոշոր չափով կախված է հենց իրենց աշխատավորների ինքնագործունեությունից և նախաձեռնությունից. նրանց պարտքն է՝ անմիջական գործնական մասնակցություն

ունենալ ՀՈՊ միջոցառումներին մեջ, վոչ միայն ՀՈՊ առարկայում անգրագիտությունը վերացնելու, այլև Պաշտպանության ախտիվից ինքնապաշտպանության խմբակներ կազմակերպելու և Պաշտպանության բժշկական ՀՈՊ սեկտորի աշխատանքը որինակելիորեն դնելու մեջ: Այդ ամբողջ աշխատանքն անց է կացվում հասարակական բոլոր կազմակերպությունների (աղի-բարեկամների) ընկ. միջոցների աջակցող ընկերության, կարմիր խաչի և կարմիր Մահիլի ընկ. և այլն ախտիվ գործունեությունում:

Բանվորական այն բնակատեղը (թաղամաս, ավան, հանրակացարան), վորը կապահովի այդ բոլոր պահանջների կատարումը, իրավունք ունի ստանալու «հակադային պաշտպանության ամբոցի» կոչում:

Ինժեներական և ԽՍՀՄ Կոնստրուկտիվ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՐԱՆՈՒՄՆԵՐ: Ինքնապաշտպանության խմբակների մարտական պատրաստությունն անց է կացվում վոչ պակաս, քան վեցորյակում մեկ անգամ, յուրաքանչյուր պարապմունքը 2—3 ական ժամ, այն հաշվով, վորպեսզի ուսուցման ամբողջ կուրսն անցնեն չորս ամսվա ընթացքում: Պատրաստության ընդհանուր կուրսը հաշվված է 50 ժամվա համար: Պարապմունքներն անց են կացվում խմբակի կողմից սպասարկվող վայրում. (բնակավայրի ընկերություն, թաղամաս, գարոց, հիմնարկություն և այլն): Ընդվորում դասարաններին և լսարաններին համար անհրաժեշտության դեպքում պետք է ոգտագործել կարմիր խաչի ընկերություններին, ախումբներին և այլ սենյակները:

Մարտական պատրաստությունից հետո խմբակը պետք է կարողանա:

1) Խեցնուրային կերպով կողմորոշվել ողային հաճախված պարագայում, նախագգուցանել բնակչությանը ինքնապաշտպանության միջոցների մասին պարագայի կոնկրետ պայմանների համեմատ, նույնպես և ՀՈՊ կարգապահություն մոցնել բնակչության մեջ, այնպես, վոր ախտիվը վնասներ չլինեն:

2) Յույց տալ անհետաձգելի նախաբժշկական ոգնություն վրնառվածներին. իր բնակավայրի սահմաններում առձեռն միջոցներով, ինքնուրույն կերպով և բնակչության ոգնությունը, չեղորացնել հրդեհի ողայինները, կատարել շենքերի և գույքի գահահանման հասարակ աշխատանքներն իր բնակավայրի (տան) զրջանում, յերբ այդ շենքերն ու գույքը վարակվում են կախում

թանալոր նյութերով, կանխել խուճապն ու պայքարել նրա դեմ:

3) Անհրաժեշտ աջակցություն ցույց տալ ՀՈՊ եղբայրային յեղկայարանի մասերին (հետախուզությանը, վնասված ոչախների շրջապատմանն ու շղթայմանը, վանազան նյութեր կրել-բերելուն և այլն):

4) Լինել Պաշտպանության ՀՈՊ սեկտորի գրագետ անդամի տվյալ բնակիչության բոլոր բնակիչներին կազմակերպելու ողջային հարձակումների դեմ ինքնապաշտպանության համար և ծավալելու ՀՈՊ մասնաճյուղի լայն աշխատանքը:

Անհրաժեշտ մարտական հատկությունները ձեռք են բերվում ուսուցման ճիշտ բովանդակությամբ և պատշաճ կազմակերպությամբ ու մեթոդիկայով:

Ուսուցման մեթոդիկան պետք է նպաստի մշակելու ինքնապաշտպանության խմբակի մարտիկներին մեջ ՀՈՊ մասնաճյուղի աշխատանքի գործնական ունակություններ և պետք է ներպատկեր մարտական աշխատանքին ողջային հարձակումների պայմաններում: Հարկավոր է ամեն կերպ իր բնակիչության (տան, դպրոցի, հիմնարկության և այլն) վայրում պարագլուխներին անցկացման պայմանները բնույթով մոտեցնել մարտական աշխատանքի պայմաններին:

Սովորելիքի տակտիկական պատրաստությունը բաղկացած է հետևյալ հիմնական մոմենտներից (մարտական խնդիրներից):

1) Հավաքվելու օղակին ճաշակալի ազդանշանով:

2) Ինֆնապատկանություն խմբակների գործողությունները վերականգնելու պայմաններում:

3) Ինֆնապատկանություն խմբակի գործողություններն ավերակների ժամանակ:

4) Ինֆնապատկանություն խմբակի գործողությունները հրդեհ ծագած ժամանակ:

5) Մասնաճյուղի աշխատանքի բնակչության ինֆնապատկանությունը կազմակերպելու գործում:

Մարտական պատրաստության առանցքային հարցերին տիրապետելն բաղկացած է մարտիկի սկզբնական պատրաստությունից՝ խմբակի կազմում գործելու համար և մարտական խնդիրներին աստիճանաբար տիրապետելուց:

Մարտական յուրաքանչյուր խնդիր կազմված է մի շարք քննական վարժություններից, վորոնց նախորդում են նախա-

պատրաստական վարժությունները: Քննական վարժության կատարումը ցույց է տալիս, վոր ինքնապաշտպանության խմբակը պատրաստ է կատարելու վարժական խնդիրը: Նախապատրաստական վարժությունները մշակում են ախպիսի ունակություններ և գիտելիքներ, վորոնք ապահովում են քննական վարժության և ապա նաև մեքողջ մարտական խնդրի վստահ կատարումը:

Այն մարտիկները, վորոնք չեն կատարել նախապատրաստական վարժությունները, թույլ չեն տրվում կատարելու քննական վարժությունները:

Վարժական խնդրի կատարման ժամանակը վորոշում են, յենելով հետևյալ պարտադիր պահանջներից:

1) Մինչև վորաքանչյուր վարժության լիակատար մեկումը չանցնել հաջորդ վարժություն:

2) Ուսուցման ժամանակ, անհրաժեշտ դեպքում, բոլոր վարժությունների մեկումն համար կարելի յե ավելացնել լրացուցիչ ժամերի հավելում:

Ձի թույլատրվում մի խնդրից մյուսին անցնել ժամերի հաշվում ցույց տրված ժամանակը լրանալու պատճառով, յերբ չեն մշակել նորմատիվները:

Ինքնապաշտպանության խմբակներին ընդհանուր (սկզբնական) պատրաստության նպատակն է:

1) Դաստիարակել հասարակական աշխատող, դասակարգայնորեն գիտակից, պրոլետարական հեղափոխության գործին նըվիրված ՀՈՊ ակտիվիստ:

2) Դաստիարակել կազմակերպվածություն, գիտակցական հեղափոխական կարգապահություն և:

3) Ընդհանուր հասկացողություններ ունենալ ողջային հարձակման միջոցների և յեղանակների ու պաշտպանության անհատական միջոցների մասին:

Այս խնդիրները կատարվում են քաղաքական սխտեմատիկ աշխատանքով ուսուցման ամբողջ ժամանակաշրջանում:

Ընդհանուր պատրաստությունը բաղկացած է հետևյալ գիտելիքներից: 1) քաղաքական պատրաստություն: 2) ընդհանուր տեղեկություններ ողջային հարձակման միջոցների և յեղանակների մասին և 3) հակաքիմիական պաշտպանության միջոցներ:

Այդ գիտելիքներին տիրապետումը հիմնականում իրականացվում է նախապատրաստական վարժությունների մշակումով

և ժամանակի տեսակետից շարկապվում է հատուկ տակտիկական պատրաստություն հետ:

Ամբողջ մարտական պատրաստություն մեջ առաջատար տեղը պատկանում է սոցիալիստական մրցակցություն և հարվածայնության լայն ծավալմանը:

Անշարժորեն բարձր են պահանջները յետ մնացողների հետ տարվող աշխատանքի վորակի նկատմամբ: Խմբակի պետի, յուրաքանչյուր կուսակցականի, յուրաքանչյուր կոմյունիստականի առաջնահերթ պարտականությունն է բազմակողմանիորեն ուսումնասիրել ինքնապաշտպանության խմբակի յուրաքանչյուր մարտիկի հառաջդիմությունը, ժամանակին հայտարարել հետմնացողության պատճառները և ժամանակին ոգնել յետ մնացողներին, նրանց հասցնել առաջավորներին: Թեկուզ մեկ մարտիկի հետմնացությունը բացասական ցուցանիշ է ինքնապաշտպանության ամբողջ խմբակի համար:

ՊԱՐԱՊԵՐՈՒՆՔՆԵՐԻ ԱՆՑԿԱՅՈՒՄԸ ԽՄԲԱԿՆԵՐՈՒՄ:

Պարապմունքների հաջողությունն ու արդյունավետությունը ձեռք են բերվում նախ և առաջ այն դեպքում, յերբ գոյություն ունի պարապմունքների սլան և յերբ պատշաճ կերպով պատրաստված են ինքնապաշտպանության խմբակների պետերը:

Պարապմունքների պլանն իր մեջ ամփոփում է տվյալ թեմայի մշակման համար ճշտորեն սահմանված ուսուցման նպատակներ, վորի համեմատ նշվում են ուսուցման այն հարցերը, վորոնք պետք է մշակվեն պարապմունքի ժամանակ: Այդ հարցերը պետք է լինեն նվազագույն քանակով, այլ կերպ դեկլավարների և սովորողների ուղարկությունը կցրվի և մանրամասն մշակում ձեռք չի բերվի:

Տեղանքում անցկայվող պարապմունքների պլանը պետք է անպայման կազմել պարապմունքների շրջանի հետախուզության տվյալների հիման վրա: Ամեն անգամ պարապմունքները չսկսված՝ խմբակի պետը հետախուզություն է կատարում, նշում է վարակման յենթակա վայրերը և մշակում է վարակված ոչախում ինքնապաշտպանության խմբակի գործողության հիմնական վեճիկը:

Վայրի հետախուզությունից հետո, մշակվում են միջանկյալ տվյալներ, ցույց տալով թե յերբ և ինչ ձևով այդ տվյալները պետք է հանձնել սովորողներին, և մշակվում են սովորող-

ների որինակելի վեճիկները յուրաքանչյուր միջանկյալ խնդրի վերաբերյալ:

Միջանկյալ տվյալների պլանի հիման վրա կատարվում է իմիտացիոն նյութերի հաշիվը: Այդ նյութերի պահանջը տարբեր պարապմունքների համար միատեսակ չի կարող լինել: Որինակ՝ ինքնապաշտպանության խմբակի վնասված ոչախում գործողությունն ուսուցման ժամանակ պետք է կիրառել վարժական ԹՆ (կարբոլյան թթվում). հրդեհի ժամանակ գործողության ուսուցման ժամանակ պետք է կիրառել ծխախառնուրդ. վնասվածներին ոգնություն ցույց տալու համար անձնակազմից նշանակվում են հատուկ մարդիկ գաղահանման նյութերը հաջողությամբ կարելի յե փոխարինել ջրով, ավազով կամ թեփով. ավերակների փվածքներին տեղերը և այն կարելի յե ցույց տալ զանազան գույնի դրոշակներով:

Պարապմունքի հաջողության վճռական պայմանն է նրանց նյութական ապահովումը: Պետք է ձգտել ըստ հնարավորին խուսափել ամեն տեսակ պայմանական նշուհներից:

Նախքան պարապմունքների սկիզբը, ինքնապաշտպանության պետը, հանդիսանալով պարապմունքների ղեկավարը, անց է կացնում ներածական զրույց (15 րոպեյից վոչ ավելի). շատ համառոտ նա բացատրում է պարապմունքների անցկացման հիմնական խնդիրներն ու կարգը:

Ներածական զրույցից հետո, սովորողներն անցնում են խնդրի լուծմանը: Ղեկավարը հսկում է նրանց գործողություններին և ուղղում է նրանց սխալները լրացուցիչ տվյալների միջոցով, վորոնք նպաստում են ճիշտ գործողություններ կատարելուն, ընդ վորում այդ լրացուցիչ միջանկյալ տվյալները չըպետք է փոփոխություն մտցնեն պարապմունքների ընդհանուր ընթացքի մեջ:

Յեթե անհրաժեշտ է սխալները բացատրել բոլոր սովորողներին, ապա ղեկավարը կարող է այդ նպատակի համար դադարեցնել նրանց գործողությունները. յեթե պահանջվում է, նա տալիս է նրանց լրացուցիչ միջանկյալ խնդիրներ, վորից հետո պարապմունքը շարունակվում է. այսինքն՝ սկսում են կրկնել այն մասից, վորի կատարման ժամանակ սովորողները սխալ եյին արել:

Պարապմունքներից հետո կատարում են անցածի դերլուծումը (15—20 րոպե). ղեկավարը նշում է սխալները, դրական

կողմերը, և Գնահատական և տալիս անցած վարժության կատարման համար:

Վերլուծումը միշտ պիտք է կատարել պարապմունքի վայրում, պարապմունքը վերջացնելուց անմիջապես հետո: Միանգամայն անթույլատրելի յետ վերլուծումն անցկացնել սովորողների յետլուծներով և հակաճառություններով, վորովհետև այդ դեպքում մանր բաների պատճառով կքողարկվի պարապմունքի հիմնական խնդիրները:

Ողային հարձակման պայմաններում, ողային տաղանայի ազդանշանով, կարգապահության և վարվեցողության սովորություններ մշակելու համար խնքնապաշտպանության խմբակի պետերը և խմբակի ամբողջ ակտիվը պետք է պարապմունքների մեջ ներգրավեն աշխատավոր բնակչության, բնակվարձկոպի վարչության անդամներին և մյուս պաշտոնատար անձերին: Խնքնապաշտպանության խմբակի պետը տեղում այս կամ այն տակտիկական խնդիրը լուծելու համար միջանկյալ տվյալները մշակելու ժամանակ պետք է հաշվի առնի այդ և միջանկյալ տվյալները մշակելի պարագայի կոնկրետ պայմաններին համապատասխան, ցույց տալով տվյալ բնակավայրի բնակիչներին և տնային վարչությունների պաշտոնատար անձերին այդ տվյալները հանձնելու ձևերը, պահանջելով նրանցից, վոր յուրաքանչյուր տվյալի պերաբերյալ ընդունեն վճիռ և գործողություններ:

ՀՈՊ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍԵՐԻ ՄԱՐԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ, Տեղական մասերը նշանակվում են վնասված ոջախները վերանայելու համար: ՀՈՊ տեղական մասերի մարտական ոգտադործումը կախված է ամենից առաջ հակառակորդի ողային հարձակման հնարավոր հետևանքներից: Հակառակորդը կսկսի ուժեղանալ վոր թե կայանն ամբողջությամբ, այլ նրանում յեղած կարևորագույն որյեկտները, վորոնց աշխատանքից և այս կամ այն չափով կախված ճակատի կյանքն ու մարտական աշխատանքը:

«Վնասված ոջախ» ասելով՝ հասկացվում է այն տերրիտորիան, վորը վնասված է մեկ կամ մի քանի միատեսակ կամ բազմատեսակ ավիառումներով, վորոնց ազդեցությունը տարածվում է տվյալ տերրիտորիայի սահմաններում:

ՀՈՊ տեղական մասերը մարտական ոգտադործման կարգին համապատասխան բաժանվում են 1-ին և 2-րդ շարաններին (եղե-

յունների). ընդ վորում առաջին շարանով վնասված ոջախն են ուղարկվում այն ՀՈՊ մասերը, վորոնցից պահանջվում է ավելի արագորեն ծավալել մարտական գործողությունները (հրդեհի, տանիտարական գործողությունները):

Գործողության մեջ դրված մասերը ղեկավարում է մարտաշրջանի (մարտական շրջանի) պետերը նա մեծ մասամբ նշանակվում է կայանի հրամանատարության կողմից:

«Մարտաշրջան» ասելով հասկացվում է վնասված ոջախում գործող մասերի ժամանակավոր միացումը:

Այդ մասերի գործողություններն սկսվում են «ողային տաղանապ» ազդանշանով և բաժանվում են մի շարք տակտիկական ետապներին. 1) յեղման դրության զրավելը «ողային տաղանապ» ազդանշանով, 2) վնասված ոջախների հետախուզությունը. 3) վնասված ոջախին մոտենալը, մասերի կենտրոնացումն ու նրանց բացազատումը, 4) մասերի գործողությունները վնասված ոջախում և 5) վնասված ոջախից դուրս գալը:

Մասերի յեղման դրության զրավելը կատարվում է անձնական կազմի հավաքվելու, մասնագիտական գույքը բաժանելու, գործիքները պատրաստ վիճակի մեջ դնելու և մասերին մարտական աշխատանքի համար պատրաստելու համար ճիշտ և նախորդոր նշված պլանով:

Վնասված ոջախի հետախուզությունն սկսվում է առաջին ուղիքը պայթելու մոմենտից և տարվում է մինչև բոլոր մասերի մարտական աշխատանքի լիակատար ավարտումը:

Վնասված ոջախին մոտեցումը 1-ին և 2-րդ շարաններում գտնված մասերի համար կատարվում է տարբեր ձևով: 1-ին շարանի հիմքերն ու ստորաբաժանումները, վորոնք նշանակված են գործելու սահմանափակ տերրիտորիայում, գործի յեն դրվում առումները պայթելուց անմիջապես հետո, առանց սպասելու կախանի հրամատարության ցուցումներին: Որյեկտների և շրջանների մասնագիտական խմբերը, վորպես կանոն, գործի յեն դրվում որյեկտների և շրջանների պետերի հրամանով:

Կայանի մասերը դեպի վնասված ոջախներն են տեղափոխվում կայանի պետի վճռի հիման վրա: Վնասված ոջախին մոտենալիս պետք է ապահովել ճանապարհի հետախուզությունը և հանդիպած արգելքների արագ հաղթահարումը:

Մարտական աշխատանքի ժամանակ մասերը գործում են

մարտակարգով, հարմարվելով վնասված վայրի պայմաններին և բնույթին:

Քիմիական մասերն ընդունում են սանդղաձև, մասնատված և համակցված մարտակարգեր: Սանդղաձև մարտակարգը բնորոշվում է՝ աշխատանքի ժամանակ հիմնական գործիքների աշխցիկում ձախից սանդղաձև դասավորումով: Իսկ ոժանդակ գործիքները դասավորվում են նրանց յետևում, վորպես աշխատանքը լրացնողներ: Սանդղաձև մարտակարգը հարթ վայրում գործադրվում է համատարած վնասված վայրերի, գործիքների միատեղ աշխատանքին խանգարող արգելքների գաղահանման ժամանակ: Համակցված մարտակարգը սանդղաձև և մասնատված մարտակարգերի զուգակցությունն է, յիբրե ստորաբաժանումների մի մասը գործում է սանդղաձև մարտակարգով, իսկ մյուս մասը առանձնացված է անցքերը գաղահանելու կամ որջիկաներին ոգնություն ցույց տալու համար:

Սանիտարական ստորաբաժանումների պահպանակային խմբակները վնասվածներին կենտրոնացնում են «բնիքում», վորոն տեղը պետք է ընտրել վարակման հոգմարեր սահմանի յետևում, և միաժամանակ նրանց ցույց են տալիս անհրաժեշտ ոգնությունը: Վնասվածները «բնիքից» տեղափոխվում են առաջին ոգնություն կայանները: Տվյալ մարտակարգը վորոշ չափով կարող է փոխվել, յիբրե ոգնությունն է ցույց տրվում թեթև վնասվածներին, վորոնք կարող են առանց ոգնության տեղափոխվել կամ վորոնց մաշկն է միայն վնասվել կայուն թունավոր նյութերով, յիբրե հարկավոր է գնություն կատարել և ուղարկել վնասվածներին լվացքատունը սանմշակման համար:

Հրդեհաեջ մասերի մարտակարգերը չեն տարբերվում նաև խաղաղ ժամանակում գործադրվող մարտակարգերից: Այդ մարտակարգերը բնորոշվում են այն ջոկատների աշխատանքով, վորոնք բողկացած են կացնակիրներից, խողովակակիրներից և պահպաններից իրենց մասնագիտական դերի համեմատ, հրդեհաեջ համարանքի մարտական ցուցակի համաձայն:

Ճարտարագիտական (ինժեներական) մասերը գործում են այն կետերում, վորտեղ նրանց մասնակցությունն անհրաժեշտ է պայթեցնելու համար այն կառուցվածքներն ու ամրությունները, վորոնք սպառնում են փլչել վնասվածքի պատճառով և նորոգելու համար ճանապարհները և այլ կառուցվածքները: Մարտակարգերը բնորոշվում են այդ մասերի մասնագիտական աշխատանքով և վնասված տեղի բնույթով:

Վերանորոգման-վերակառուցման բրիգադները, վորոնք կազմակերպվում են քաղաքային բարեկարգության հիմնարկությունների ցանցի կողմից, նույնպես գործում են զանազան ամրությունների ու կառուցվածքների վնասված տեղերին մոտիկ, ընդ վորում նրանց մարտակարգերը նույնպես բնորոշվում են աշխատանքի պայմաններով:

Միլիցիայի ռեզերվը և բնակչության պաշտպանության ՀՈՊ խմբերի կարգ պահպանելուն աջակցող բաժանմունքները ընդունում են հետևակային շարքեր ու կարգ: Վնասված ոչախում գործելու զեպքում նրանց հիմնական խնդիրն է վերականգնել կարգը, շղթայել վարակված տեղերը, պահպանել զանազան գույքեր և ապահովել մյուս մասերի գործողությունները:

Անասնաբուժային խմբերի մարտակարգերը կազմվում են վնասված կենդանիներին ոգնություն ցույց տալու ժամանակ խմբի բաժանմունքների մարտակարգերի զուգակցությունից:

Կապի մասերն ու ստորաբաժանումները միշտ գործում են առակենտրոնացված և չունեն հատուկ մարտակարգեր:

Մարտակարգերը կարող են փոփոխվել մասերի գործողության ժամանակ, նայած աշխատանքների ընթացքին:

ՀԱՅՈՒԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՅԵՎ ՈՒՆԻՏԱՐ (ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ) ԽՄԲԵՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒՄԸ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԲՆԱԿԶՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀՈՊ ՇՐՋԱՆՈՒՄ: — Քաղաքամասի համար կազմակերպվում է մեկ քաղաքամասային խումբ: Այդ խմբի խնդիրն է՝ ապասարկել բնակչության պաշտպանության ՀՈՊ քաղաքամասը վարչության միջոցներով, ստեղծել մարտական ռեզերվ քաղաքամասի տերրիտորիայում դադանանման աշխատանքների համար և ստեղծել կարգը պահպանության մարմիններին: Քաղաքամասային խումբն անմիջականորեն յինթարկվում է քաղաքամասի պետին:

Քաղաքամասային խումբը միացնում է քաղաքամասի դեկավարության միջոցները—կապի ջոկը, դադանանման միջոցները—դադանանման դասակը—և կարգի պահպանության ու հետախուզության միջոցները—կարգի պահպանության և հետախուզության դասակը:

Կապի ջոկն ապահովում է քաղաքամասի դեկավարության անընդհատությունը մարտական բոլոր միջոցներով, քաղաքա-

մասի շտաբին տեղեկություններ հանձնելն ու ընդունելը:

Գաղահանման դասակը հանդիսանում է քաղաքամասի պետի և ռեզերվի ամհնից ավելի պատասխանատու տեղերում (քաղաքամասի տերրիտորիայում) գաղահանման աշխատանքներ կատարելու համար, վերի նպատակն է պահպանել փողոցի նորմալ շարժումը և ավելի արագորեն վերացնել վարակված ոջախները:

Դրա հետ միասին գաղահանման դասակը սպասարկում է պահեստներին, գաղահանման միջոցներ և նյութեր և հանձնում ՀՈՊ ալն մասերին, վորոնք գործում են քաղաքամասում:

Կարգի պահպանություն և հետախուզություն դասակը հանդիսանում է քաղաքամասի պետի ղինված ուժերի ռեզերվը քաղաքամասի տերրիտորիայում կարգ սահմանելու համար:

Ունիտար խմբերը կազմակերպվում են Պաշտպանության ՀՈՊ լավագույն ակտիվիստներից և մյուս հասարակական կազմակերպությունների ակտիվիստներից. այլև ՀՈՊ լավագույն «խոտերայիններից» (պահեստային ունիտարականներից), վորոնք գըտնըվում են բնակմիություններում, գըրոցներում և հանրակացարաններում. ընդգըրում այդ խմբերի լավագույն կազմն ամրացվում է ռազմական կոմիսարիատների միջոցով:

Ունիտար խմբերը կազմակերպվում են յերկրային սիստեմով: Նրանք համալրվում են հարևան դասավորված բնակմիություններից (մի քանի տներ, թաղեր). մեկ խումբ կազմակերպվում է այն հաղվով, վոր սպասարկի 10—20 հազար բնակչության: Խմբերի անձնակազմը անպայման պետք է ապրի իր բնակություն պաշտպանության ՀՈՊ քաղաքամասում և բնակմիության տերրիտորիայում:

Ունիտար խմբի կազմի մեջ են մտնում 5 ՀՈՊ տարբեր մասնագիտությունների ջոկեր. ույն են՝ կարգի պահպանության և հետախուզության ջոկը, սանիտարական, յերկու հակահրդեհային և մեկ գաղահանման ջոկեր:

Ոգային հարձակումների Ժամանակ ունիտար խումբն անմիջապես գործի յի գըրվում իր պետերի կարգադրություններ, յերբ իր ղիտողներից տեղեկություններ են ստանում վարակման մասին:

Ողային ջազմապի ազդամեռնով խմբի անձնակազմը հաղաքվում է հաղաքատեղը, պատրաստում է գույքը, հագնում է հակապրիտային հագուստը:

Կարգի պահպանության և հետախուզության ջոկերից արը-

վում են դիտապոստեր, վորոնք դիտում են սպասարկվող տերրիտորիան: Պոստերի քանակը, նրանց կազմն ու դասավորման տեղերը կախված են ստեղծված պարագայից:

Պոստի դասավորման ջրջանում վորևե վարակում հայտաբերելու դեպքում դիտողներն անմիջապես ղեկուցում են այդ մասին իրենց խմբի պետին:

Խմբի պետն, ստանալով դիտողություն պոստերի ղեկուցումները, նայած պարագային, գործի յի դնում ամբողջ խումբը կամ նրա առանձին ստորաբաժանումները:

Վարակում գոյություն ունեցող դեպքում խումբը նախ և առաջ ընակչության դուրս է բերում վարակված ոջախից մի անվտանգ տեղ և անմիջապես ոգնություն և ցույց տալիս վնասվածներին:

Մոնձապի դեպքում մինչև կարգի պահպանության մասերի գալը, պետք է ջրջապատել խոձապի ոջախները, վորպեսզի այդ չտարածվի ջրջաններում. վերացվում է խոձապությունը:

Վարակված ոջախից դուրս բերված քաղաքացիների գույքը պոստերն ու պարեկները (պատրուկները) իրենց պահպանության տակ են վերցնում:

Սանիտարական ջոկերն ուղարկվում են վարակված ոջախները և այնտեղ վնասված մարդիկ հայտաբերելիս (իպրիտի գոլորջիներով վարակված) ուղարկում են նրանց լվացակայանք սանիտարական մշակման համար:

Փլվածքների յեղ ավերումների ժամանակ խումբն առաջին հերթին բնակչությանը դուրս է բերում քանդված տներից, ցույց է տալիս բժշկական անհետաձգելի ոգնություն վնասվածներին և տեղափոխում է նրանց Ա.Ռ.Ո. (առաջին ոգնություն կայանը): Սանիտարական ջոկերը դնում են քանդված տները վնասվածներին հայտաբերելու նպատակով և նրանց ոգնություն են ցույց տալիս: Հակահրդեհային ջոկերը մաքրում են անցկալները և փըրկում մարդկանց:

Թեթև վնասվածները, վորոնք կարող են ինքնուրույն քայլել խուժը-խումբ վորտըով ուղարկվում են Ա.Ռ.Ո., իսկ ծանր վնասվածներին տեղափոխում են պատգարակներով:

Հրդեհի դեպքում անմիջապես պետք է կատարել հետախուզական աշխատանք—հայտաբերելու համար հրդեհի աղբյուրը, վերացնելու համար այն և փըրկելու մարդկանց ու կենդանիներին:

վառվող ու ծխապատ շենքերից: Կրակը չտարածվելու համար ջրի հոսանք են բաց թողնում հարևան շենքերի և տանիքների կտուրների վրա, այդ բանի համար խմբի պետը առանձնացնում է հակահրդեհային ջրի մարդկանց մի մասին և ներգրավում նաև ինքնապաշտպանության խմբակին: Մարտիկները բարձրացվում են հարևան շենքի կտուրը ձեռքի տակ յեղած հրդեհաշիջման լիցիտներով և կայծեր ընկնելիս հանգցնում են:

Վարակման համակցված ոչախում խուճառն առաջին հերթին հանգցնում է հետքերը, դուրս է բերում բնակչությանը վարակման ոչախից մի ապահով տեղ և ցույց է տալիս փաստաթղթերին անհետաձգելի ոգնություն:

Վարակման ոչախից դուրս գալուց հետո խմբի անձնակազմը գործիքները թիթեակի գազահանման և յենթարկում և ապա ջրի առ ջրի ուղարկվում է դեպի լվացքատուն սանիտարական մշակման համար:

Ոչախում կոնտրոլ աշխատանքները վերջացնելուց հետո (նմուշի վերցնելն ու ուղարկելը լաբորատորիա քննության համար), մարտիկների մի մասը մնում է գույքը պահպանելու և վարակման համար անվտանգ դարձած ոչախում կարդ պահպանելու համար:

Կոնցրոլ հարցեր

1. Ի՞նչպես է կազմակերպվում աշխատանքը ՀՈՊ կայանում:
2. Քաղաքացիական գերատեսչությունների և հասարակական կազմակերպությունների խնդիրները յերկրը հակողային պաշտպանության գործում:
3. Կայանի, ռայոնի, օբյեկտի շտաբի նշանակումն ու կազմակերպումը:
4. Աշխատավոր բնակչությունը ՀՈՊ ինչպիսի միջոցառումներ պետք է անցկացնի ոգնելու և աջակցելու համար այն միջոցառումներին, վորոնք անց են կացնում գերատեսչական կորդով:
5. Ի՞նչ ցո ցոնիշներ կարող են իրավունք տալ բնակիչություններին նրանց համարելու հետևողային պաշտպանության ամբողջություն:
6. Ի՞նչ խնդիրներ են դրվում ինքնապաշտպանության խմբակի վրա մարտական պատրաստության գործում:
7. Ի՞նչ մարտական խնդիրներ են վճռում ինքնապաշտպանության խմբակը:
8. Ի՞նչ են ինքնապաշտպանության խմբակները մարտական պատրաստության նոր մեթոդիկայի ելույթները:
9. Ի՞նչ նպատակ ունի ինքնապաշտպանության խմբակների ընդհանուր (սկզբնական) պատրաստությունը և ինչ գիտելիքներն են բաղկացած այդ պատրաստությունը:

10. Ի՞նչ պետք է տնի ինքնապաշտպանության խմբակի պետը պարտավորված լինի սկսելուց առաջ:

11. Ի՞նչպես կազմակերպել ներածական դրույքը և ի՞նչ բովանդակություն պետք է ունենա դրույքը:

12. Ի՞նչպես պետք է ուղղել սովորողների սխալները պարապմունքի ժամանակ:

13. Վճարող պետք է կատարել պարապմունքները վերլուծումը և ինչ պետք է արտացոլվի վերլուծման ժամանակ:

14. Ինչի՞ համար են նշանակվում ՀՈՊ տեղական մասերը:

15. Վճարող և վարակման ոչախը, մարտական ջրանոց:

16. Ի՞նչ եռապնիքի յե բաժանվում ՀՈՊ տեղական մասերի գործողությունները:

17. Քաղաքապետային խմբի դերը:

18. Ի՞նչ ստորաբաժանումներ են մտնում ջրանային խմբի կազմի մեջ և նրանց նշանակումը:

19. Ունիտար (միացական) ջրի նշանակումը:

20. Ի՞նչ ստորաբաժանումներ են մտնում ունիտար խմբի կազմի մեջ, նրանց նշանակումը:

21. Ի՞նչ աշխատանք է կատարում ունիտար խմբակը առաջին հերթին վարակման, ավերումների և փլվածքների ժամանակ, հրդեհի ոչախում, վարակման համակցված ոչախում:

Գ Լ Ո Ւ Ն 3

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ: Անհատական պաշտպանության միջոցներից մեկը հակադաշն է: Ներկայումս ամենից տարածված հակադաշն «ԲՆ» ռիտմի հակադաշն է: Այդ հակադաշնը բաղկացած է հակադաշնային տուփից՝ ներշնչման կախույրով, ծալավոր սեղանի խողովակից, յերեքնակից (տրոյնիկ), արտաշնչման կախույրից, ակնոցներով տեղիներ կտրվելից և պալուսակից:

Հակադաշնային տուփը լցված է ակտիվացված ածուխով, քիմիական կլանիչով և հակածխային գործով (Ֆիլտր): Տուփի ներսում ներքևում կա գմրիթաձև ցանց, իսկ վերևում— ուղիղ ցանց: Տուփի ներքևի կիսում գտնվում է կլանիչ, վերևի կիսում—գործիչ: Ձտիչի և կլանիչի միջև տեղավորված է զսպանակը, վորը պինդ սեղմում է հատիկակլանիչին, պահպանելով հատիկները յրվումից և մանրացումից: Տուփի հատակում կա անցք, նրա մեջ է հագցրած ներշնչման կախույրը, վորը կաղմըված է տեղիներ բոլորակից՝ մետաղի խցանի վրա, վորն ունի 6 անցք ներշնչելու ժամանակ ողն անցնելու համար: Տուփի վերևի

մատուցում բերանն է, վորի վրա ամրացվում է ծալավոր խողովակը:

Ծալավոր խողովակը պատրաստված է ռետինից և ծածկված է կտորով: Այդ խողովակը միանում է տուփի յերեքնակի հետ:

Արտաշնչման կափույրը ռետինն մի փոքրիկ տուպրակ է կտրված անկյուններով: Այդ տուպրակը տեղավորված է մետաղե շրջանակի մեջ, վորը պահպանում է տուպրակը վնասվածքներից: Արտաշնչման կափույրը հակազադի ամենախոցելի մասն է. այդ պատճառով նրա սարքինությունը վրա հարկավոր է լուրջ ուշադրություն դարձնել:

Ռետինն կորդակն ունի ակնոց ամուր ապակիներից, հագցված մետաղե շրջանակների մեջ: Ակնոցի վերևում կա «ռետինե մատ» (պտուկ), վորը ծառայում է ակնոցի ապակիները սրբելու համար, յերբ քրտնում են ապակիները:

Պայուսակը բրեզենտից է. նա ունի յերկու բաժանմունք. մեկը մեծ, մյուսը փոքր: Առաջին բաժանմունքում կա մետաղալարի տակառիկ, վորի վրա յե դրվում տուփը: Մետաղալարի տակառիկը ծառայում է նրա համար, վոր պայուսակի պարուսինը չփակի ներշնչման կափույրի անցքը և չդժվարացնի ոգի հոսանքը շնչառության ժամանակ: Ոգն ազատ անցնելու համար պայուսակի բաժանմունքների միջև միջնորմը չի հասնում հատակին: Փոքր բաժանմունքում պահվում է կորդակը և ծալավոր խողովակի մի մասը: Պայուսակը փակվում է կափույրով, վորը կոճակներով վեր է գցվում կամ փակվում է ժարմանդ ունեցող փոկով:

Հակազադը սովորաբար կրում են աջ ուսից գցած ձախ կողքին կոճակները իրենից հեռու: Հակազադը կրելու յերեք դրություն կա. 1) յերթային դրություն, յերբ պայուսակի կափույրը փակ է, կոճակը գցած է և հակազադն ամրացված չէ. 2) «պատրաստ» դրություն, յերբ պայուսակի կափույրը դուրս գցած է և հակազադը քուղի ոգնությունը ամրացված է իրանին. 3) «մարտական» դրություն, յերբ հակազադի կորդակը հագած է դեմքին:

Հակազադը ճիշտ և արագ հագնելու համար անհրաժեշտ են հագնելու ունակություններ և վորոշակի հետևողականություն: Ունակությունները ձեռք են բերվում մարզանքի միջոցով, իսկ հագնելու հետևողականությունը նվազներով:

Յերթային դրությունից հակազադը հագնում են 6 նվազով. 1) շնչառությունը պահել. 2) բանալ պայուսակի կափույրը. 3) աջ

ձեռքը տանել հակազադի պայուսակի ներսը և, ձեռքի ափով վերցնելով հալելուկից (պատրուկից), իսկ մատներով, կորդակից հանել պայուսակը և բացել. 4) վերցնել կզակի մասի հաստ յեզրերից մեծ մասերը դուրս, իսկ մնացածները - ներսից. 5) մոտեցնել դեմքին, դեպի առաջ դուրս բերել կզակը, մասնակցակց կորդակի մեջ և, մատերը շարժելով կորդակի յեզրնեքով ներքից վերև, բարձրացնել գլխարկը բութ և ցուցամատներով. հագնել կորդակը գլխին, հագնել գլխարկը, արտաշնչել և վերականգնել շնչառությունը. 6) հանել քուղը պայուսակից և հակազադն ամրացնել իրանին:

Յեթե քիմիական հարձակման սպառնալիք կա, ապա հակազադը պետք է դնել «պատրաստ» դրության մեջ: Պրա համար բացում են պայուսակի կափույրի կոճակները և, յեթև հարկավոր է, հարդարում են քաշիկի յերկարությունը և հակազադն ամրացնում են իրանին: Հակազադը «պատրաստ» դրությունից հագնում են նույն նվազների ոգնությունը, ինչ յերթային դրությունից:

Հակազադը հագնում են քիմիական տագնապի աղդանշանով կամ թն վարակման անմիջական վտանգի ժամանակ:

Ակնոցի ապակիները քրտնելու դեպքում, հակազադից ոգտը վերև ժամանակ հարկավոր է սրբել ռետինե մատով. դրա համար պետք է այդ մատը կռնել կորդակի ներսը և բութ մատով սրբել ապակին, ընդվորում աջ ապակին պետք է սրբել ձախ ձեռքի բութ մատով, իսկ ձախ ապակին աջ ձեռքի բութ մատով:

Հակազադը պետք է հանել հետևյալ հաջորդականությամբ. 1) աջ ձեռքով քիչ բարձրացնել գլխարկը. 2) ձախ ձեռքի բութ մատը տանել դիմակի տակ ականջների յետևից և շարժելով այդ մատը դեպի գլխի գագաթը միաժամանակ առաջ տալով, զգուշությունը դիմակը հանել գլխից. 3) հագնել գլխարկը. 4) դիմակը շուտ տալ ներսի կողմի վրա, լավորել չորացնել ապակիները թաշկինակով կամ լաթով, սրբել ապակիների շրջանակները, վորից հետո մի առ ժամանակ թողնել բաց դրությամբ չորանալու համար (ձեռքերը տանել կոնատակը). 5) ծալել դիմակը մի անգամ (յերկարությամբ) և այնուհետև կրկնակի (ակնոցը պետք է ծածկված լինի դիմակով յերկու կողմից) ծալել հալելուկի միացման տեղում և աջ ձեռքով դնել պայուսակի մեջ մինչև հատակը:

Յեթե հակազադը «պատրաստ» դրության մեջ է մնում, ա-

պա պայուսակի կափույրը չպետք է կոճկել, իսկ յեթե հակա-
զազը յերթային դրության պետք է բերել, այն ժամանակ
հարկավոր է քանդել քուղը, հավաքել և դնել պայուսակի մեջ.
պայուսակի կափույրը կոճկել: Յուրա յեղանակին, յեթե կոր-
դակը հանելուց հետո հարկավոր է յերկրորդ անգամ հագնել,
ապա հանձնարարվում է կորդակը դնել կրծքի վրա հագուստի
տակ, վորպեսզի տամկությունից շատ չսառչի ջնչառության կա-
փույրը:

Հակազազը պետք է հանել միայն համապատասխան պետի
կարգադրությամբ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՆԺՆԱԿԻ ԿԱՆՈՆԵՐԸ,
ՆՈՆԵՐԸ, Հանձնված հակազազը պետք է խնամքով պահել և ըզ-
գուշությամբ վարվել նրա հետ: Միայն այս կանոնները պահպա-
նելով, հակազազը կարող է պաշտպանության հուսալի միջոցը
լինել: Անուշադիր վերաբերմունքի դեպքում, ամենաանհաշտ
անավաճ անգամ, ինչպես կորդակը կամ խողովակը ծակելը,
անպետք են դարձնում հակազազը պաշտպանության համար:
Հակազազը լավ խնամելու համար անհրաժեշտ է պահպանել հե-
տևյալ կանոնները.

1) Չպահել հակազազը խիստ սափացրած առարկաների մոտ
(վառարանների, դուրըշիով խողովակների մոտ և այլն) — այդ
աղում է կորդակի ուտիսի և կափույրի վրա:

2) Չպահել խոնավ լիցի ցուրտ տեղերում, վորովհետև անոթը
առաքելու է կլանում և հակազազը կորցնում է իր կլանելու
ընդունակության մի մասը թե՛ նկատմամբ, մետաղե մասերը
կարող են ժանգոտել, իսկ մնացած մասերը ծածկվել բորբոսով:

3) Պահպանել հակազազը ուժեղ հոսմներից, չնետել, չդնել
զլիսի տակ, վորպեսզի կլանիչ գանգվածը չփոշիանա, չծածկել և
չտրորել տուփը:

4) Պայուսակի մեջ չդնել վոչ մի կողմնակի իր, վորովհետև
այդ իրերով կարելի չէ փչացնել կորդակը կամ արտաշնչման
կափույրը:

5) Յեթե պայուսակը բռնվել է անձեպից, ապա հենց պա-
շին հնարավորության դեպքում պետք է հանել հակազազը և չո-
րացնել պայուսակը:

Պահելու և խնամելու այս կանոնները կատարելով, դեռևս
չի կարելի միանգամայն համոզվալ լինել, վոր հակազազը միշտ
սարքին է: Հակազազից ոգտվելիս, մանավանդ մարզանքի

ժամանակ, նա կարող է աննշան վնասվածքներ ստանալ, և յեթե
այդ վնասվածքները միան առանց հայտարարելու, այն ժամանակ,
այդպիսի հակազազից ոգտվելիս, վարակված մթնոլորտում կա-
րելի չէ թունավորվել:

Հակազազի սարքինության աստիճանը վորոշելու համար
պետք է յենթարկել նրան սիստեմատիկ զննության. յերբ զն-
նության ժամանակ վորևե անսարքություն է նկատվում, այն
ժամանակ պետք է վերացնել այդ անսարքությունը վերանորոգ-
ման միջոցով, յեթե այդ հնարավոր է, հակառակ դեպքում հա-
կազազը պետք է փոխարինել նորով:

Հակազազի մասերը	Այնպիսի վնասվածքներ, վորոնց դեպքում հակա- զազով չպետք է թույլ տալ աշխատելու վարակված մթնոլորտում	Չննության կանոնները
Կորդակ	Ծակվածքներ և պատու- վածքներ	Յերկու ձեռքը ափերով տանել կորդա- կի ներսն այնպես, վոր մեկ ձեռքի յեղը շփվի ծոծրակի կարին. իսկ մյուս յեղը — կզակի կարին. թեթևակի ձգել սաղա- վարտը և դնել յերկու կողմից: Հետո դնել կորդակի լույսի դիմաց, կամաց — կամաց ձեռքի մատները մեջ հավաքե- լով ամբողջ կորդակը և թեթևակի ձգելով Արգելվում է յեղունդներով դիպչել կորդակին քերվածքներից խուսափելու համար:
Ալնոց	Չարդված կամ ճաքած են սալակները	Արտաքին տեսքով կարելի չէ հայտա- բերել:
Արտաշնչ- ման կա- փույր:	1. Աննշան պատվածք կամ ծակեր:	1. Արտաքին զննությամբ:
	2. Ող և բաց թողնում նեղնչման ժամանակ:	2. Բերանն առնել յերեքնակի հակե- լուկը, պինդ սեղմել ձեռքի ափով ներ- քեր կափույրը կամ մատերի միջև պինդ սեղմել ծալավոր խողովակը և նեղնչնչ: Յեթե սարքին են կափույրը և ծալավոր խողովակը, ապա ողը չպետք է անցնի: ԲՏ—3 հակազազը զննելիս (քաղաքացիական տիպ—3) պետք է բե- րանին պինդ սեղմել վոտնի մանիկը և նեղնչնչել:

Հակագաղի բոլոր անսարքությունները դեպքում անհրաժեշտ է դիմել ընկերոջ ոգնությանը, մասնավոր ներշնչման կափույրը հանելու և հակագաղը նորով փոխարինելու ժամանակ։

Վարակված մթնոլորտում հակագաղը փոխարինելու ժամանակ պետք է այսպես վարվել։

1) Շնչառությունը պահել, դեն նետել անսարք հակագաղը և վերցնել սարքին հակագաղի կորդակը, պայմանով, յեթե այն պատրաստել է ընկերը, յեթե հարկ է լինում յուրազնալ առանց ընկերոջ ոգնության, ապա ինքը պետք է բանա պայուսակը և հանի կորդակը մեկ ձեռքով շոշափելով աշխատել մինչև անսարք հակագաղի դեն նետելը։

2) Հանել գլխարկը և հագնել նոր հակագաղի կորդակը։

3) Սեղմել արտաշնչման կափույրը և ուժեղ արտաշնչել, ընդվորում արտաշնչած ողորդուրս կգա ականջների մոտ և ներա հետ միասին նաև թն, վորն ընկել և կորդակի տակ հագնելու ժամանակ։ Թն ավելի լավ մաքրելու համար կորդակի տակից արտաշնչումից հետո ներշնչել խողովակի միջով, բերանը վերցնելով յերեքնակի հավելուկը, և նորից նույնպիսի արտաշնչում կատարել։ Երբ հնարավոր է կորդակը հագնելուց հետո արտաշնչել, ապա ներշնչելու համար բերանը պետք է առնել յերեքնակի հավելուկը և հետո արտաշնչել, ինչպես ցույց է տրված։

4) Հանել հին հակագաղի քաշիկը և հագցնել նորի քաշիկը կամ պայուսակից հանել հին հակագաղը, իսկ նոր հակագաղի տուփը դնել պայուսակի մեջ։

Հակագաղը փոխարինելու համար և վարակված մթնոլորտում անսարք հակագաղից ոգտվելու ժամանակ հարկավոր են վարժություն ու մարզանք, այդ մարզանքը պետք է կատարել ծխացման կամերաներում սկզբում փոքր համակիներով և աստիճանաբար համակներով և աստիճանաբար համակներով և աստիճանաբար պետք է հասցնել մինչև ծխացմանը կամերային պայմաններում թուլատրելի չափին։

Մասնագիտական խմբերի հետ պարապմունքներ անցկացնելու ժամանակ նրանք մարզվում են այն աշխատանքի մեջ, վորը հարկ կլինի նրանց կատարել ողային հարձակման պայմաններում։ Որինակ՝ քիմիական խմբերին պետք է մարզել վոչ միայն հակագաղեր հագած աշխատելու մեջ, այլև հագուստներ հագած՝ տարբեր գազանման աշխատանքներ կատարելու մեջ։ հատկապես այդպիսով են ձեռք բերվում հագուստը ճիշտ հագ-

նելու և հանելու ունակությունները։ Սանիտարական խմբերը վարժվում են վիրավորներին անդափոխության մեջ և սկզբնական ոգնություն ցույց տալու մեջ։ որինակ՝ վիրավորության, կարգը պահպանելու, հակագաղ հագած իր ծառայությունը կատարելու մեջ և այլն։

Հակագաղ հագած մնալու ժամանակը (հանգիստ դրության և աշխատանքի մեջ) միջին հաշվով պետք է հասցնել վոչ պակաս, քան 2 ժամի։

ԿԱՄԵՐԱՅԻՆ ԾԽԱՅՈՒՄ։ Կամերային ծխացման հիմնական նպատակն է՝ հավատ ներշնչել մարդկանց մեջ, վոր իրոք հակագաղը ունի պաշտպանելու հատկություններ, ստուգել կորդակի հարդարման ճշտությունը և հակագաղի մասերի միացման հերմետիկությունը։

Ծխացումը սովորաբար կատարվում է այն ժամանակ, երբ արդեն կարողանում են ճշտորեն ոգտվել հակագաղից, բայց և չի կարի լի բացառել նաև այն մարդկանց ծխացման հնարավորությունը, ովքեր տակավին չեն տնցել սկզբնական պատրաստությունը։ Կամերային ծխացումը կատարվում է հատուկ այդ նպատակի համար կառուցված կամ այդ նպատակի համար հարմարեցրած շենքերում։ Կամերան միջին հաշվով հատկացվում է 20—30 մարդու համար, մեկ քառակուսի մետր հատակով յուրաքանչյուր մարդու համար։ Կամերայի բարձրությունը առնվազն պետք է լինի 2 մետր։

Ծխացումը կատարվում է փոքրիկիկով։ Ծխացման համար անհրաժեշտ է ունենալ սրվակով քլորպիկրին խցանած, 50 և 100 խորանարդ սանտիմետրանոց չափաբաժակ, պրիմուս կամ կերոսինակ և տապակ (թավա) քլորպիկրինը գոլորշիացնելու համար։ Բացի դրանից, անհրաժեշտ է ունենալ ջուր, սապոն և պրիչ։

Կամերան քլորպիկրինով լցնելու ժամանակ պետք է ներկատի ունենալ 0,2 խորանարդ սանտիմետր քլորպիկրինը կամերայի ծավալի մեկ խորանարդ մետրի համար։ Յեթե որինակ կամերան ունի 90 խորանարդ մետր, ապա ող կամերան քլորպիկրինով լցնելու համար կպահանջվի $90 \times 0,2 = 18$ խորանարդ սանտիմետր քլորպիկրին, Նշանակված քանակը պետք է չափել չափաբաժակով և շոգիացնել տաքացրած տապակի վրա։ Հայտնվում են սպիտակ ծանր գոլորշիներ։ Յեթե քլորպիկրինից, տապակի վրա լցնելիս, կգոյանան մուգ շագանակագույն գոլորշիներ,

ապտ պետք է լցնելը դստարեցներ, վորովհետև այդ գույնի գու-
լորշիները ցույց են տալիս, վոր քլորպիկլինը քաջքայլում է,
լուծվում է: Այդ նշանակում է տապակը շատ է տաքացել, պետք
է քիչ պահեցնել: Տապակը հալասարաչափ տաքացնելու և չթող-
նելու համար, վոր նա արագ և չափից ավելի տաքանա, կարե-
ւի յե ոգտվել ավազով գործիքով: Այդ գործիքը կազմված է յեր-
կաթե տապակարանից, վորի վրա շաղ են տալիս մի շերտ ա-
վազ, մոտավորապես 1—1,5 սանտիմետր և վերևից դնում տա-
պակը շոգիացման համար: Քլորպիկլինը գուլորշիացնելու հա-
մար նախապես պետք է լցնել վոչ թե ամբողջը միանգամից,
այլ կաթիլ-կաթիլ: Մուգ շագանակագույն գուլորշիներ գոյանա-
լու դեպքում թողնում են վոր տապակը սառչի և հետո նորից
են փորձում: Յերը յերևում են սպիտակ կամ անգույն գուլորշի-
ներ, այն ժամանակ պետք է լցնել ամբողջ քլորպիկլինը:

Ծխացման համար յեկած մաքրիկ տեղավորվում են կամե-
րայի քամու ուղղությամբ, բաժանվում են խմբերի, և դեկավար-
ները նրանց առաջնորդում են պարապմունքի, բացատրելով նը-
րանց ծխացման կանոնները և թե ինչպես պետք է իրենց պա-
հեն կամերայում: Յերը մոտենում և ծխացման հերթը, խումբը
հաջնում է հակադադերը: դեկավարն անպայման ստուգում է
հակադադը հագնելու ճշտությունը և խմբակի հետ մանում է
կամերան: Ով կամերայում յեղած ժամանակ իրեն վատ զգա,
ապա անմիջապես դուրս է գալիս: Ընդվորում խմբի դեկավարը
պարտավոր է ոգնել դուրս յեկողին, վոր նա շտապով հեռանա
կամերայից: Ժամանակից շուտ կամերայից դուրս գալու դեպքում,
դեկավարը պարտավոր է բացատրել դուրս գալու պատճառը, վե-
րացնի այդ պատճառը, վորից հետո դուրս յեկածը նորից ներս է
մտնում: Կամերայից դուրս գալուց հետո մարդիկ չպետք է կու-
տակվեն իրար գլխի, այլ մի առ ժամանակ (5—10 րոպե) պետք է
դասավորվեն ցրված, վորպեսզի քամահարվի հագուստի վրա մը-
նացած թև:

Ծխացման ժամանակ պարտադիր է սահմանել որապահույնուն
բժեկական կազմից բոլոր անհրաժեշտ պարագաներով: Յեթե ծխաց-
ման համար յեկածներից վորեւ մեկը հայտնում է թե ինքը իր
առողջական վրությամբ չի կարող յենթարկվել ծխացման, այն
ժամանակ նրան ուղարկում են որապահ բժիշկի կամ բժիշկի օգ-
նակների մոտ, վորը տալիս է իր յեղրակացությունը:

ՇԵՆՔԵՐԻ ՀԱՐՄԱՐԵՑՈՒՄԸ ՀԱԿԱՔԻՄԻԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԵ-
ՏԻՑ: Վոչ միշտ և վոչ բոլորը կարող են ունենալ հակադադեր:
Կան բնակչության այնպիսի խմբեր, ինչպես՝ ծերունիները, հի-
վանդները, ծծկեր յերեխաները և այլն, վորոնք չեն կարող ոգտը-
վել անհատական պաշտպանության սովորական միջոցներից:
Այդպիսի դեպքերում թև պաշտպանվելու համար կան դադապա-
տաններ: Գաղապատանները հատուկ կառուցված շենքեր են ա-
մուր ծածկոցներով, վորոնք հնարավորություն են տալիս պաշտ-
պանվելու ուղեբերից և թև ներս թափանցելուց: Բայց, իհարկե,
հնարավոր չէ այդպիսի գաղապատաններ կառուցել ամբողջ բը-
նակչության համար: Դրա համար հարկավոր է գետնի տակ ամ-
բողջ բնոտնե քաղաքներ կառուցել, վորոնք նույնպես դժվար
թե լիովին պաշտպանելին բնակչությանը, վորովհետև ամենաու-
ժեղ ծածկոցի դեպքում ել կարելի յեր գործադրել ել ավելի ու-
ժեղ ուղեբեր:

Այդ, իհարկե, չի նշանակում, վոր վոչ մի գաղապատան չը-
պետք է կառուցել: Պետք է ասել, վոր ամեն մի շենք կարող է
պաշտպանվել բեկորներից, պայթույնի ուժից և վորոշ սարքավոր-
ման դեպքում պահպանել նաև թևից:

Դրա համար, յուրաքանչյուր տան մեջ, յուրաքանչյուր բը-
նակարանում կարելի յե առանձնացնել հատուկ սենյակներ: Ա-
մենից հարմար են նկուղները, մառանները, քիչ լուսամուտների
ունեցող սենյակները և այլն: Այդպիսի սենյակներում և շենքե-
րում բոլոր ճեղքերը պետք է լցնել ու փակել խժուժով, սվաղել
ցեխով: Պատերն ու առաստաղները պետք է ծածկել հաստ սվա-
ղով (ցեմենտով) և ներկել յուղաներկով թեկուզ հատակից յեր-
կու մետր բարձր: Հատակների ճեղքերը լցնում են ու ներկում:
Յեթե հնարավոր է, ավելի լավ է հատակը ծածկել լինոլեումով:
Լուսամուտների շրջանակները պիտք ծածկել և ճեղքերը փակել:
Ապակիները լավ պնդացնել: Ցանկալի յե լուսամուտներին ունե-
նալ լերկտակ փեղկեր: Լուսամուտների համար պետք է ունենալ
ամուր փակվող փեղկեր կամ վարագույններ: Դռները նույնպես
պիտք փակել, ճեղքերը լցնել և սվաղել:

Այսպես խնամքով պաշտպանված շենքը դրսից ողջ ներս չի
թողնում և այդպիսով պաշտպանում է թև ներթափանցումից:
Սակայն քանի վոր ողջ չի թափանցի ներս, ապա մարդիկ հար-
կադրված պետք է լինեն շնչել միայն ներսի ողով: Այդ ողջ պետք
է պահել մաքուր: Ամեն մի մարդու համար մեկ ժամում պահանջ-

ԻՆԲՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՄԲԱԿԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒ- ԹՅՈՒՆԸ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲԱԿԻ ՀԱՎԱԳԵԼԸ «ՈՂԱՅԻՆ ՏԱԳՆԱՊ» ԱԶԳԱՆՇԱՆՈՎ:

«Ողային տաճանապ» աղանջանով ինքնապաշտպանության խմբակի անձնակազմը հավաքվում է հավաքատեղը և պատրաստվում է դադահանման գույքը: Առձեռն միջոցները դադահանման համար (գոգավոր թխակներ, քլորակերով արկղներ, լորակի վրձինները, դույլերը ցնցուղները և այլն) տեղավորում են առաջուց հատկացված տեղում:

Ինքնապաշտպանության խմբակի պետը գույքը պատրաստելու ժամանակ ստուգում է արդյոք խմբակի ամբողջ կազմն է ներկայացել թե՛ վոչ:

Ցեթե խմբակն ունի ԹՆ-ից պաշտպանվելու միջոցներ (կոշիկներ, հակիպրիտային հագուստ և այլն), ապա մարտիկները գույքը պատրաստ դրուժյան բերելով, հագնում են հակիպրիտային հագուստը (չհագնելով կնդուղը և ձեռնոցները), հակազազերը զենում են «պատրաստ» դրուժյան, մտնում են շենքի հատկացված սենյակներից մեկը, վորտեղ և սպասում են հետագա կարգադրուժյանը:

Հանրային կտրգը պահպանելու համար խմբակի պետը ինքնապաշտպանության խմբակի կողմից սպասարկվող բնակմիության տերրիտորիան է ուղարկում պարեկներ 2-ական մարդուց բաղկացած: Պարեկների քանակը կախված է սպասարկվող տերրիտորիայի մեծությունից և պարագայից: Բացի դրանից, պոստեր են կարգվում նախորոք նշանակված տեղերում (յուրաքանչյուր պոստում մեկական մարդ, բալերում, գլխավոր նախամուտերում):

Սոցոր բնակավայրերում, յեթե ինքնապաշտպանության խմբակն սպասարկում է մեկ տուն, ապա բավական է առանձնացնել միայն մեկ պարեկ յեվ մեկ պոստ գլխավոր նախամուտի մոտ:

Հակահրդեհային ռետկեսից շենքերը պահպանելու համար պոստեր են դրվում միջանցքներում, սանդղդների հարթակներում, հրդեհաշիջ միջոցների մոտ (հրամարիչներ, հրդեհային կրակներ և այլն), ըստ հնարավորին նայել լայնիմաստով:

Վում է 2 խորանարդ մետր մաքուր ող: Այդ պատճառով հարկավոր է հաշվել թե՛ վորքան ող կա սենյակում և աղետեղ տեղավորել ախքան մարդ, վորքան սենյակի ողն է թույլ տալիս: Գազապատաններում խորհուրդ է տրվում չծխել և չվառել մոմ կամ կերոսինի լամպա, վորովհետև դրանք կլանում և փչացնում են ողը:

Բացի այս միջոցառումներից, վոր ցանկալի յե իրականացնել յուրաքանչյուր տանը, յուրաքանչյուր բնակարանում, վորոնք դասավորված են վտանգի յենթակա շրջանում, հարկավոր է նախատեսել նաև այլ պարտադիր միջոցառումներ, ինչպես որ ինակ՝ պատերազմի ժամանակ լուսամուտների ապակիներին պետք է խաչաձև կպցնել թղթի շերտեր, վորպեսզի պայթյունների ժամանակ ապակիները պահպանվեն շարվելուց: Բոլոր դռի լուսամուտների համար պետք է ունենալ փեղկեր, կամ շտորներ, վորպեսզի լույսը չընկնի փողոցը, բակը: Յուրաքանչյուր բնակարան պետք է ունենա ջրի պաշար: Անհրաժեշտ է նույնպես ունենալ լավ ծածկոցներ հագուստի, սպիտակեղենի և ամանների համար, դրա համար պատրաստելով պինդ փակող բանկաներ, արկղներ, սնդուկներ և պահարաններ:

ԿՈՆՏՐՈՂ ՀԱՐՑՆԵՐ

1. Ի՞նչ գլխավոր մասերից է կազմված «ԲՆ» սխեմի հակազազը և վորն է այդ մասերի նշանակումը:
2. Ի՞նչպես պետք է հագնել հակազազը յերթային դրուժյունից:
3. Ի՞նչպես են հանում հակազազը:
4. Ի՞նչպես պետք է պահել հակազազը:
5. Հակազազն ի՞նչպիսի տնտաբքությունների գեպըում չի պաշտպանում թունավոր նյութերից:
6. Ի՞նչպես ոգտվել հակազազից յերբ նա ֆրասվել է:
7. Թունավոր մթնոլորտում-անսարք հակազազն ի՞նչպես փոխարինել արդյուն հակազազով:
8. Կամերային ծխացման նշանակումը:
9. Ի՞նչպիսի թն են ոգտագործում ծխացման համար:
10. Ի՞նչ քանակով քլորպիրին են ծախսում կամերան լցնելու համար:
11. Ծխացման կարգը:
12. Կամերայում ֆրակու տեղադրությունը:
13. Ի՞նչ շենք կարելի յե հարմարեցնել թն պաշտպանվելու համար:
14. Թն պաշտպանվելու համար սենյակը հարմարեցնելու ի՞նչ միջոցառումներ կան:

Կոլեկտիվային փոքրիկ զեղատներ ժողովում են ստեղծարակա՞ն պոստեր (մեկ կամ յեկու մարդ յուրաքանչյուր պոստում)։

Բնակարանները բնակիչների բացակայության դեպքում պոստ ե զբոլում նույն գոյքը պահպանելու համար։

Անաշխատունակներին և հսկողութան յենթակա մարդկանց պետք ե տեղավորել նախորոք հատկացված տեղերում, վորտեղ հսկողութունն ապահովելու համար պոստ ե զբոլում։

Բնակիչներին ժամանակին ողային հարձակման մասին հայտնելու համար զբոլում են ծանուցման պոստեր։ Ծանուցման պոստը միաժամանակ հանդիսանում ե նաև քաղաքամասային շտաբի հետ կապի պոստ։ Կապը պահպանվում ե լրատարների միջոցով կամ ոգտագործում են տվյալ բնակմիության հեռախոսներից մեկը։

Ինքնապաշտպանության խմբակի պետը ստուգում ե պատրաստականութունը (պոստերի տեղավորումը) և ապա ինքը կապավորի հետ միասին տեղավորվում ե այնպիսի տեղում, վորտեղից իրեն հարմար ե դեկավորել խմբակի աշխատանքը։ Պոստերի համար առանձնացված բոլոր մարտիկները պարտավոր են իմանալ խմբակի պետերի կեցած տեղը և կապ հաստատել նրա հետ։

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՄԲԱԿԻ ՊՈՍՏԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ։ Հանրային կարգը պահպանելու պոստերի համար առանձնացված ինքնապաշտպանության խմբակի մարտիկները, պոստ գալով ձեռնարկում են հետևյալ միջոցառումները։

1) Հետեվում են քաղաքացիների կողմից ողային տագնապի ազդանշանով սահմանված կանոնների կատարմանը։ Գիշերն ըստուգում են լուսաքողարկման միջոցների կիրառմանը (ժամանակին լույսի մթնացնելը) և ՀՈՊ մյուս միջոցառումների կիրառմանը։

2) Հետևում են, վոր անցուղարձ անող քաղաքացիները կանգ չառնեն այնտեղ, վորտեղ այդ կարող ե արգելք հանդիսանալ շարժմանը, և մարդիկ ավելորդ տեղը չկուտակվեն։

3) Կանխում են խռնվածութունը, խուճապը, բոլոր սանդուխների հարթակները, բոլոր անցքերը և միջանցքները պետք ե ապահովված լինեն հսկողությամբ, վորպեսզի այդ տեղերում չլինեն խռնվածութուն, հրհրոց, վազվզոց իրարանցում։

4) Ապահովում են կանոնավոր շարժումը ե անցուղարձ անողներին տեղավորումը առաջուց հատկացված սենյակներում, բացում են դարպասները, նախամուտքերը։

5) Խուճապ առաջանալու դեպքում ձեռքակալում են զբոլողներին և խուճապային լուրեր տարածողներին և հանձնում նրանց մոտակա պոստային միլիցիոներին։

6) Ողային հարձակման հետևանքով վորեն վնասվածք հայտարարելու դեպքում (վարակում, ավերում, վնասվածքներ ստացողներ և այլն) անմիջապես դեկուցում են այդ մասին ինքնապաշտպանության խմբակի պետին։

Իմիակա՞ն ուղմբեր պայթելու ժամանակ բնակչությանը հայտնում են քիմիական վտանգի մասին բնակարաններում ազդարարության միջոցով։ Ազդարարության համար կարելի յե գործադրել յերկաթի կտոր, ռելս և ազդարարության առձեռն ալ միջոցներ։ Թե ինչպես պետք ե գործադրել ազդարարությունը, այդ մասին պետք ե նախորոք մանրամասն հրահանգի նրանց խմբակի պետը։

Հակահրդեհային տեսակետից շենքերի պահպանության համար առանձնացված մարտիկները, մինչև առաջուց նշանակված պոստ գալը, պարտավոր են ստուգել հանրային ոգտագործման բոլոր տեղերում (միջնացքներ, հարթակներ) յեղած հրդեհաշիջ միջոցների պատրաստականությունը, այդ ստուգմանը ներգրավելով տան բնակիչներին։

Դեռևս խաղաղ ժամանակից ինքնապաշտպանության խմբակի մարտիկների պարտականությունների մեջ ե մտնում հրակել վառարանների սարքինությանը, ձխանների մաքրությանը կրանների սարքինությանը, հսկել, վորպեսզի տակառներում միշտ ջուր լինի, վոր տանը ավազի պաշար լինի, վոր պահունի յեղքերը բացվեն։

Հրդեհ ընկնելու դեպքում մարտիկները միջոցներ են ձեռք առնում հրդեհ ծագած տեղում հանգցնել հրդեհը, ոգտագործելով ձեռքի տակ յեղած հրդեհաշիջ միջոցները (հրամարիչներ, ավազ և այլն) և թույլ չեն տալիս, վոր հրդեհը տարածվի։ Հրդեհի մասին անմիջապես հայտնում են ինքնապաշտպանության խմբակի պետին։

Տանիքում կարգված հրդեհային պոստի հիմնական խնդիրն ե՝ հսկել տերմիտային խմբերի պայթելուն, անմիջապես միջոցներ ձեռք առնել հանգցնելու տաք տերմիտը ավազով, բահերով (տերմիտային ուղմբերի հանգցնելու մասին կարգա ներքևում)։

Սանիտարական պոստերի համար առանձնացված մարտիկները, մինչև պոստ գալը, պարտավոր են ստուգել ջրցանային հարմարությունները, վորոնք կարող են ծառայել թն զնամվածների լվացման համար:

Ծանուցման պոստերի համար նշանակված մարտիկները, մինչև պոստ գալը, պարտավոր են շրջել սպասարկման յենթակա բնակմիության (տան) բնակարանները, բնակչությանը հայտնելու ողային հարձակման մասին, դրան ներգրավելով բնակվողների ակտիվին, մանուկներին և այլն: Յեթե բնակարանները ադիոֆիկացիայի յեն յենթարկված, ապա ողային հարձակման մասին բնակչությանը պետք է հայտնել ռադիոյի միջոցով: Առաջին հերթին այդ մասին պետք է հայտնել այն բնակիչներին, վորոնք գրանցված են ՀՈՊ տեղական մասերում:

Ծանուցման պոստերի համար նշանակված մարտիկները պարտավոր են խմանալ քաղաքամասի շտաբի, ունիտար խմբի և մոտակա այն հիմնարկությունների հեռախոսները համարները, վորոնք սպասարկում են բնակչության պաշտպանության ՀՈՊ քաղաքամասի ՀՈՊ սխեման:

Վորպես կանոն, հեռախոսի մոտ, վորտեղ որապահություն է նշանակվում, պետք է փակցնել քաղաքամասի շտաբի և մերձակա ունիտար խմբի հեռախոսների համարները ցուցակը:

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՄԲԱԿԻ ՊԵՏԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՌՄԲԱՆԵՏՄԱՆ ՍԿԶԻՆ: Ինքնապաշտպանության խմբակի պետը պոստերից ղեկուցողի ստանալով սպասարկվող տերրիտորիայում վարակումների մասին, անմիջապես միջոցներ է ձեռք առնում վերացնելու հետևանքները:

Նա պետք է հաշվի առնի, թե տվյալ պահին վճր միջոցառումներն են ավելի անհրաժեշտ, ինչը կարող է արգելք հանդիսանալ ինքնապաշտպանության խմբակի աշխատանքին և իր ուժերը կրավարբաթն արդյոք հետևանքները վերացնելու համար:

Լուսաբանելով պարագան և վճիռ ընդունելով աշխատանքի կարգի վերաբերյալ, խմբակի պետը անձնակազմին ծանոթացնում է ստեղծված դրություն հետ, վորքան իրեն և հայտնի, և գործի յե ղնում խմբակը անհետաձգելի աշխատանքները կատարելու համար:

Այն դեպքում, յերբ ինքնապաշտպանության խմբակի ուժերով միայն հնարավոր չե վերացնել հետվանքները, խմբակի պետը այդ մասին ղեկուցում է քաղաքամասի պարետին հետո:

խոսով, ցույց տալով վարակումների չափերն ու բնույթը: Վարակման մասին ղեկուցյցը հաղորդվում է մոտավորապես հետևյալ ձևով.

«Բնակչության պաշտպանության (ԲՊ) խմբակ—53, նետված է մոտ 8 քիմիական և 3 ֆուգասային, քանդված է մեկ առևն Լերմոնտովյան փողոցում, 10 թիթե վիրավոր, 8 ծանր, իր ուժերով ԲՊ չի կարող բավարարել»:

Յեթե քաղաքամասային շտաբը խմբակի տեղից մոտ է գրանվում, ապա ղեկուցյցն ուղարկվում է վոտավոր լրատարի միջոցով:

Այն դեպքում, յերբ բնակմիության (տան) սպասարկվող տերրիտորիան մոտում է ունիտար կամ շրջանային խմբի սպասարկման տիրիտորիայի մեջ, խմբակի պետը այդ մասին հայտնում է խմբի ակտին:

ԿՈՆՏՐՈՒ ՀԱՐՑԵՐ

1. Վճրն է գործողությունների համար ինքնապաշտպանության խմբակի պատրաստության ելությունը:

2. Ի՞նչ տեղերում են դրվում պոստերը բնակմիության սպասարկվող տերրիտորիայում, ի՞նչ պոստեր են, նրանց դիրքը:

3. Ի՞նչպես է վարվում ինքնապաշտպանության խմբակի պետը, յեթե աբանետման հետևանքները վերացնելու համար չեն բավականացնում խմբակի ուժերն ու միջոցները:

Գ Լ ՈՒ Խ V

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՄԲԱԿԻ ԱՇԽԱՏԱՆԲԸ ԶԱՆԱԶԱՆ ՎՆԱՍՎԱՄ ՈՋԱԽՆԵՐՈՒՄ

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՄԲԱԿԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՎԱՐԱԿԻՄԱՆ ԴԵՊԳՈՒՄ: Կայուն թն գաղափարման համար գործադրվող բոլոր նյութերը բաժանվում են 3 խմբի.

1) Չեզոքացնողներ,

2) Լուծիչներ յեվ

3) Ոժանդակ նյութեր:

Առաջին խմբին են պատկանում քլորի կամ շպարի կիրը—սպիտակ փոշի յե, ունի քլորի ուժեղ հոտ: Ողում, յերբ տամկություն կա քլորակիրը արագ կորցնում է քլորը. այդ պատճառով պետք է պահել լավ ծրարված: Պահելու համար ամենից հարմար ծրարումը կարող են լինել արկղը կամ տակառը պինդ

հարգարված կափարիչներով, ներսը պատած ցինկի թիթեղով կամ պերգամենտով: Քլորակիրը պետք է պահել չոր և սառը սենյակ-ներում: Կիրը մի քանի որում կարող է անպետքանալ, յեթե ա-մանի յերեսը բաց է կամ պինդ չի ամրացրած: Բաց տակառում կիրը պահելու համար, հարկավոր է ավազ կամ թեփ լցնել վրան: մինչև 10 սանտիմետր շերտով: Թաց կիրն անպետք է աշխա-տանքի համար:

Գազահանման աշխատանքների համար քլորակիրը գործադրու-վում է թե չոր և թե ջրի հետ խառը դրությամբ: Ջրի հետ խառ-նելով՝ կարելի չէ ստանալ քլորակրի շփոթ (մեկ մաս ջուր, 4—5 մաս քլորակիր) և կրաքլորի կաթ (մեկ մաս քլորակիր, 4—5 մաս ջուր):

Քլորակրի շփոթը և կրաքլորի կաթը պետքական չեն պո-հելու համար, դրա համար պատրաստում են, յերբ կարիք է լի-նում:

Յերկրոդ խմբին են պատկանում լուծիչները—սկիպիտարը, կերոսինը, բենզոլինը և մյուս հանքային յուղերը: Ամենից շատ գործածական լուծիչը կերոսինն է:

Յերկրոդ խմբին պատկանում են հողը, մոխիրը, տորֆը, թեփը, սրանք գործադրվում են վարակված տեղերը ցանելու հա-մար, վորից հետո այդ նյութերը հավաքում և այրում են:

Գազահանման համար գործադրվող մեղքի տակ յեղած գործի-նքն ու նրանց պահելը: Ընտանիքում գործադրվող գործիքները միշտ կարելի չէ հարմարեցնել անհետաձգելի աշխատանքների համար վարակման ոջախում: Այդ գործիքների թվին են պատկա-նում.

1) Դուլներ. սրանցով կարելի չէ կրել սառը կիր և տաք ջուր գազահանման համար:

2) Յերկաթե քիեռ. ոգտագործվում են կիրը ցանելու համար վարակված մակերեսների վրա, կարելի չէ ոգտագործել ձագար-ները լցնելու համար, և վորոնք առաջանում են քիմիական ուղեքերի պայթույթից:

3) Փոք փոցխեռ. կարելի չէ ոգտագործել մակերեսները, փուխը գետնից փողոցները փոցխելու համար՝ գազահանման պը-րոցեսն արագացնելու համար:

4) Պարսեզի ցնցուղներ. ոգտագործվում են գազահանած մակերեսները ջուր ցանելու համար, վորպիով լարագանա գա-զահանման պրոցեսը. կարելի չէ ոգտագործել քլորակրի կաթով, լուծիչներով գազահանելու համար և այլն:

5) Փայսե քիեռ. գործադրվում են վարակված մակերեսի վրա քլորակիր շաղ տալու համար. դրանցով կարելի չէ հեռացնել վարակված ձյունի շերտը:

6) Մանկական օալակներն ու սահմակներ. կարելի չէ ոգ-տագործել դեպի վարակված ոջախը քլորակիր կրելու համար, վարակված հողը կամ ձյունը կրել թափելու համար:

7) Տակառիկներ. նրանցով կրում են տաք ջուր գազահան-ման համար, նրանց մեջ պատրաստում են սառը կրի շփոթ և քլորակրի կաթ:

8) Տակառներ. ծառայում են վորպես ջրի պահեստներ:

9) Լորակի վրձիկներ. պետքական են քլորակրի շփոթով մա-մակերեսները գազահանելու համար:

10) Կացիցներ. կարելի չէ ոգտագործել վորպես հակահը-դեհային ինվենտար, հրդեհը հանգցնելու ժամանակ:

11) Փոք ու մեծ աղկեր. սրանցով կարելի չէ տեղափոխել գազահանման նյութերը (քլորակիրը):

12) Փայսե յեղ մեծադե ձողեր. կարելի չէ ոգտագործել քը-լորակրի կոշտերը մանրացնելու համար և քլորակրի շփոթ ու քլորակրային կաթ պատրաստելու համար:

13) Լինգեր. ոգտագործվում են վորպես հակահրդեհային ին-վենտար:

Բացի դրանից, յուրաքանչյուր բնակմիություն, վորպես ոժանդակ գործիքներ, գազաթափման համար կարելի չէ ունենալ գոգավոր թիակներ, պատգարակներ, վոր կարելի չէ պատրաստել աժան գնով:

Այս ամբողջ գույքը պահվում է առանձին տեղում—բնակ-միության նկուղում կամ մառանում: Ողային տագնապի աղ-դանշանով նկուղը բացվում է և ինքնապաշտպանության խմ-բակի կազմը վերցնում է գույքը:

Գազահանման նյութերը (քլորակիրը) պահվում է գործիք-ներից առանձին: Ինքնապաշտպանության խմբակի հակազազերն ու հակիպրիտային հագուստը մարտիկները պահում են իրենց մոտ:

ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆԸ ՎՍՐԱԿՎԱԾ ՈՁԱՆԻՑ ԴՈՒՐՍ ՀԱՆՆԸ:
Վարակման ոջախում ինքնապաշտպանության խմբակի գործո-ղությունները կարող են կապված լինել հետևյալ աշխատանքնե-րի կատարման հետ. 1) գազահանել անցքերը բնակարաններից բնակվողներին դուրս բերելու համար մի անխառն տեղ և ցույց

տալ նրանց բժշկական անհետաձգելի ոգնություն. 2) շղթայել վարակման ոջախը և 3) կանխել խուճապը և գուշքի թալանը սպասարկվող տերրիտորիայում:

Նախ և առաջ ինքնապաշտպանության խմբակը սկսում է դուրս բերել բնակչությանը վարակման ոջախից: Դրա համար խմբակի պետը մարտիկների մի մասին առանձնացնում է անցքերը գազահանելու համար:

Պետի ցույց տված տեղերում նրանք չաղ են տալիս քլորակիր թիերի, բահերի, պատգարակ – մաղերի ոգնությամբ. ընդվորում գազահանումը պետք է սկսել մարդկանց դուրս բերելու տեղից (գլխավոր մուտքից, դարպասի շեմքից) քամու շարժման կողմից վարակման սահմանին ավելի մոտ:

Ժամանակավոր անցքերի լայնությունը կախված է անցնող մարդկանց թվից: Վարակման ոջախից մարդկանց ավելի շուտ դուրս բերելու համար, յեթե բնակչության տերրիտորիայում կա առձեռն շինանյութ (տախտակներ, աղյուսներ և այլն), փռում են տախտակներ կամ աղյուսներ: Այդ տախտակները գազահանման աշխատանքներից հետո պետք է գազահանման յենթարկել քլորակրի շփոթով, իսկ հետո լվալ ջրով:

Բնակչությանը դուրս բերելու համար առանձնացված մարտիկները հազնում են ռետինե կոշիկները և հակազաղերը, յեթե կա իրենց հետ վերցնում են նաև պահուսնի հակազաղերը և գնում բնակչության մոտ:

Բնակիչները, վորոնք պետք է դուրս բերվեն, հազնում են հակազաղերը, հնոտիներով փաթաթում են վոտքերը և հազնում են կրկնակոշիկներ և ինքնապաշտպանության խմբակի մարտիկների ուղեկցությամբ գնում են վորոշված անցքերով անվտանգ տեղը:

Յեթե չկան հակազաղեր, բնակիչները փակ աչքերով, շղթան բռնած, յուրաքանչյուրը մեկ ձեռքով բռնելով պարանից, իսկ մյուսով բերանն ու քիթը ծածկելով թրջած թաշկինակներով, դուրս են գալիս վարակման սահմանից: Խմբակի մարտիկներից մեկը գնում է առջևից, պարանի ծայրից բռնած, մյուսը յետևից:

Դիչերային պայմաններում նույնպես, մարդկանց վարակված ոջախից դուրս բերելու համար, նույնիսկ հակազաղեր հագած, հանձնարարվում է գործադրել պարանը:

Յեթե միջոցներ չկան վոտնամանները վարակումից պահպանելու համար և յեթե վորեն պատճառով ինքնապաշտպանության խմբակը չկարողանա ժամանակին գազահանել անցքերը կամ տախտակներ փռել, այն ժամանակ մարդիկ պետք է վորքան հնարավոր է արագ, շրջանցելով ումբերի պայթած տեղերը, անցնեն վարակված տեղով: Մարտիկները մարդկանց առաջնորդում են, վորքան կարելի յե արագ, շրջանցելով ումբերից պայթած տեղերը, ամենակարճ ճանապարհով, վոր ցույց է տալիս ինքնապաշտպանության խմբակի պետը:

Վարակված տեղերից դուրս բերված մարդիկ խնամքով գազահանում են վոտնամանները քլորակրով, հանում են վերնահագուստը, յեթե վարակված է հեղուկ իպրիտով, դարսում են պարկերի մեջ և ցուցակով ուղարկում են գազահանման կամերան գազահանելու համար: Յուրաքանչյուր առանձին առարկային կապում են տախտակի փոքր կտոր կամ ստվարաթղթի կտոր, վորի վրա գրվում է հագուստը հանձնողի ազգանունն և ինքնապաշտպանության խմբակի համարը: Թե վեր կամերան պետք է ուղարկել վարակված հագուստը, այդ մասին ինքնապաշտպանության խմբակի պետը ցուցում է ստանում ԲՊ ՀՈՊ քաղաքամասի պարետից: Իպրիտով վարակվածներին ուղարկում են խմբակի մարտիկների ուղեկցությամբ առաջին ոգնության կայանը նրանց բժշկական ոգնություն ցույց տալու և վացակայանը սանիտարական մշակման համար:

Վառակման երջանի շղթայում: Վարակման շրջանը շղթայելու համար ինքնապաշտպանության խմբակի պետը առանձնացնում է մարտիկների մի մասին, վորոնք տեղավորվում են կառնոր մագիստրալներում (մեկական մարդ յուրաքանչյուր պոստի համար), այն նպատակով, վոր քաղաքացիներին ու տրանսպորտը թույլ չտան անցնելու վարակված շրջանը: Տրանսպորտը և ՀՈՊ անցագրեր կամ նշաններ ունեցող անձնավորություններին կանգնեցնել կարող են միայն այն պոստերը, վորոնք ունեն հատուկ առաջադրություն: Թե ում պետք է կանգնեցնել և ում թույլ տալ անցնելու, այդ մասին ինքնապաշտպանության խմբակի պետը ցուցումներ է ստանում ՀՈՊ քաղաքամասի պարետի միջոցով: Պոստերը վերցվում են սպասարկվող տերրիտորիայում գազահանման աշխատանքներն ավարտելուց հետո ՀՈՊ քաղաքամասի պարետի թույլտվությամբ:

Պայտառ խուճապի դեմ: Վարակման ոջախում խուճապ առաջանալու դեպքում, մինչև կարգը պահպանող մասերի գալը, գործադրվում են հետևյալ միջոցառումները.

1) Խուճապի ոջախները շրջապատում են նրա համար, վորչաորածվի մյուս շրջանները. խուճապի ոջախները շրջապատելու համար ինքնապաշտպանութեան խմբակի պետը շղթայով պոստեր է նշանակում (մեկական մարդիկ յուրաքանչյուր պոստի համար).

2) Պոստային միլիցիոներներին միջոցով ձերբակալում են խուճապային լուրեր տարածողներին և զրգուղիներին և հանձնում են համապատասխան մարմիններին.

3) Մարդկանց և կենդանիների կուտակվելու դեպքում, միջոցներ են ձեռք առնում վերացնելու խռնվածութեանն ու խրցանումը, հատուկ ուշադրութեամբ դարձնելով բնակչութեան մեջ ֆիզիկական թուլ խմբակների պաշտպանութեան վրա (յերեխաների, ծերունիների: հիվանդների վրա և այլն).

4) Միջոցներ են ձեռք առնվում բնակիչներին ներգրավելու կարգի ապրուման գործին ողային հարձակման ժամանակ, և կազմակերպելու բացատրական աշխատանքներ բնակչութեան մեջ խուճապի ոջախում:

Բնակչի ժամկետի գազանամուր: Վարակման ոջախում անհետաձգելի աշխատանքները վերջացնելուց հետո, ինքնապաշտպանութեան խմբակն սկսում է գազահանել շենքերն ու վայրերը: Նախ գազահանում են շենքի դռնի կողմը, հետո ներսը: Յեթե ձեռքի տակ կան բավական քանակութեամբ միջոցներ, ապա պետք է միաժամանակ գազահանել շենքի թե դուրսը և թե ներսը:

Ինքնապաշտպանութեան խմբակի պետը նախքան շենքերի ներսը գազահանելը, պարտավոր է զննել այդ շենքերը և ցուցումներ տալ խմբակի մարտիկներին, թե առողջա գործածման ինչ իրեր պետք է դուրս բերել շենքից, ինչ իրեր կարելի չէ գազահանել հենց տեղում, վարակված ինչ հագուստ պետք է ուղարկել գազահանման կամերաները և ինչպիսի հագուստ պետք է դուրս բերել քամահարելու, թափ տալու համար և վորտեղ: Շենքը զննելուց հետո, խմբակի պետն առանձնացնում է համապատասխան քանակութեամբ մարտիկների գազահանման համար, ինչպես նաև գազահանման նյութերը բերելու համար:

Փայտե չներկած շենքերը (տների պատերը, ցանկապատերը

և այլն) պետք է գազահանել քլորակրի շփոթով, հետևյալ հաշվով—մեկուկես կիլոգրամը մեկ քառակուսի մետր մակերեսի համար: Քլորակրի շփոթը պետք է քսել լորակե վրձիններով կամ ձեռքերով պաշտպանական ձեռնոցներ հագած: Շենքերի այն մասերը, վորոնց հնարավոր է մարդկանց շփումը (դռներ, դռան շրջանակներ և այլն), հատուկ խնամքով պետք է սվաղել շփոթով: Շփոթը պետք է վարակված տեղում մնա 30—40 րոպե, վորից հետո նա հեղուկթեմբ մաքրվում է ջրով:

Յեթե փայտե մասերը խիստ են վարակված, ապա գազահանումը պետք է կրկնել 2—3 անգամ:

Յեթե փայտե մակերեսները ծածկված են ներկով և լաքով, ապա պետք է լվալ ջրով և սրբել, չորացնել:

Շենքերի այն մասերը, վորոնք ծայրահեղ անհրաժեշտութեամբ չեն ներկայացնում նրանցից ողողելու տեսակետից (սակավաթեք փայտե զարդարանքներ և այլն) պետք է վորչնացնել: Միայն ծայրահեղ դեպքում պետք է գազահանել այդ իրերը հենց տեղում քլորակրի շփոթով, կրկնելով այդ մի քանի անգամ մինչև հոտը անհետանա:

Վերոհիշյալ ձևով, նույնպես քլորակրի շփոթով պետք է գազահանել աղյուսե, բետոնե և սվաղած պատերը: Շփոթը քսելուց հետո պետք է թողնել, վոր բոլորովին չորանա շփոթն: Հետգահետ չորանալով պոկ է գալիս: Յեթե առաջին գազահանումից հետո թե հոտ եղգացվում, ապա պետք է կրկնել գազահանումը:

Մետաղե մասերը (լուսամուտների բռնակները, դռների ուղերը, ապակիները, լուսամուտների շրջանակները) պետք է գազահանել կրկնակի լվալով կերոսինով կամ տաք ջրով և հետո լավ սրբել, չորացնել: Վերոհիշյալ մետաղե մասերի գազահանման ժամանակ խմբակի մարտիկներից մեկը գազահանում է, յերկրորդ մարտիկը հետևում է, վոր կերոսինը կամ ջուրը թափվի անպայման տակառիկի մեջ:

Յերկաթե թիթեղով ծածկված կուռքների կամ պատերի գազահանումը պետք է կատարել կրակաթով ցնցուղի ոգնութեամբ, հետո լվալ ջրով: Յեթե անհրաժեշտ է շփում ունենալ մակերեսի հետ (վերանորոգման աշխատանքներ), ապա գազահանումը կատարվում է յերկու անգամ լուծիչով լվալուց և ապա լավ սրբել չորացնելուց հետո: Կուռքների գազահանումը հատուկ նախազուշական միջոցներ է պահանջում. ինքնապաշտպանութեան խմբակի մարտիկը նախքան աշխատանքն սկսելը, իրանին

կապում ե պարանի մի ծայրը և, վերցնելով իր հետ պատրաստած կրակաթը, սանդուղքով բարձրանում ե շենքի կտուրը պարանի մյուս ծայրը կապում, ամրացնում ե ծխնելուղին, վորից հետո սկսում ե կտուրի գազահանումը նրա վերևի մասից: Կտուրի գազահանման համար առանձնացվում են խմբակից առնչվազն յերկու մարտիկ: Նրանցից մեկը գազահանում ե, մյուսն ապահովում ե գազահանման նյութերով: Կրակաթը պատրաստելով, խմբակի մարտիկը բարձրանում ե կտուրը նրա վոչ վաթակված մասով և, վերցնելով գազահանիչից դատարկ ցնցուղը, հանձնում ե նրան գազահանման նյութերը, վորից հետո իջնում ե ցած:

Ծանոթություն: Վերջին հերթին գազահանում են կտուրները: Կտուրների գազահանումը կատարում ե ՀՈՊ ունիտար խմբի գազահանման ջոկը կամ ՀՈՊ քաղաքամասային խմբի գազահանման դասակը: Սակայն հնարավոր ե և ՀՈՊ ինքնապաշտպանության խմբի և ունիտար ու շրջանային խմբերի միատեղ աշխատանքը:

Յեթե շենքի պատերը ներսի կողմից են վարակված, այն տեղիքում, վորտեղ իպրիտ ե ցանված, պետք ե պոկել պատառներն ու նրա տակ յեղած թուղթը: Յեթե նշաններ կան, վոր ջինանյութն ե վարակված, ապա գազահանումը կատարվում ե տվյալ նյութին համապատասխան ձևով:

Փայտե չներկած հատակը պետք ե գազահանել այնպես, ինչպես չներկած տախտակած մակերեսը:

Փայտե առաստաղը (ներկով ծածկված) պետք ե գազահանել կրկնապատիկ լուծիչով լվանալով և լավ սրբելով ու չորացնելով: Գազահանումը կրկնվում ե այնքան, մինչև անհետանում ե թՆ հոտը:

Ներկով կամ լաքով ներկած կահ-կարասիքի գազահանումը կատարվում ե վերոհիշյալ յեղանակով:

Փայտե կահ-կարասին (աթոռներ, նստարաններ, մահճակալներ և այլն), փափուկ իրերը (բաղկաթոռներ, բազմոցներ, բարձեր, ներքնակներն և այլն), վորոնք վարակված են հեղուկ իպրիտով, յենթակա յեն առանձնահատուկ գազահանման, հանձնելով այդպիսիները կամերաներին, վորտեղ ուղարկվում են առանձին ցուցակով ՀՈՊ քաղաքամասի պարետի միջոցով:

Բոլոր մետաղե ամանները, խոհանոցային մետաղե իրերը պետք ե գազահանել լուծիչով: լվալով մի քանի անգամ, ապա սրբել—չորացնել:

Մետաղե մանր իրերը պետք ե ընկղմել լուծիչով ամանի մեջ և թողնել 20—30 րոպե, վորից հետո ամեն մի իրն առանձին սրբել լաթով կամ հնոտիով, գործածության մեջ չեղած լուծիչով, լվալ տաք ջրով և սրբել—չորացնել մաքուր լաթով:

Ապակե ամանները կարելի յե գազահանել կրակաթով առանում, հետո լվանալ տաք ջրով և լավ սրբել—չորացնել:

Հեղուկ իպրիտով վարակված հագուստը պետք ե դարսել հատուկ պարկերի մեջ և ուղարկել գազահանման կամերաները գազահանելու համար (ցուցակով ՀՈՊ քաղաքամասի պարետի միջոցով):

Միայն իպրիտի գոլորշիներով վարակված հագուստը պետք ե դուրս բերել շենքից և փռել բակում բաց ողում քամահարելու համար այն հաշվով, վորպեսզի ողը հեշտությամբ անցնի հագուստի բոլոր մասերի մեջ: Քամահարումը պետք ե շարունակել մինչև կանհետանա իպրիտի հոտը:

Գրքերը, բամբակե գործվածքները և տնային բոլոր սակավարժեք իրերը, վորոնք վարակված են իպրիտով, և վորոնք անհրաժեշտություն չեն ներկայացնում, պետք ե լցնել թիթեղյա ամանի մեջ և յեթե հնարավոր չե գազահանել, ոգտագործել վորպես ուտիլ կամ վոչնչացնել:

Բոլոր լաթի կտորտանքը, վորոնք ոգտագործվել են լուծիչով լվանալու համար պետք ե վոչնչացնել—թաղել կամ բակում այրել:

Մթերքն ու ջուրը վարակվելու դեպքում պետք ե գազահանել քամահարումով մինչև բոլորովին կանհետանա թՆ հոտը կամ պետք ե յեռացնել, նայած ինչ տեսակ մթերք ե:

Ինքնապաշտպանության խմբակի պետը մարտիկների մի մասին առանձնացնում ե վարակված մթերքը դուրս բերելու համար (ցույց տալով տեղը), վորտեղ կազմում են մթերքի ցուցակը, վորից հետո վարակված մթերքը դարսում են արկղների կամ պարկերի մեջ և ՀՈՊ քաղաքամասի պարետի կարգադրությամբ ուղարկվում ե լաբորատորիա քննության յենթակե լու համար:

Ծանոթություն: Լաբորատորիա կամ գազահանման կամերաներն ուղարկվելու յենթակա գույքի ու մթերքների ցուցակը պետք ե կազմել տնային վարչությունների պաշտո-

նատար անձանց եւ այն քաղաքացիներն ներկայութեամբ,
վորոնց պատկանում են այդ գույքն ու մթերքը:

Շենքերը գոլորշիանման խլրխտով վարակվելու դեպքում
պետք է գաղահանել քամահարութեամբ մինչև բոլորովին կանհե-
տանա թէ հոտը: Գաղահանված սենյակները կարելի չէ մտնել
ՀՈՊ քաղաքամասի բժշկասանիտարական ծառայութեան պետի
թույլտվութեամբ: Նախքան սենյակ մտնելը, պետք է պինդ
փակել սենյակը և տաքացնել: Գաղահանված սենյակների պահ-
պանութեան համար պետերն առանձնացնում են անհրաժեշտ
քանակութեամբ մարտիկներ, ինքնապաշտպանութեան խմբակից:

Վայրի գաղահանումը: Առօրինակ կամ բետոնով ծածկված
փողոցները, մայթերը, հրապարակները և բակերը պետք է գա-
ղահանել քլորակի շփով: Քլորակի շփով պետք է վարակ-
ված հրապարակում ցանել ավելով, հատակի շորով, լորակե վեր-
ձինով և 30—40 ըրպեյից հետո լվալ ջրով:

Քլորակի պետք է բանեցնել 5 կիլոգրամը 10 քառակուսի
մետրի համար և մեկ քառորդ գույլ ջուր:

Յերբ առօրինակ կամ բետոնի վրա նկատվում են խլրխտի կա-
թիլներ կամ փոքր լճացած տեղեր, անհրաժեշտ է այդ տեղերը
ցանել հող, թեփ կամ տորֆ, ապա հավաքել ու այրել, իսկ հե-
տո գաղահանել:

Գաղահանման միջոցների բացակայութեան դեպքում, վա-
րակված տեղերը պետք է լվալ ջրով, ջուրը բաց թողնելով ծո-
րակներէց, վորից հետո ջուրն անպայման պետք է թափվի այդ նը-
պատակի համար հատկացված տեղերը, (այդ տեղերը հետո պետք
է գաղահանվեն), կամ այդ ջուրը թողնում են կոյուղին:

Խճաքներով սալահատակված փողոցները, հրապարակները
և բակերն ունեն շատ ճեղքեր, վորովհետև քարերը մեկմեկու կիպ
կլած չեն և այդ ճեղքերն մեջ կարող են հոսել թէ. այդպիսի
տեղամասերն ավելի դժվար է գաղահանել, քան առօրինակները:

Այդպիսի տեղամասերը պետք է գաղահանել կրաքլորային
կաթով, լվանալով ցնցուղների ոգնութեամբ, կամ պետք է չոր
քլորակի ցանել՝ թիերի, բահերի և առձեռն մյուս միջոցներով,
ապա ջուր ցանել, վորպեսզի քլորակի մասնիկներն անցնեն
գոյութեան ունեցող ճեղքերի մեջ: Չոր քլորակի պետք է գոր-
ծածել—0,5 կիլոգրամը 1 քառ. մետրի համար:

Չափարները լցնում են քլորակի խառնած հողով (1 մաս
կիր, 2 մաս հող): Չափարը գաղահանելուց հետո, ցրվի յեկած

հողն ու քարերը պետք է հավաքել նրա մեջ, վորից հետո նորից
պետք է ցանել քլորակի և խառնել հողի հետ. հետո չափարը
պետք է հավասարեցնել և վերելից լցնել քլորակի: Չափարի
շուրջը 1,5 մետրի վրա պետք է գաղահանել սովորական ձևով:

Պայթյունի ուժից ցրվի յեկած ուղիների խողովակներին
պետք է քլորակի շփով քսել ամեն մի կողմին առանձին, լըց-
նել յերկաթե ամանների մեջ հետագայում վորպես ջարդերկաթ
ոգտագործելու համար:

Ջուրնի վերևի շերտը վարակվելու դեպքում, գաղահանման
համար քլորակի գործադրելը նպատակահարմար չէ. այդ չի տա-
լիս ցանկացած արդյունքները, վորովհետև խլրխտը այնքան
խորն է ներծծվում, վորքան քլորակի չի կարող ներծծվել:

Գաղահանման լավագույն մեթոդն է հեռացնել ձյունի վա-
րակված շերտը մոտավորապես 20 սանտիմետր խորութեամբ:
Ձյունի այդ շերտը պետք է կիսել կույտերով և նշան անել,
վոր վարակված է. հետագայում պետք է սայլերով տանել այնպի-
սի տեղ, վորտեղ ցույց կտա ՀՈՊ քաղաքամասի պարետը:

Անկայուն թէ գաղահանումը: Թիկունքի պայմաններում
անկայուն թէ գաղահանումը գործադրելի չէ միայն այն դեպ-
քերում, յերբ թէ լցված է վորևէ փակ սենյակ: Գաղահանման
ամենահասարակ ձևը հանդիսանում է թէ քամահարումը:

Թէ լցված սենյակն անհրաժեշտ է բաց թողնել, մինչև բո-
լորովին կանհետանա թէ հոտը:

Անկայուն թէ վարակված հագուստը պետք է գաղահանել
քամահարութեամբ. ցանկալի չէ արևի տակ կամ քամի յնդած
ժամանակ: Անկայուն թէ վարակված ջուրը գաղահանվում է յեր-
կարտե յեռացնելով, վորից հետո ջուրը պետքական է դառնում
կերակրի համար: Լակրիմատորներով (արտասլաքեր գործողու-
թեան թէ) կամ արսիներով (մկնդեղային միացումներով) վա-
րակված ջուրը գաղահանման յենթակա չէ և վտանգավոր է գոր-
ծածութեան համար:

Կերակրի մթերքներն ու խաբը նույնպես կարելի չէ գաղա-
հանել. միայն թույլ չի տրվում կերակրի համար գործածել այդ
առանց սանիտարական բժշկի թույլտվութեան:

Մաքսական մաքսկարտում կազմակերպվում: Անհետաձգելի
աշխատանքները (բնակչութեանը վարակման ոչախից դուրս բե-
րելը) գաղահանումով ապահովելու համար, ինքնապաշտպանու-
թեան խմբակն իր տրամադրութեան տակ պետք է ունենա վորչ

պալատ, քան 75 կիլոգրամ քլորակիր, այդ կարող է բավական-
նազանի 100—120 մետր տարածությամբ անցքեր գաղահանելու
համար:

Յերբ ինքնապաշտպանության խմբակն իր ունեցած քլորակիրը ծախսում—վերջացնում ե, նա կարող ե ոգտվել մոտակա քաղաքամասի պահեստի քլորակրից:

Յերկու հոգի արկղով կարող են կրել մոտավորապես 50 կլգ, քլորակիր: Աշխատանքի հեշտություն համար հարկավոր են ընտրել ըստ հնարավորություն աշխարհի շերտ, վորը դուրս ե քամու կողմից թե գոլորշիներ բերելուց: Այդ հնարավորություն կտա կրողներին հազնել հակազազերը միայն վարակված տեղամասի սահմանի մոտ: Յուրաքանչյուր 20—25 բոլայից հետո անհրաժեշտ ե փոխել կրողներին ե այդպիսով ապահովել նրանց համապատասխան հանգիստը:

Գաղահանումից հետո գործիքները մեջ մնացած քլորակիրը պետք է լցնել արկղերը և յետ տանել հանձնել բնակավիտլյան պահեստին:

Ինքնապաշտպանության խմբակի պետը հաշվում է գազա-
հանման համար ծախսված նյութերի ընդհանուր քանակը և վա-
րակման ոճախում աշխատանքը վերջացնելուց հետո այդ մասին
տեղեկությունն է տալիս ՀՈՊ քաղմասի պարետին. նրան է
նույնպես խմբակի պետը հայտ ներկայացնում գազահանման
նյութերի պահանջվող քանակի համար:

Սանիտարական մեակումը լվացակայանում, Վարակված ոչա-
խում աշխատանքը վերջացնելուց հետո ինքնապաշտպանության
խմբակի մարտիկները գնում են լվացակայան սանիտարական
մշակման համար այն ճանապարհով, վոր ցույց կտա խմբակի
պետը: Թե վոր լվացակայանից պետք է ոգտվել սանիտարական
մշակման համար, այդ մասին խմբակի պետը կարգադրություն
ե ստանում ՀՈՊ քաղմասի պարետից, հարցում անելով հե-
ռախոսով կամ կապավորի միջոցով:

Լիպցաական ունի հանդիպում, ջրցանի և հագնվելու սենյակներ միջանցիկ սիստեմով:

Լվացակայան դարով, մուտքի մոտ, մաքրակները հանվելու սենյակը չմտած, սրբում են վոտնամանների ներբանները քլորակրով: Հինգ ալատիդ արագորեն հանում են վերնահագուստը, վրիդ հետո մաքրակները մտնում են հանվելու սենյակը, բոլորովին մերկանում են, բենզինի, կերոսինի կամ այլ լուծիչներով:

Թրջած տամպոններով շփում են մաշկի ամենանոսրը անդերը (կոնստատները, հոդերի մոտ և այլն), լվանում են սոդայի կամ մանգանաթթու կալիումի լուծույթով աչքերը, քիթը, բերանը, ականջները, վորից հետո անցնում են մյուս բաժանմունքը (ջեր- ցանի—դուշի սենյակը)։ Ջրցանի բաժանմունքում 15—30 վայրկ- յանում թրջում են մարմինը, ապա սապնվում են կամ սապնի լուծույթի փոշիացման կամ ջրնետեչի միջոցով, կամ հատուկ հար- մարանքի միջոցով, կամ կանաչ սապնի տաք լուծույթով 3—4 բոպեյի ընթացքում։ Սապնի փրփուրը լվացվում է տաք ջրով (մոտ 40 աստիճան ըստ Յելսիուսի) ջրցանի տակ 3—4 բոպեյի ընթացքում։

Մանրտարական մշակման յենթարկվելուց հետո, գնում են հազնվելու սենյակը, վորտեղ նրանք ստանում են սպիտակեղեն և անվնաս դարձրած հագուստը, վորից հետո նրանք ուղեվորվում են դեպի սպասարկվող բնակավիճակները կից հավաքատեղը:

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՄԲԱԿԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ-
ՆԵՐՆ ԱՎԵՐՈՒՄՆԵՐԻ ՅԵՎ ՓԼՎԱԾՔՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿ: ԱՎԵ-
ՐՈԱՖՆԵՐԻ և ԴԻԼԺԱԾՔՆԵՐԻ Ժամանակ ինքնապաշտպանության
խմբակի գործողությունները կարող են կապված լինել հետևյալ
աղխատանքների հետ.

1) Յուլյոց տալ վնասվածներին անհետաձգելի ոգնություն յեւ՝ տեղափոխել նրանց առաջին ոգնության կայանը (ՍՈՌՈՎ)։

2) Դուրս բերել բնակիչներին փլվելու յենբակա բնակատան-
ներից լեվ

3) Կանխել ու չեզոքացնել խուճապը:

Ինքնապաշտպանության խմբակի պետը ստեղծված դրու-
թյանը համեմատ խմբակից նշանակում ե անհրաժեշտ քանա-
կությամբ մարտիկներ վնասվածներին գտնելու և նրանց անհե-
տաձգելի ոգնություն ցույց տալու համար: Այդ մարտիկները
խումբ-խումբ (2—3 մարդ) զննում են ավերված տունը (տները),
բակերը, վորոնք գտնվում են բնակավայրի տերրիտորիայում,
զննում են փրված տեղը և վնասվածներին հայտարարելու դեպ-
քում ցույց են տալիս նրանց անհրաժեշտ բժշկական ոգնություն:

Յեթե ֆլանսլած ոչախում շատ ֆլանսվածներ կան, ապա
ինքնապաշտպանության խմբակի պետը անմիջապես զեկուցում
ե այդ մասին ունիտար խմբի պետին կամ հայտնում ե քաղմա-
սի շտաբը — պարետին:

Մինչև սանիտարական մասերի գալը, ձեռք են առնվում բոլոր միջոցները բժշկական անհետաձգելի ոգնություն հասցընելու համար: Նման դեպքերում ինքնապաշտպանության խմբակի յուրաքանչյուր մարտիկ պետք է պատրաստ լինի ոգտագործելու ֆլասավածներին տեղափոխման համար անհրաժեշտ առձեռն միջոցները և թե ստանձնելու վնասվածներին ոգնություն ցույց տալու և նրանց ֆլասաված վայրից տեղափոխելու համար ներգրաված բնակիչների աշխատանքի ղեկավարությունը:

Ինքնապաշտպանության խմբակի պետը մարտիկների մի մասին նշանակում է ավերված վայրերում և փրկվածների մոտ շղթայելու և քաղաքացիների գույքը պահպանելու համար:

Ավերված տները շղթայելու համար տրվում են պոստեր յուրաքանչյուրում մեկ մարտիկ և խնդիր է առաջադրվում նրանց ավերված տներին մոտ թույլ չտալ կողմնակի մարդկանց և պահպանել տներից դուրս բերած և նրանցում չեղած գույքը:

Բացի դրանից, խմբակի պետը նշանակում է դեղքեր, յուրաքանչյուրում 2-ական մարդ. նրանք շրջում են բնակմիության տերրիտորիան և աշակցություն են ցույց տալիս անհատ քաղաքացիներին և տնային վարչությունների ներկայացուցիչներին կարգը պահպանելու գործում:

Վնասված ոչախում խուճապ առաջանալու դեպքում ինքնապաշտպանության խմբակի մարտիկները վարվում են այնպես, ինչպես ցույց է տրված վերելում «Պայքարը խուճապի դեմ» յենթադիսում:

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՄԲԱԿԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՐԴԵՀԻ ԺԱՄԱՆԱԿ. Հակահրդեհային առձեռն ինվենտար յեվ մտադական միջոցները: Վորպես հակահրդեհային ինվենտար և մարդական միջոցներ բնակմիության տնային վարչությունը պարտավոր է ինքնապաշտպանության խմբակին հայթայթել հետևյալ առձեռն ինվենտարը.

1) Հրդեհափշյային լինգեր: Սրանք միշտ գործադրելի յեն տնային բոլոր աշխատանքներում (հատակները, հեծանածածկերը, կտուրները միջնորմները, ցանկապատերը քանդելու համար և այլն):

2) Կարթաձողեր: Կարթաձողը յերկաթե կեռ է, վորի ոգնությամբ քանդում են կտուրները, մարագները և այլ շենքերը կամ նրանց առանձին մասերը:

3) Կացիմներ: Կացիմներով հեշտությամբ կարելի յե քանդել — հասել լուսամուտների շրջանակները (լուսամուտից հեշտությամբ ներս մտնելու համար), ջարդել կառուցվածքի, շենքերի, սարքավորումների այս կամ այն մասերը:

Մենք արդեն ասացինք, վոր յուրաքանչյուր տան մեջ պետք է ունենալ ավազ և ջուր տակառներում. սակայն այդ միջոցները դեռևս բավական չեն. յուրաքանչյուր միջանցքում (կորիդորում), տանիքում, բացի ջրի և արկղներով ավազի պաշարից, անհրաժեշտ է ունենալ ձեռքի հրամարիչներ: Այդ հրամարիչները հուսալի միջոց են հանդիսանում հրդեհաշջ առաջին ոգնությունը ցույց տալու այն դեպքում, յերբ հրդեհ է ծագել, բայց դեռ չի տարածվել: Ձեռքի հրամարիչները պատրաստում են հետևյալ նորմայով. — մոտավորապես յուրաքանչյուր 200 քառակուսի մետր հատակի համար մեկ հրամարիչ, բայց վոչ պակաս, քան յերկու հրամարիչ մեկ հարկի համար:

Հրդեհը հանգցնելու համար կարելի յե ոգտագործել «Բոգատիր» փրկուրավոր հրամարիչները, «Տայֆուն» և «Տիտան» տիպի փոշիացան հրամարիչները, վորոնք գործում են սեղմած ածխաթթվուտային գազի ոգնությամբ: Այդ գազը ապարատից դուրս է հրթմ հատուկ պատրաստած փոշին մինչև 6 մետր յերկարության հոսանքով:

Բացի վերոհիշյալ առձեռն միջոցներից, հրդեհը հանգցնելու համար կարելի յե ոգտագործել (բացի դուլլերից) «Ջրնետիչ դույլ» և «Ջրնետիչ կուրելիս» տիպի հրամարիչները: Նրանց արտագրողականությունն է՝ 1—2 դույլ մեկ լուպեյում, մինչև 7 մետր յերկարության հոսանքով:

Հրդեհի հեջախուզուրյունը յեվ չեզոքացումը (լոկալիզացիան*) և Ոգային հարձակումների ժամանակ հրդեհ կարող է ծագել կրակի հետ անդգույշ կերպով վարվելու կամ հակառակորդի նետած առմբերից:

Յեթե շուռ է գալիս պրիմուսը կամ վառվող լամպը, անհրաժեշտ է իմանալ, վոր կերտինը, յուղը, նավթը և այլն չի կարելի ջրով հանգցնել, վորովհետև ջուր լինիս այդ նյութերը ցրիվ են գալիս չորս կողմը, շարունակում են վառվել և հրդեհը տարածվում է: Այդպիսի դեպքերում շուտով պետք է մի կողմ տարածվում է:

*) Յերբ սահմանափակում են հրդեհ ծագած տեղը, վորպեսզի թույլ չտան կրակը տարածվի:

հավաքեց չյուրավառ իրերը (թուղթ, վարագույրներ, սալիբառով, կերոսինով լցրած շշեր) իսկ կրակը ծածկել հաստ կտորով, ինչ վոր մոտիկ լինի (վերմակ, վերարկու, գորգ և այլն):

Յեթե հրդեհը տարածվում է, չնայած հանգցնելու համար ձեռք առած բոլոր միջոցներին, անհրաժեշտ է կրակից հեռացնել, վորովհետև հնարավոր է հեռու, շրջապատող այն առարկաները, վորոնք կարող են բոցավառվել: Կրակը հանգցնելու համար պետք է ոգտագործել բոլոր հնարավոր միջոցները (ջրի պաշարը բնակարաններում, տնային ջրմուղները, հրամարիչները, ավաղը և այլն):

Խմբակի պեսք նշանակում է մարտիկների մի մասին վառվող օբյեկտից դուրս բերած գույքը պահպանելու համար:

Միաժամանակ, հրդեհը հանգցնելու աշխատանքն ապահովելու համար վառվող շենքը շղթայվում է պոստերով: Պոստերի թիվը կախված է պարագայից և հրդեհի մեծությունից:

Սպասարկվող տեղերի տրոհում ծագած խուճապի դեպքում ձեռք են առնվում վերոհիշյալ միջոցառումները:

Հիդրոպուլտի կամ հրամարիչի ոգնությունը կրակը հանգցնելու ժամանակ պետք է ջուրը բաց թողնել կրակի ամենից շատ տարածված կողմի վրա, վորպեսզի ջրի հոսանքով հնարավոր լինի հանգցնելու վոչ միայն շենքի վառվող մասը, այլ և հնարավոր լինի պաշտպանելու շենքի դեռևս չվառված մասը, վորը ըստ պահանջի տակ է գտնվում: Կրակը չպետք է հանգցնել մեծ հեռավորությունից, վորովհետև ջրի հոսանքը կաթիլների յե վերածվում, վորոնք տաք առարկայի վրա թափվելով իսկույն գոլորշիանում են, չկատարելով իր իսկական դերը: Միտք չունի ջուր ցանել ծխի վրա, անհրաժեշտ է միայն հրդեհի ոջախի վրա ջրցանել: Բոցի չեզոքացումը պետք է սկսել վառվող շենքի վերևի մասից: ջուրը հոսելով կհանգցնի ներքևի վառվող մասերը:

Մարդկանց փրկության գործը: Հրդեհի չեզոքացման հետ միաժամանակ միջոցներ պետք է ձեռք առնել փրկելու ծխացած վառվող շենքերից մարդկանց, կենդանիներին:

Ինքնապաշտպանության խմբակի պետք հարցովորձի և իբնաձևական զննության միջոցով պարզում է. արդյոք մարդիկ և կենդանիներ չեն մնացել կրակի մեջ. և յեթե մնացել են, ապա անմիջապես միջոցներ է ձեռք առնում նրանց փրկելու համար:

Ինքնապաշտպանության խմբակի պետք մի քանի հետախույզներ է նշանակում շենքերը հետախույզելու և մարդկանց

փրկելու համար: Մեծ շենքերում, նույնպես և այն դեպքում, յեթե վտանգ կա փլվելու, անհրաժեշտ է պատերին մոտիկ քայլել: Չմոլորվելու համար հետախույզները պետք է հիշեն, թե ինչ ճանապարհով են յեկել:

Խորհուրդ է տրվում հետախույզության գնացողին կապել պարանով, վորի մյուս ծայրը մնում է այն մարդու ձեռքում, վորը հետևում է նրա աշխատանքին:

Մարդկանց փրկության գործը կապված է մեծ դժվարություներին հետ. այդ պատասխանատու և ծանր աշխատանքը կատարելու համար ինքնապաշտպանության խմբակից պետք է նշանակել ամենից առողջ և դիմացկուն մարդկանց: Բացի դրանից, հրդեհների ժամանակ հաճախ տիրում է ծայրահեղ անհանգիստ դրություն, վորն ամեն բոլոր կարող է խուճապի վերածվել: Այդպիսի դեպքերում խմբակի պետի սառնարյունությունը ու նրա խելացի կարգադրությունները և մարտիկների անձնագործ աշխատանքը միակ յերաշխիքը կարող են լինել բարենպաստ յեղքի համար:

Շենքերում մնացած մարդկանց փրկելու համար միջոցներ ձեռք առնելով, հարկավոր է նախորդ իմանալ, թե նրանք վո՞րտեղ կարող են գտնվել:

Հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել հիվանդներին և մանուկներին փրկելու վրա: Հիվանդները կամ ինքնուրույն քայլելու հնարավորություն չունեցողները մնում են իրենց սովորական տեղերում, և նրանց հետախույզությունն ու վորոհումը անհրաժեշտ է սկսել հենց այն տեղից, վորտեղ պառկել են հիվանդները մինչև հրդեհի ծագման բռնկում:

Յերեսաները շատ հաճախ թագնվում են մահճակալների տակ կամ սենյակի վորևե ծածուկ տեղում. ադդ պատճառով հետախույզները պետք է թողնեն ծխով լցված սենյակներն այն ժամանակ միայն, յերբ բոլոր կասկածելի տեղերը անձամբ զննած կլինեն:

Հրդեհի ժամանակ հնարավոր է, վոր բոցավառվի մարդկանց հագուստն ու մզկերը: Փրկելով այդպիսիներին, հարկավոր է նրանց արագորեն պառկեցնել հատակին, ծածկել գորգով, հատակի շորով, վերմակով, վերարկուով և այլն ու գլորել աջքան մինչև կրակը կհանգչի:

Յերբ կրակը կհանգցնեն կվերջացնեն, անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել այրվածքներից ֆլամավածներին ոգնելու համար:

Կենդանիներին փրկելու գործը: Վառվող կամ ծխով լցված շենքերից ձիերի փրկութեան գործը ավելի լավ է հանձնել այդ ձիերին խնամողներին: Նախ ձիուն դուրս հանելիս հանձնարարվում է հազցնել նրա վրա ձիասարքը կամ թամբը: Ձին լսելով ծանոթ մարդու ձայնը, զգալով նրա հոտը և տեսնելով դուրս գալու սովորական պատրաստությունները, հանգստանում է և հեշտութեամբ է հնազանդվում: Յեթե ժամանակը թույլ չի տալիս, նույնպես և այն դեպքում, յերբ հրդեհի բոցը առանձնապես պաճառ է, անհրաժեշտ է ձիու գլխին հազցնել սթար, տապճակ, բաճկոն կամ նման մի բան և ապա դուրս բերել:

Մեծ գծավառությունների յեն հանդիպում մյուս կենդանիներին փրկելու ժամանակ: Ինչպես որինակ՝ կովերին, խոզերին, վոլխարներին: Այդ կենդանիները վարժված չեն այնպես յենթարկվելու մարդուն, ինչպես յենթարկվում է ձին: Այդ կենդանիներին պետք է դուրս քշել ուժով կամ դուրս հրել, կապելով նրանց վտաքերը և այլն:

Փրկված (դուրս բերված) կենդանիներին պետք է քշել վորքան հնարավոր է հեռու հրդեհի ոջախից, կապել և հանձնել պահպանութեան:

Հրդեհի հաճգցները ցանկեմբում: Տանիքներում ծագած հրդեհները, վորքան հնարավոր է շուտ պետք է չեղորացնել կրակը յերկու կողմից շրջառելու միջոցով, վորի համար ինքնապաշտպանութեան խմբակի պետը խմբակի մարտիկների մի մասին ուղարկում է վերև բանալու կտուրը և շրջանելու: Մարտիկների մյուս մասին ուղարկում է դեպի տանիքը ներսի սանդուղքով կրակի դեմ պայքարելու համար: Անմիջականորեն տանիքի տակ գտնված վերևի հարկի առաստաղը զիտելու համար, խմբակի պետը մի քանի մարտիկներ է նշանակում խմբակից կացիներով ու շրով լի ցնցուղներով: այդ մարտիկները, կրակը դեպի ցած անցնելու դեպքում պարտավոր են անմիջապես ձեռնամուխ լինել հանգցնելու: Անհրաժեշտութեան դեպքում, մոտավորապես մեկ մետր տեղ կտուրից վաքի մոտ պետք է անցք բանալ, վորպեսզի մարտիկներից մեկը կարողանա տանիքը մտնել և հանգցնել կրակը: Ինքնապաշտպանութեան խմբակի պետը պարտավոր է ժամանակին խմբակի կազմին ապահովել և

մատակարարել հարմար միջոցներով (շրով): Ձուրը մոտակա ծռակից շրթայի միջոցով պետք է վեր բարձրացնել դեպի վառվող շենքը: Ձուրը պետք է լցնել վորևե շրամբարի մեջ և այդտեղից դուրսերով քաշել և շրթայով վերև տալ սանդուղքի վրայով:

Հրդեհի հաճգցները նկուղային շենքում: Յեթե նկուղը փոքր է, ունի կամարներ, առանց յերկաթե հեծանների և արտաքին ու ներքին անցքերով կապված չէ հարևան շենքերի հետ, ապա հրդեհը կարելի յէ հանգցնել կրակը խլացնելով: հետևյալ ձևով:— բոլոր անցքերը, (դռները, պատուհանները, անցքերը, ձեղքերը) լցնել հողով կամ ցեխով և այլն: Թարմ ոգի հոսանքը կտրելու դեպքում կրակը հանգչում է՝ վառվող սենյակում թթվածնի պաշարն սպառվելու հետևանքով:

Մի քանի դեպքերում անցնում են կրակի դեմ ակտիվ պայքարին, գործադրելով հրդեհը հանգցնելու սովորական միջոցները: Նկուղն անհրաժեշտ է ուղարկել խմբակից յերկու հոգի կացնով և շրնետիչով, ընդվորում նրանցից յուրաքանչյուրին պետք է կապել պարանով, դժբախտութեան դեպքում, աղղանշանով, նըրանց յետ քաշել հանելու համար:

Շենքի ներսը մտնելով և վորոշելով թե վորտեղ է հրդեհ ծագած տեղը, պետք է, վորքան հնարավոր է, մոտ գնալ շրնետիչի աղիքով և սկսել շրցանել:

Տեմիսային ումբերի հաճգցները: Յերբ հրդեհ է ծագում շենքի մեջ հրձիգ ումբը ընկնելու հետևանքով, ինքնապաշտպանութեան խմբակի պետը խմբակի մարտիկների մի մասին կանոնական խմբակի պետը խմբակի մարտիկների մի մասին ուղարկում է վերև բանալու կտուրը և շրջանելու: Մարտիկների մյուս մասին ուղարկում է դեպի տանիքը ներսի սանդուղքով կրակի դեմ պայքարելու համար: Անմիջականորեն տանիքի տակ գտնված վերևի հարկի առաստաղը զիտելու համար, խմբակի պետը մի քանի մարտիկներ է նշանակում խմբակից կացիներով ու շրով լի ցնցուղներով: այդ մարտիկները, կրակը դեպի ցած անցնելու դեպքում պարտավոր են անմիջապես ձեռնամուխ լինել հանգցնելու: Անհրաժեշտութեան դեպքում, մոտավորապես մեկ մետր տեղ կտուրից վաքի մոտ պետք է անցք բանալ, վորպեսզի մարտիկներից մեկը կարողանա տանիքը մտնել և հանգցնել կրակը: Ինքնապաշտպանութեան խմբակի պետը պարտավոր է ժամանակին խմբակի կազմին ապահովել և

Տեմիտի ումբի ներգործութեանց առաջացած հրդեհը հանգցնելու համար շատ վտանգավոր է Ձուր գործածել և այդ թույլատրելի յէ միայն այն ժամանակ, յերբ տեմիտն արդեն վառվել վերջացել է և սկսվել է սովորական հրդեհը: Յեթե սկսում են վառվել շրջապատող առարկաները, ապա պետք է Ձուր ցտնել կամ ավազ շաղ տալ:

այնպես, հետևանքները վերացնելու համար գործադրած գործիքները մաքրելիս մարտիկները կարողանան աշխատել առանց հակազդերի հագնելու:

Դեռևս մինչև աշխատանքի վերջանալը, նախորդ նշանակված տեղում շաղ են տալիս քլորակիր (2—3 կիլոգրամ), դնում են տակառիկներ կամ դուշլեր քլորակրի շփոթով և այլ նյութով (ցրած, վորն անհրաժեշտ է գործիքների զրսի կողմը մաքրելու համար):

Վարակման ոչախում ունիտար խմբի հետ կամ ՀՈՊ տեղական մյուս մասերի հետ միատեղ աշխատանքի դեպքում ինքնապաշտպանություն խմբակի համար աշխատանքն ավարտելուց հետո տեղ ե ցույց տալիս ՀՈՊ մասի պետը:

Հրդեհը հանգցնելու համար նշանակված բրիգադը, աշխատանքն ավարտելուց հետո, ըստ հնարավորին մի առանձին կողմում դարսում է բոլոր կիսավառ տախտակներն ու գերանները: Կիսավառ կահ-կարասիքն ու հագուստը և այլն անհրաժեշտ է խնամքով վերադնել և, յեթե հնարավորություն կա, տեղափոխել ավելի անվտանգ տեղ: Հրդեհը հանգցնելու ժամանակ գոյացած աղբը անպայման պետք է դուրս թափել թիակներով, համոզվելով, վոր իրոք նրա մեջ չի մնացել կրակ կամ տաք մոխիր: Ավելի զգուշության համար և համոզվելու համար, վոր հրդեհն հանգցնելուց հետո մոչ մի տեղ կայծեր չեն մնացել, պետք է հրդեհի վայրում վորոշ ժամանակով պահպանություն նշանակել: Այդ պահպանությունը հարկավոր է հանել միայն այն ժամանակ, յիբր նորից հրդեհ առաջանալու ամեն հնարավորություն վերացված կլինի:

Գործիքների արտաքին մաքրումը վերջացնելուց հետո ինքնապաշտպանություն խմբակը գնում է լվացակայան՝ սանիտարական մշակման համար, խմբակի գործիքներն ու գույքը ուղարկում են կամերան գազահանման համար: Սանիտարական մշակման կարգի և գազահանման վերաբերյալ ցուցումներն ինքնապաշտպանություն խմբակի պետն ստանում է ունիտար խմբի պետից կամ ՀՈՊ շրջանի պարետից:

Ինքնապաշտպանություն խմբակի պետը պարտավոր է ըստ պիտակեղենի փոխնորդների և հագուստ (յեթե կպահանջվի), ուղարկել այն լվացակայանը, վորտեղ խմբակը գնացել է սանիտարական մշակման: Ինքնապաշտպանություն խմբակի յուրաքանչյուր մարտիկ իր մոտ բնակարանում պետք է ունենա մի գույք

պիտակեղեն և հատուկ պարկ կամ պայուսակ, վորի վրա ամրացված է տախտակիկ, վրան գրված մարտիկի ազգանունը, անունն ու հայրանունը և խմբակի համարը: Սպիտակեղենի փոխնորդը մարտիկներն իրենց հետ են վերցնում ողային տազնապի ազգանշանով հավաքատեղ գնալու ժամանակ և դարսում են այնտեղ, վորտեղ ցույց կտա ինքնապաշտպանություն խմբակի պետը:

Սանիտարական մշակումից հետո մարտիկները վերադառնում են հավաքատեղը, վորտեղ լիակատար պատրաստականություն է բերվում գույքը՝ փնտրված ոչախը կրկին գնալու դեպքի համար:

Խմբակի պետը ստուգում է, թե ինչպես են դարսել գույքը և լրացնում է ծախսած գազահանման նյութերը մոտակա պահեստից: Յեթե գործիքները աշխատանքի ժամանակ անպետքացի են, ապա վերանորոգում են: Այն գործիքները, վորոնք ինքնապաշտպանություն խմբակն իր ուժերով ու միջոցներով չի կարող վերանորոգել, ուղարկում են փականագործական արհեստանոցը վերանորոգելու համար: Գույքը դարսելուց և պատրաստ դրություն բերելուց հետո ինքնապաշտպանություն խմբակի առձեռնակագրը ցրվում է:

Ինքնապաշտպանություն խմբակի աջակցությունը ՀՈՊ խմբերին: Վերևում ասացինք, վոր յեթե հետևանքները վերացնելու համար չեն բավականացնում ինքնապաշտպանություն խմբակի ուժերն ու միջոցները, ապա խմբակի պետը այդ մասին տեղեկացնում է խմբի պետին: Խմբի գալուց հետո, խմբակի պետը ծանոթացնում է խմբի պետին պարագայի հետ, վորից հետո ինքնապաշտպանություն խմբակը գործում է նրա ցուցումների համաձայն:

Շատ հաճախ ինքնապաշտպանություն խմբակը կարող է քաշվել խմբի ջոկերի վրա և ջոկերի հրամատարների անմիջական ղեկավարությունը կարող է կատարել անհետաձգելի աշխատանքներ վարակման ոչախում:

Հնարավոր է նաև այն, վոր ինքնապաշտպանություն խմբակը կարող է գործել վարակման ոչախում և՛ ինքնուրույն կերպով (առանձին ուղղությունների հետախուզությունը, վարակման ոչախի շղթայում և այլն):

Համագործակցությունը ողախի ղիսողությունը յեվ հետախուզությունը (ՎՆԱՐ) պոստի հետ: Ինքնապաշտպանություն խմբակը պետք է խմանա ՎՆԱՐ-ի մոտակա պոստերի դասավորումը:

Սպասարկվող տերրիտորիայում վարակումների դեպքում ինքնապաշտպանություն խմբակի մարտիկներն ու պետք վճարող պոստի հետախույզների գալուց հետո, պարտավոր են ճիշտ տեղեկություններ տալ պարագայի մասին, ցույց տալով վարակման բնույթը, ֆնասվածների քանակը և թե ինչ աշխատանքներ և կատարում ինքնապաշտպանություն խմբակը վարակման ոչախում:

Հարևան բնակմիությունների տերրիտորիայի վարակման ոչախում ՀՈՊ տեղական մասերով հետևանքները վերացնելու ժամանակ ինքնապաշտպանություն խմբակն իր աշխատանքը կապում է ՎՆԱՐ պոստերի հետ վտանգն անցնելու մասին տեղեկանալու համար:

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ՀԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿՈՒՄԸ
Ռմբանետման սկզբից քաղախատանքի հիմնական խնդիրն է՝ խմբակում ապահովել մարտիկների քաղաքական-բարոյական կայունությունը, կանխել խուճապը և իրարանցումը, մոբիլիզացիայի յենթարկել մարտիկների պատրաստակամությունը՝ վերացնելու համար հակառակորդի ոգային հարձակումը:

Ռմբանետման ժամանակ ինքնապաշտպանություն խմբակի պետը կուսակազմակերպչի հետ մեկտեղ ձեռք են առնում բոլոր միջոցները՝ մարտիկների մեջ ստեղծելու առույգ տրամադրություն, հաշվի յեն առնում խուճապային տրամադրություններն ու բացասական յերևույթները և արագորեն ցույց են տալիս իր վերաբերմունքը, ապահովելով կոմունիստների անձնական որինակելիությունը:

Ինքնապաշտպանություն խմբակի պետը հանդիսանում է սոցմրցակցություն կազմակերպիչը խմբակում, նա յեն ապահովում մարտական աշխատանքի հարվածային տեմպերն ու բարձր վորակը:

Վարակման ոչախում խմբակի մարտական աշխատանքն աւարտելուց հետո, խմբակի պետը պարտավոր է տեղեկացնել ունիտար խմբի քաղեկին անձնական կազմի քաղաքական-բարոյական դրություն մասին:

ԿՈՆՏՐՈՂ ՀԱՐՅԵՐ Վ ԳԼԽԻ ՅԵՎ Զ-ՐԻ ՀԱՎԵԼՎԱԾԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ինչ նյութեր են գործադրում կայուն թե գաղահանելու համար:

2. Վերսեղ և ինչ մեջ պետք է պահել քլորակներ:

3. Տնային ինչ գործիքներ կարելի յեն հարմարեցնել վարակման ոչախում աշխատանքներ կատարելու համար:

4. Առաջին հերթին ինչ աշխատանք է կատարում ինքնապաշտպանություն խմբակի վարակման դեպքում:

5. Ինչպես պետք է դասավորված լինի ինքնապաշտպանություն խմբակը բնակչությունը վարակման ոչախից մի անվտանգ տեղ դուրս բերելու ժամանակ:

6. Ձեռքի տակ յեղած ինչ նյութերից են փռվածք պատրաստում բնակչությունը վարակման ոչախից դուրս բերելու համար:

7. Ինչպես է դուրս բերվում բնակչությունը վարակման ոչախից:

8. Վտանմանները վարակումից պահպանելու համար նտխագուշական ինչ միջոցներ կարելի յեն ողտագուծել վարակման ոչախից բնակչությունը դուրս բերելու:

9. Ուր պետք է ուղարկել վարակման ոչախից դուրս բերված բնակչությունը և ֆնասվածները վարակված վարակման ոչախի շրջայումը և ինչ պետք է:

10. Ինչի համար է կատարվում վարակման ոչախի շրջայումը և ինչ պետք են դրվում պոստեր:

11. Ինչ միջոցառումներ է ձեռք առնում ինքնապաշտպանություն խմբակը խուճապի դեպքում:

12. Ինչպես պետք է գաղահանել փայտե ջներերը:

13. Ինչպես պետք է գաղահանել այն մակերեսները, վորոնք ծածկված են ներկով և յաքով:

14. Ինչպես պետք է գաղահանել մետաղե մասերը:

15. Ինչպես պետք է գաղահանել կտուրը:

16. Ինչպես գաղահանել ներկած և ջներկած հատակը:

17. Ինչպես գաղահանել կահ-կարասին:

18. Ինչպես գաղահանել մանր մետաղե մասերը:

19. Ինչպես գաղահանել վարակված հագուստեղենի և ձիայն յարկի գոլորշիներով վարակված հագուստեղենի հետ:

20. Ուր պետք է ուղարկել թե վարակված ջներերը:

21. Ինչպես գաղահանել գոլորշիած թե վարակված ջներերը, ումից

22. Յերը կարելի յեն դուրս գալ գնալու գաղահանման ջներերը, ումից

պետք է թույլտվություն ստանալ:

23. Ում ներկայություն ստանալ է կատարվում գաղահանման ուղարկվող գույքի և մթերքների ցուցակագրումը:

24. Ում միջոցով է ինքնապաշտպանություն խմբակի պետը ցուցումներ ստանում, թե ուր ուղարկել վարակված գույքն ու մթերքները գաղահանման համար:

25. Ինչպես պետք է գաղահանել փողոցները և բակերը, վորոնք ծածկված են աֆալտով և քլորակի ծածկում:

26. Ինչպես պետք է գաղահանել խճաքերով սալահատակած փողոցները և բակերը քլորակի ծածկում:

27. Ինչպես գաղահանել ձագարները:

28. Ինչպես գաղահանել ձյունի վարակված ջները:

29. Ինչ քանակությամբ քլորակի պետք է ունենա ինքնապաշտպանություն խմբակը անհետաճելի աշխատանքների գաղահանումն ապահովելու համար:

30. Ո՞ւմ եւ հայտ տալիս ինքնապաշտպանութեան խմբակի պետը հաշ-
կալոր քանակութեամբ քլորակիւր ստանալու համար:

31. Ինչո՞վ եւ ի՞նչպէս կարելի յի հեռացնել վնասվածից իւրիւրի կաթիլ-
ները:

32. Ի՞նչ հաջորդականութեամբ դոշութեան ունի ջրցանի տակ վնասվածի
վնասման համար:

33. Առաջին հերթին ի՞նչ պետք եւ անել անկայուն ԹՆ վարակվածին
անհետաձգելի ոգնութեան ցույց տալու ժամանակ:

34. Ի՞նչպիսի կատարել արհեստական շնչառութեանը:

35. Ո՞ւր եւ դնում ինքնապաշտպանութեան խմբակը վարակման ոջախում
աշխատանքը վերջացնելուց հետո:

36. Սանիտարական մշակման հաջորդականութեանը վաղակայանում:

37. Ո՞ւր եւ դնում ինքնապաշտպանութեան խմբակը վաղակայանում սա-
նիտարական մշակումը վերջանալուց հետո:

38. Ինքնապաշտպանութեան խմբակը առաջին հերթին ի՞նչ միջոցներ եւ
ձեռք առնում ափսոսանքների եւ փրկածքների դեպքում:

39. Շղթայման եւ դետեքերի նշանակումը ափսոսանքների եւ փրկածքների
ժամանակ:

40. Ինչպէս հանել հագուստը վերափոխելի:

41. Ինչպէս կապել վերքը, իւրը ափսոսանքն եւ լայն:

42. Վերակապման հաճախականութեանը:

43. Ինչպէս կանգնեցնել արշուներ վերափոխելու դեպքում:

44. Ինչպիսի անհետաձգելի ոգնութեան պետք եւ ցույց տալ վնասվածին
խփվածքների եւ հոգաթափութեան դեպքում:

45. Ինչպիսի կապել ձեռքը, ծունկը, ներքանը:

46. Ինչպիսի պետք եւ տեղափոխել վերափոխողներին ձեռքով, մենակ, յեր-
կուս, յերեք հոգով:

47. Ինչով կարելի յի փոխարինել պատդարակները:

48. Ինչ կանոններ պետք եւ պահպանել պատդարակներով վնասվածնե-
րին տեղափոխելու ժամանակ:

49. Բնակվողների մեջ ի՞նչը կարելի յի ոգաադործել վորպէս հա-
կահրդեհային առձեռն ինվենտար:

50. Հրդեհի դեպքում ի՞նչ միջոցառումներ եւ անցկացնում ինքնապաշ-
տպանութեան խմբակը:

51. Ջրնետիչի, հրամարիչի ոգնութեամբ կրակը հանգցնելու կանոնները:

52. Ինչպիսի վարվել վառվող մարդու հետ:

53. Ինչ եւ առաջին, յիւրկորդ աստիճանի աշրվածքը:

54. Ինչպիսի անհետաձգելի ոգնութեան ցույց տալ աշրվածից վնաս-
վածին:

55. Ինչպիսի ոգնութեան ցույց տալ ելեկտրական հոսանքից վնասվածին:

56. Ինչպիսի փրկել կենդանիներին վառվող ու ծխացած շենքերից:

57. Ինչպիսի պետք եւ հանգցնել տանիքում ծագած հրդեհը:

58. Ինչպիսի հանգցնել հրդեհը նկուղային սենյակներում:

59. Ինչպիսի հանգցնել տեղափոխելու ժամանակը: Կարելի՞ յի աղոյրք ջրով
հանգցնել տեղափոխելու:

60. Նախադրուական ի՞նչ միջոցներ պետք եւ ձեռք առնել հրդեհը
հանգցնելու ժամանակ ելեկտրակարիւրի հետ գործ ունենալիս:

61. Քառնի խմբակների յի բաժանվում ինքնապաշտպանութեան խմբակը,
երբ նա դործում եւ վարակման համակցված ոջախում: Ինչի՞ց եւ կախված բեր-
գադների եւ նրանց մարտիկները քանակը:

62. Առաջին հերթին ի՞նչ աշխատանքներ եւ կատարում ինքնապաշտպա-
նութեան խմբակը վարակման համակցված ոջախում:

63. Ինչ տեղում եւ կատարվում գործիքների արտաքին դադահանումը
յերբ ինքնապաշտպանութեան խմբակը դուրս եւ գալիս վարակման ոջախից:

64. Ո՞ւմից եւ ցուցումներ ստանում ինքնապաշտպանութեան խմբակի
պետը սանիտարական մշակման կարգի մասին:

65. Ինչպիսի եւ կատարվում ինքնապաշտպանութեան խմբակի մարտիկների
ապիտակեղենի փոխումը: Ո՞վ եւ պարտավոր վաղակայան ուղարկել սպիտա-
կեղենը:

66. Ինչ աշխատանք եւ կատարում ինքնապաշտպանութեան խմբակը, յերբ
սանիտարական մշակումից հետո հալածաբեղ եւ գալիս:

67. Վորո՞նք են ինքնապաշտպանութեան խմբակի պետի պարտականու-
թյունները վարակման ոջախում աշխատանքը վերջացնելուց հետո:

68. Ինչո՞ւմ եւ ինքնապաշտպանութեան խմբակի աշխատանքը ՀՈԳ խմբ-
ակի հետ համագործակցելու ժամանակ:

69. Ինչով եւ արտահայտվում ինքնապաշտպանութեան խմբակի համա-
գործակցութեանը ոգային դիտողութեան ու հետախուզութեան (ՎՆԱՐ) պոս-
տերի հետ:

Գ Լ Ո Ի Խ Վ

ԿՈՒՍԲԱՆԱԾԵԼՍՏԱՆԲԵ ԻՆԲԵՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՄԲԱԿՆԵՐՈՒՄ

Կուսակցական-հաղափական աշխատանքի խնդիրներն ու բո-
վանդակությունը: Ինքնապաշտպանութեան խմբակներում կուսակ-
ցական-քաղաքական աշխատանքի հիմնական խնդիրն եւ պատ-
րաստել աշխատի մարտիկներ, վորոնք նվիրված են պրոլետա-
րական դիկտատուրային ու կուսակցութեանը, ճանաչում են ի-
րենց թշնամիներին եւ պատրաստ են պաշտպանելու իրենց սո-
ցիալիստական հայրենիքը:

Կուսակցական-քաղաքական աշխատանքի բովանդակու-
թյունն եւ.

1) Լայն պրոպագանդի առարկա դարձնել կուսակցութեան
վորոշումները:

2) Ինքնապաշտպանութեան խմբակի մարտիկներին բա-
ցատրել դասակարգային պայքարի ժամանակակից ետապը մեր
յերկրում, մորիլիզացիայի յենթարկել մարտիկների դասակարգա-

յին տշարը ընթացումն՝ անխնա հակահարված տալու և մերկացնելու անհարազատ տարրերի բոլոր դավերն ու վտանգութիւնները:

3) Սխտեմաբար բացատրել միջազգային դրութեան, կապիտալիզմի ճգնաժամի և պատերազմի, մանավանդ իՍՏՄ վրա ղինված հարձակման վտանգի աճման հարցերը. բացատրել կուսակցութեան և խորհրդային կառավարութեան խաղաղութեան քաղաքականութիւնը, յերկրի պաշտպանութեան ամրացման— ՀՈՊ թիկունքի և ԲԳԿԲ մարտական հզորութեան— ամրացման խնդիրները:

4) Բացատրել Պաշտպանութեան դերն ու խնդիրները Պաշտպանութեան կենտրոնի իմ և ԼՍՊ պլաններով վերաբերուող հիմնական վրա. հարյուր տոկոսով ընդգրկել ինքնապաշտպանութեան խմբակի մարտիկներին և բնակավայրերը խնայողութեան աշխատավորներին Պաշտպանութեան մեջ և մարտիկացիայի յենթակից նրանց ակտիվորեն մասնակցելու պրակտիկ աշխատանքին: Կազմակերպել ընկերութիւններ բանվորական ավանի բնակարանները, թաղերը, բնակավայրերը ՀՈՊ ամրոցներ դարձնելու համար:

5) Լուսաբանել ինքնապաշտպանութեան խմբակի լավագույն մարտական պատրաստութեան խնդիրներն ու ապահովումը. բացատրել աշխատավորներին մասսայական աշխատանքի խնդիրները, մարտիկացիայի յենթակից նրանց՝ պայքարելու որինակելի կարգապահութեան համար, հակոդային դեմքերի դեմ բոլոր միջոցառումներն որինակելիութեան կատարելու համար:

Կուսակցութեան կողմից աշխատանքի, խմբակի Համ Կ(Բ)Կ անդամներն ու կոմիտեականները կազմում են կորիզ, վորին գլխավորում է ընտրված կուսակցական կազմակերպիչը:

Կուսակցական կորիզն իր աշխատանքում հատուկ ուշադրութեան պետք է դարձնի յուրաքանչյուր կոմունիստի և կոմիտեականի որինակելիութեան վրա մարտական ու քաղաքական պատրաստութեան մեջ, կարգապահութեան, ակտիվութեան մեջ հասարակական աշխատանքում:

Կուսակցական կորիզն աշխատում է «արդյունաբերական ձեռնարկութիւնների կուսակցական խմբակների կանոնադրութեան» համաձայն:

ՔԱՂԱՍԻՍԱՊՈՒՆԲԸ ԻՆԲՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՄԲԱԿՆԵՐՈՒԹ: ՀՈՊ ինքնապաշտպանութեան խմբակներում և խմբակներում

քակների պետերի պատրաստութեան կուրսերում անց են կացվում քաղաքական պարապմունքներ:

ՀՈՊ ինքնապաշտպանութեան խմբակների պետերի պատրաստութեան կուրսերում սովորողները լայնորեն ծանոթանում են ինքնապաշտպանութեան խմբակների քաղաքականության հիմունքներին և մեթոդներին հետ:

ՀՈՊ ինքնապաշտպանութեան խմբակներում և ՀՈՊ ինքնապաշտպանութեան խմբակների պետերի պատրաստութեան կուրսերում քաղաքապետները ընդհանուր ղեկավարութեան կուրսերում քաղաքապետները ընդհանուր ղեկավարութեան կուրսերում համար պատասխանատվութեանը տրվում է Պաշտպանութեան շրջապային խորհուրդների կազմաւորման և Պաշտպանութեան շրջապային խորհուրդների ղեկավարութեան իրականացման վրա, վորոնք այդ ղեկավարութեան կուրսերում են համաձայնեցնելով տեղական կուսակցական կոմիտեներին հետ:

Այդ տեսակետից Պաշտպանութեան շրջապային խորհուրդները կազմաւորման ղեկավարութեան ղեկավարութեան կուրսերում, քաղաքականութեանը հատուկ կարճատե սեմինարներում, քաղաքականութեանը հատուկ կարճատե և յուրաքանչյուր առանձին քաղաքականութեան (ամբողջ կուրսի և մեթոդների հիմնական թեմայի նկատմամբ) բովանդակութեան և մեթոդների հիմնական թեմայի մշակումը. դասական պիտուքներով, տետրերով, աջին հերթին գրքերով, ցուցադրական միջոցներով, տետրերով, մատիտներով և այլն) ինչպես սովորողներին, այնպես եւ քաղաքականութեան ղեկավարների համար. քաղաքապետները ընթացքի, նրանց վորակի ու յուրաքանչյուր ստուգումը:

Պաշտպանութեան շրջապային խորհուրդների կազմաւորման ղեկավարների կարեւորագույն խնդիրն է անցկացնել ցուցադրական (որինակելի) պարապմունքներ ամենից դժվար հարցերի (որինակելի) պարապմունքներ ընդգրկելով խմբակներից մեկում, ցից («Ապագա պատերազմի բնույթը») խմբակներից մեկում, այն հաշիվով, վոր ներկա գտնված քաղաքականութեանը սովորեն այնպիսի ցուցադրանքով, թե ինչպես պետք է անցկացնել քաղաքապետները:

ՀՈՊ ինքնապաշտպանութեան խմբակների պետերի պատրաստութեան կուրսերում քաղաքապետները անմիջական ղեկավարութեան կուրսերում քաղաքապետները ընդգրկելով խորհուրդների կուրսերում և Պաշտպանութեան շրջապային խորհուրդների կուրսերում այդ կուրսերի պահեստի քաղաքականութեանը ղեկավարելու վրա, համաձայնեցնելով կուսակցական կոմիտեներին հետ:

ՀՈՊ ինքնապաշտպանության խմբակներում և ՀՈՊ ինքնապաշտպանության խմբակների պետերի կուրսերում քաղաքապամուծներին անցկացումը տրվում է Պաշտպանության շրջափակային խորհրդի կողմից նշանակված քաղխմբակավարների վերա, պետերի կազմից կամ հենց ՀՈՊ ինքնապաշտպանության խմբակների սովորողներից, նույնպես և տվյալ բնակիչության համ կ(բ) ֆրակցիայի կողմից հատկապես նշանակված այն կուսակցականներից, վորոնք ունեն բավարար քաղաքական պատրաստություն և ստուգված են կուսքաղաքական կոփվածության տեսակետից: Քաղխմբակավարների կազմը հաստատում է Պաշտպանության շրջափակային խորհրդի նախագահը:

Քաղխմբակավարը պարտավոր է ունենալ պարապմունքի նախորդ մտածված, գրված վորոգակի պլան (կոնսպեկտ), պարտավոր է սխտեմատիկ կատարել ամեն թեմայի յուրացման հաշվառումը, նույնպես և այն հարցերի հաշվառումը, վորոնք բնութագրում են սովորողներին:

Յուրաքանչյուր թեմայի մշակումը պետք է կառուցել հետևյալ մեթոդով. յուրաքանչյուր քաղաքապամուծի համար հատկացված 2 ժամից մոտավորապես 30—40 րոպեն հարկավոր է ոգտագործել քաղխմբակավարի բացադրության համար, պատմելու ձևով, ոգտագործելով ցուցադրական պիտույքները—թեմայի բովանդակության հիմնական հանգուցային հարցերի համար, մնացած ժամանակը հատկացվում է կրկնողական-ստուգողական զրույցի համար:

Բացի հատկացված ժամերի քաղաքապամուծներից, քաղխմբակավարը անպայման պետք է կազմակերպի սովորողների ինքնապատրաստումը: Դրա նպատակն է՝ ամրացնել քաղաքապամուծներում անցածները, ինքնապատրաստումը պետք է կազմակերպել ուսուցման ժամերից դուրս, վորտեղ ինքնապաշտպանության տվյալ խմբակում սովորող քաղաքականապես ամենից ավելի պատրաստված մարտիկների ղեկավարությամբ խմբակային ընթերցանություն են անցկացնում քաղխմբակավարների առաջադրությունների համաձայն (կարգալ և մշակել թերթի հոդվածի կոորներ, գրքեր, կազմել կոնտրոլ հարցերի պատասխանները և այլն):

Անհրաժեշտ է ամենալուրջ ուշադրությունը նվիրել ծրագրերի յուրացման վորակին ու ստուգմանը: Միայն հիմնավորված ու ձիշտ պատասխան երստանալուց հետո խմբակավարը կարող է յուրացված համարել հարցը:

Քաղաքապամուծների ծրագրի յուրացման բարձր վորակ է ձեռք բերվում սոցմրցակցության և հարվածայնության լայն ծավալման հիման վրա, ինչպես սովորողների, այնպես ել քաղխմբակավարների միջև:

Մշակվող թեման չյուրացրած բոլոր սովորողներին պետք է առանձնացնել հատուկ խմբակում՝ տվյալ թեման լրացուցիչ կերպով մշակելու համար:

Քաղաքապամուծների ծրագիրն անցնելուց հետո, Պաշտպանության խմբակային խորհրդի կազմաասայական բաժինը ՀՈՊ ինքնապաշտպանության խմբակների պետերի պատրաստության կուրսերում կազմակերպում է ստուգում, իմանալու թե յուրաքանչյուր սովորող ինչպես է յուրացրել ամբողջ ծրագիրը: Ըստ ստուգումը կատարվում է հատուկ քաղաքապամուծներ անցկացնելու միջոցով (զրույց անցած ծրագրի կոնտրոլ հարցերի շուրջը): Ստուգման արդյունքների մասին պետք է հայտնել Պաշտպանության շրջափակային խորհրդի կազմաասայական բաժնին:

Պաշտպանության շրջափակային խորհրդի կազմաասայական բաժնիները ՀՈՊ շրջանների կուսլիադորներին հետ միատեղ լիակատար պատասխանատվություն են կրում ՀՈՊ ինքնապաշտպանության խմբակներում սովորողների քաղաքապատրաստության համար, այդ պատրաստության բոլորիկյան կոփվածության համար՝ քաղխմբակավարների կազմի մանրամասն ուսումնասիրության և սովորողների յուրացման հիման վրա: Ընդհանուր յեղրակացություններ կազմող շրջաքաղաքային խորհուրդների կազմաասայական բաժնիները դասակարգայնորեն թշնամական վորաքանձգություններ հայտարարելու դեպքում, անմիջապես անհրաժեշտ միջոցներ են ձեռք առնում և իրազեկ են դարձնում Պաշտպանության խմբակային խորհրդին:

ՄԱՍՍԱՅԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ՈՒ ԱՆՑ. ԿԱՑՈՒՄԸ: Անհրաժեշտ է մասսայական աշխատանքում ընդգրկել ինքնապաշտպանության ամբողջ խմբակին և տվյալ բնակիչության մեջ ապրող մնացած աշխատավոր բնակչությանը: Առաջնակարգ նշանակություն ունի ուղղատեսիկական պրոպագանդը և ՀՈՊ վերաբերյալ պրակտիկ ունակությունների պատվաստումը աշխատավորներին, նրանցից կադրեր պատրաստելը ՀՈՊ ունիտար խմբերի համար:

Մասսաչուսեան քաղաքական աշխատանքը պետք է անցկացնել անընդհատ, ամեն ուր, լայնորեն ոգտագործելով խմբակի մարտիկների կատիվութունն ու ինքնագործունեյությունը, և գործադրելով բազմազան ձևեր—դիապոզիտիվների, կինոփապա-վենների, պրակատների ցուցադրությամբ պատկերավորած զը-րույցներ, դասախոսություններ, գեկույցներ և այլն. հարց ու պա-տասխանի յիրերկուսի, վիկտորինաներ, քաղմարտեր և այլն. կաղ-մակերպել ՀՈՊ վերարեբյալ խորհրդատվություններ, ստեղծել կար-միր անկյուններ, ակումբներ, թատրոնների ֆոյեններում բանալ նկարների ցուցահանդեսներ, կաղմակերպել ռազմական և Պաջա-վիաքիմյան ժուռնալների ու թերթերի ընթերցում, կաղմակեր-պել ինքնապաշտպանության խմբակների մարտիկների ժողով-ներ բնակչության հետ մեկտեղ, քննարկելով պատրաստության հարցերը, այլև դնել հետաքրքիր դեկուցումներ ռազմական հար-ցերի շուրջը. կաղմակերպել եքսկուրսիաներ դեպի Բիլիֆ դորա-մասերը, վարժակալանները, աշիրողրոմները, թանգարանները, գպրոցներն ու Պաջավիաքիմի ճամբարները, կարմիր բանակի տը-ները, պաշտպանության տները և այլն. կաղմակերպել ՀՈՊ վարժություններ, ցուցադրելով ինքնապաշտպանության խմբ-բակների աշխատանքը:

Ինքնապաշտպանություն խմբակի մարտական պատրաստություն շրջանում, հանգստի ժամերին, պետք է կազմակերպել ազգային յերթեր, ազգային զբոսանք, այդ յերթերին ներգրավելով նաև տան մնացած բնակիչներին:

Շեֆերի հետ միասին—արհմիութենական կազմակերպությաններ, ձեռնարկությունների բանվորների հետ մեկտեղ—արշավներ են կազմակերպում դեպի հարևան բնակմիությունները փորձի փոխանություն համար և տակտիկական պատրաստություն կոնկրետ ցուցանիշների շուրջը սոցիալականություն ու հարվածայնությունը ծավալելու, բնակչության մեջ ՀՈՊ անզրկաբխությունը վերացնելու համար:

Ահա մասսայական աշխատանքի մի հետաքրքիր փորձ, վոր կատարել է Լենինյան քաղմասի (քաղ. Մոսկվա) ինքնապաշտպանության խմբակը:

Սկզբում ՀՈՊ ակտիվը կազմված էր 34 կանանցից, մեծ մասամբ տեախյն տնտեսուհիներից: ՀՈՊ ակտիվը, ակտիվ մասնակցություն ունենալով տնտեսական-քաղաքական բոլոր միջադանիաներում, կարողացավ նվաճել հսկայական հեղինակություն,

իր աշխատանքի շնորհիվ ձեռք բերելով նշանակալի արդյունքներ. — կազմակերպել և աշխատում են Պաշտպանության 6 բժիշկ (675 անդամ) և Կարմիր խաչի 4 բժիշկ, ստեղծվել և ամրապնդվել են ինքնապաշտպանություն 7 խմբակ (135 մարդ), ՀՈՊ անդամների և Կարմիր խաչի անդամների կազմում սովորել են 1320 մարդ, տարածել են 1227 հակազգա՝

Անց ե կացված թերթիքի և ժուռնալներ ի կոլեկտիվ բաժանորդագրութիւն տնային տնտեսութիւններ և տնային աշխատողներ ի միջ և լախորեն ռադիոֆիկացիայի յե յենթարկել բնակչութիւնը:

Հուլիսյունը:
Զորակոչիկներին Կարմիր բանակ ճանապարհելիս կազմա-
կերպել են տնային տնտեսուհիների և տնային բանվորուհիների
և զորակոչիկների հետ միատեղ յերեկույթներ: Կարմիր բանակի
15-րդ տարեգարձի առթիվ հաջողվել է անցկացնել 14 ժողով,
վերտեղ ընդգրկված են յեղել 2600 մարդ: Լույս են ընծայել 10
պատի թերթ, կազմակերպել են 5 եքսկուրսիա դեպի կենտրո-
նական Կարմիր բանակի տունը: Ճմրակներն ստեղծել են
դրամխմբակներ պաշտպանական թեմատիկայով. անց են կացվում
մասսայական կոլեկտիվ ռադիո-հաղորդազրույթան ունենդրու-
թյուն բնակվարձկոպաների ակումբներում պաշտպանական թե-
մաների վերաբերյալ, կազմակերպում են ռազմաքաղաքական թե-
մաների վերաբերյալ զեկուցումներ և դասախոսություններ, ցու-
ցադրում են պաշտպանական ֆիլմեր և ղիպպոլիտիկներ:
7-րդ վիճակախաղին նվիրված՝ դահուկային յեկույթին մասնակ-
ցիլ են 25 տնային տնտեսուհիներ: Լայնորեն մասսայականաց-
վում են Մոսկվայում տեղի ունեցած հասարակական համագու-
մարների, խորհրդակցությունների, կոնֆերանսների վերոշում-
ները. սրանց մասնակցում են տնային տնտեսուհիների, տնա-
յին բանվորուհիների պատգամավորությունները (Պաշտպանութիւն
2-րդ համամիութենական կանանց խորհրդակցություն, Կարմիր
խաչի 3-րդ պլենում և այլն):

խաչի 3-րդ պլենումն և ավելի:
Մեծ ակտիվություն և անցնում խմբակների կազմակերպած բնակավարձկոտակների ժողովները, նվիրված պաշտպանական հարցերին: Կարմիր բանակի 15-րդ տարեդարձին բնակավարձկոտակներից մեկի ակումբում տեղի ունեցած ժողովին մասնակցում էր մոտ 300 մարդ, մյուս ակումբում—մոտ 600 մարդ, խաչակ—Նարբովի բնակավարձկոտակը Կարմիր բանակի մի գորամասի շեֆությունն և վերացրել:

Ակտիվ պաշտպանական աշխատանքի համար պարգևատրվել է 14 տնային տնտեսուհի: Ինքնապաշտպանություն խմբակները սերտորեն կապ են հաստատել բնակավարձկոռպի վարչության հետ: Այդ բոլոր խմբակներն ապահովված են ՀՈՊ հանգիստանքով և գույքով ի հաշիվ տնային վարչությունների, և ակտիվորեն մասնակցում են դանազան ցույցերին. ՀՈՊ մասնավորներին մասնակցել է 75 տնային տնտեսուհի: Հրամատարություն զնահատականով նրանք ցույց են տվել ՀՈՊ հատուկ խնդիրներին կատարման ճշտապահության և վորոշակիության որինակներ: ՄԱՄ ՈՒԼԸ: Ինքնապաշտպանության խմբակի ուսուցման ընթացքում, կուսակցական կուրսի ղեկավարություն կազմակերպում են պատի թերթի—«Իլիչևկայի» սխտեմատիկ հրատարակման գործը:

Ինքնապաշտպանություն խմբակի մամուլի կարևորագույն խնդիրն է՝ տալ մարտիկներին բոլորակյան դաստիարակություն, մորթիլիցայի յենթարկել նրանց՝ մարտական ու քաղաքական պատրաստության պլանները հաջողությամբ կատարելու համար: Թերթը կազմակերպում է սոցիալիստական մրցակցությունը խմբակում, լուսաբանում է մարտական ու քաղաքական պատրաստության ընթացքը, մասսայականացնում է ինքնապաշտպանության խմբակի լավագույն ակտիվիստներին, պայքարում է կարգապահության խախտման դեմ, պայքարում է քաղաքական բարձր դրություն համար:

Պատի թերթը ինքնապաշտպանություն խմբակի կուսակցական կորիզի որդանը լինելով, իր ամբողջ աշխատանքը կառուցում է կուսակցության վորոշումների լայն մասսայականացման բաղադրի վրա. խմբակի մարտիկներին դաստիարակում է կուսակցության անսահման նվիրվածության վորդով, պրոլետարական դեկտատուրային նվիրվածության վորդով և ԽՍՀՄ— միջազգային պրոլետարիատի այդ հայրենիքը—գեներ ձեռքին պաշտպանելու պատրաստակամության վորդով:

ԿՈՆՏՐՈՒ ՀԱՐՑԵՐ

1. Վերն և կուսակցական-քաղաքական աշխատանքի հիմնական խնդիրը ինքնապաշտպանության խմբակներում:

2. Ի՞նչ աշխատանք է կատարում կուսակցական կորիզը ինքնապաշտպանության խմբակում, իր աշխատանքում առանձնապես ինչի վրա յե հատուկ ուշադրություն դարձնում կուսակցական կորիզը:

3. Ո՞վ է ղեկավարում կարժը անկյան աշխատանքը բնակավորության մեջ և ո՞ւմ վրա յե նա հենվում:

4. Ի՞նչ հարցեր են անհրաժեշտ լուսաբանել պատի թերթում:

Հանձնարված է Պաշտպանության
Կենտրոնական խորհրդի և
խաղաղության բյուրոյի վոր
րոմամբ:
№107 13/V—33 թ.

Հավելված 1

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈՊ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՄԲԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

1. Ընդհանուր դրույթներ.

1. ՀՈՊ մարտունակ, վորոշակի, միահամուռ և անընդհատ աշխատող ծառայության վրա հենվող՝ յերկրի հզոր հակոգային պաշտպանության ստեղծումը պահանջում է՝ ապահովել հասարակայնության լայն մասնակցություն, մասսայական լայն աշխատանքի ծավալում և հենց իրենց աշխատավորներին խանգավորություն և ակտիվության դարգացման ու կազմակերպման հիման վրա՝ ՀՈՊ միջոցառումների գործնական իրականացման աշխատանքի մեջ գրավել սպառնալիքի յենթակա շերտի ամբողջ աշխատավոր բնակչությունը:

ՀՈՊ գործում աշխատավոր մասսաների մասսայական աշխատանքի և ինքնուրույն կազմակերպման այդ կարևորագույն խնդիրն իրականացվում է Պաշտպանության ղեկավարությունում, նախ և առաջ ՀՈՊ ակտիվին կոփելու և աշխատավոր բնակչությանը կազմակերպելու միջոցով բնակչության, աշխատանքի կամ ուսուցման վայրում, բնակավորություններում, դրույթական հաստատություններում, հիմնարկություններում և այլն, «ՀՈՊ ինքնապաշտպանության խմբակներ» մեջ:

2. ՀՈՊ ինքնապաշտպանության խմբակները, վորպես կանոն, կազմակերպում է Պաշտպանության տեղական բջիջը, և հանգիստանում են բջիջի ՀՈՊ սեկտորի հիմնական կորիզը: Այն դեպքում յերբ խմբակի կազմակերպման վայրում չկա Պաշտպանության բջիջ, խմբակի պատրաստություն և աշխատանքի ղեկավարությունը անմիջականորեն դրվում է Պաշտպանության համապատասխան շրջադիտորհուրդների վրա:

3. Ինքնապաշտպանության խմբակներ պետք է կազմակերպել առաջին հերթին խոշոր բնակավորություններում և արդյունաբերական բնակավայր կենտրոններում, վորոնք գտնվում են օդային հարձակման յենթակա շերտում:

Բնակավայրերում և փոքր բնակեցություններով շրջաններում, նույնպես և գյուղի սոցսեկտորի բնակավայրերում ինքնապաշտպանության խմբակներ են կազմակերպվում բնակարանային խմբակցություններում (մի քանի հարևան տներ, թաղերի միություն և այլն):

4. Խմբակների մեջ գրավված հիմնական կազմը պետք է լինեն յերիտասարդությունը (միջնակարգ դպրոցների վերջին դասարանները) և կանայք (բնակմիություններում): Խմբակների անձնակազմի մանավանդ խմբակների պետերի համալրման ժամանակ հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել դասակարգային խնամքով ընտանիքի վրա: Խմբակի կազմում պետք է լինի 15—30 մարդ:

5. Ինքնապաշտպանության խմբակների քանակը բնակավայրում կախված է նրա կարևորությունից (ողային հարձակումների սպառնալիքի աստիճանից), բնակչության խտությունից և այն կազմակերպությունների բնույթից, վորոնցում ըստեղծվում են խմբակները: Մոտավորապես 1000—1500 բնակչություն համար ստեղծվում է մեկ խմբակ:

6. Ինքնապաշտպանության խմբակը հանդիսանում է Պաշտպանության ղեկավարի ղեկավարման, վորը հատկապես վարժված ու պատրաստված է աշխատավոր բնակչությանը կազմակերպելու, կոփելու և ողային հարձակումներից ինքնապաշտպանության համար նրա պատրաստությունը ղեկավարելու համար:

7. Ինքնապաշտպանության խմբակներ ստեղծելու աշխատանքին և նրանց կողմից աշխատավոր բնակչության լայն մասնակցության մեջ տարվող գործունեությունը պետք է ներգրավել բոլոր արհմիութենական, հասարակական և կոոպերատիվ կազմակերպություններին (բնակկոոպերացիա, Կարմիր խաչի և Կարմիր կիսալուսնի ընկերություն, միլիցիային աջակցող ընկերություն և այլն), վորոնք Պաշտպանության հետ միասին կատարում են ամբողջ աշխատանքը և պատասխանատու յեն այդ աշխատանքի համար, իսկ դպրոցական ցանցի գծով—Լուստովկոմատի համապատասխան մարմինները:

8. Ինքնապաշտպանության խմբակների կազմակերպման, պատրաստության և գործունեություն ղեկավարություն դերվում է.

ա) Յուրաքանչյուր քաղմասի սահմաններում բնակչության պաշտպանության քաղմասեր ունեցող ՀՈՊ կայանների պարետները վրա՝ Պաշտպանության համապատասխան բՆԻՆԻ միջոցով:

բ) Մնացած բնակավայրերում, այլև բնակչության պաշտպանության քաղմասի տերրիտորիայի սահմաններից դուրս ՀՈՊ կայաններում—Պաշտպանության ղեկավարի ղեկավարման ՀՈՊ բաժինների և սեկտորների վրա՝ բնակկոոպերացիայի, Կարմիր խաչի ու Կարմիր կիսալուսնի ընկերություն և այլն համապատասխան մարմինների հետ միասին, կենտրոնացնելով այդ աշխատանքը Պաշտպանության մարմիններին բՆԻՆԻ:

II Խճճապաշտպանության խմբակի խնդիրները

9. Ինքնապաշտպանության խմբակի ընդհանուր խնդիրներն են.

ա) իր տան, թաղամասի, դպրոցի աշխատավոր բնակչության պատրաստության մասսայական աշխատանքը ՀՈՊ գծով ինքնապաշտպանության համար:

բ) բոլորովին վերացնել բնակչության միջից ողային և քիմիական տագնապները ազդանշաններով սահմանված գործողությունների անգրագիտությունը:

գ) կազմակերպել բնակչությանը կարգը պահպանելու խուճապը կանխելու նրա դեմ պայքարելու համար:

դ) ղեկավարել իր տան, բնակմիության, դպրոցի աշխատավոր բնակչության պատրաստությունն այնպես, վոր նա կարողանա ոգտագործել ձեռքի տակ յեղած սկզբնական միջոցները ողային հարձակումների հետևանքները վերացնելու համար:

ե) ամեն կերպ աջակցել և ոգնել ՀՈՊ խմբերին և ծառայության մասերին՝ ողային հարձակումների հետևանքները վերացնելու նրանց աշխատանքում:

10. Ինքնապաշտպանության խմբակի հիմնական խնդիրը բնակմիություններում հանդիսանում է՝ բանտարան բնակարանները (տները, թաղերը, ավանները և այլն) դարձնել «ՀՈՊ ամրոցներ» հետեյալ միջոցներով:

ա) ներդրվել աշխատավոր բնակչությանը Պաշտպանության գործնական պաշտպանական աշխատանքին. առաջին հերթին ՀՈՊ ասպարիզում:

բ) բոլորովին վերացնել ՀՈՊ անգրագիտությունը բնակչության մեջ, տալով անհրաժեշտ գիտելիքներ, այն է՝ ծանոթություն ողային հարձակման միջոցների ու ձևերի և ՀՈՊ կազմա-

կերպման հետ. կարողանալ ոգտվել անհատական և կոլեկտիվ պաշտպանութեան միջոցներէ, յուրացնել ոգային տագնապի ազդանշաններն նշանակութեանը և այդ ազդանշաններով գործելու կանոնները. կարողանալ ժամանակին անհրաժեշտ բժշկական ոգնութեան ցույց տալ զանազան միաստվածքների դեպքում:

գ) ձեռք բերել հակազգայն իր և բնակչութեան համար:

դ) որինակելիութեն դնել հակահրդեհային պահպանութեան գործը:

ե) կազմակերպել բժշկասանիտարական պոստ, վորը պետք է սպասարկի բնակչութեանը թե խաղաղ և թե պատերազմի ժամանակ՝ անհետաձգելի բժշկական ոգնութեամբ և բնակարանները դնել որինակելի սանիտարական դրութեան մեջ:

զ) ամենապարզ միջոցներով սարքավորել զազապաստաններ, բժշկական առաջին ոգնութեան կայաններ և լիցայկայաններ, հարմարեցնելով գոյութեան ունեցող բնակելի շէնքերը, վաննայի և ջրցանի սենյակները:

ը) հայտարերել, պատրաստել, կազմակերպել և կատարելագործել ՀՈՊ ակտիվին:

11. Դպրոցներում սովորող յերիտասարդութեանից կազմակերպվող ինքնապաշտպանութեան խմբակներին հիմնական խնդիրն է՝ ապահովել ՀՈՊ համապատասխան կարգը դպրոցում՝ սովորողների պարապմունքների ժամանակ և նրանց դպրոցում յեղած ժամանակ. բարձր դասարանների սովորողներից դաստիարակել ՀՈՊ ամուր ակտիվ իր բնակչութեան վայրում բնակչութեան մեջ աշխատանք կատարելու համար. անմիջապէս ոգնել դպրոցին կից բնակչութեաններին նրանց ՀՈՊ աշխատանքում և ստեղծել այնպիսի խմբակներ, վորոնք ընդունակ լինեն հարկավոր դեպքում լիովին փոխարինելու բնակչութեան պաշտպանութեան շրջանի ունիտար խմբերին:

Մի քանի դպրոցներում ՀՈՊ աշխատանքի կազմակերպման նպատակն է՝ հենց սկզբից ստեղծել ունիտար խմբեր, վորը վոչ մի դեպքում էլ բացասում ինքնապաշտպանութեան խմբակների կազմակերպման նպատակահարմարութեանն ու անհրաժեշտութեանը:

12. ՀՈՊ հարցերի մասսայական պրոպագանդի հետ միասին դպրոցների, հիմնարկութեանների և փոքր ձեռնարկութեանների ինքնապաշտպանութեան խմբակները հանդիսանում են, վորպէս մարտական կոնված միավորում, վորն իր գործունեյութեամբ

ապահովում է հիմնարկութեան կամ ձեռնարկութեան անընդհատ աշխատանքը ոգային հարձակումների ժամանակ:

III Ինքնապաշտպանութեան խմբակի աշխատանքն ու մարտկան պատրաստութեանը

13. Ինքնապաշտպանութեան խմբակն իր աշխատանքը կատարում է խաղաղ ժամանակից, խմբակի միջոցով բնակչութեանը՝ ՀՈՊ միջոցառումները կենսագործելու համար պատրաստութեանն անց և կացնում Պաշտպանութեան համապատասխան կազմակերպութեանը (ընթացակարգեր, բժշկանք), ներգրավելով արմիւթեաններին, հարմիր խաչի ընկ. և մյուս կազմակերպութեաններին, այլև բոլոր հասարակական կազմակերպութեաններին, սանիտարական հանձնաժողովներին աշակցութեան թեաններին, ռադիոսիրողներին ընկերութեաններին, միջինային աշակցող հանձնաժողովներին և այլն, նրանց գործունեյութեանը սերտորեն կապելով ՀՈՊ միջոցառումների պահանջների հետ:

14. Բնակչութեանների բնակչութեանը ՀՈՊ համար անմիջական պատրաստութեան հետ միասին ինքնապաշտպանութեան խմբակներն ապահովում են բնակչութեանը նաև ոգային հարձակման մասին ժամանակին իրազեկ դարձնելը, վորի համար.

ա) տներում պետք է ստեղծել կապի և ծանուցման պոստեր, վորոնք իրենց աշխատանքի համար ոգտագործում են տան մեջ յեղած հեռախոսային կապը, նրա, ցից նշանակելով հերթապահ հեռախոսներ, և դնելով սուրց և զանգեր:

բ) առանձին ռադիո-ընդունիչների մոտ պետք է նշանակել որապահութեան, վորի պարտականութեանն է խմբակի բոլոր մարտիկներին հայտնել «ոգային տագնապի» ազդանշանով հալածվելու մասին և տագնապի մասին հայտնել նրա բոլոր բնակիչներին:

15. Ինքնապաշտպանութեան խմբակի մարտական պատրաստութեանն անց և կացվում Պաշտպանութեան կենտրոնի դերագրային ցուցումներով:

Հետագա կատարելագործման համար ինքնապաշտպանութեան խմբակները ներգրավվում են ՀՈՊ շրջանների, քաղմասերի թեան խմբակները ներգրավվում են մասնավորներին, բնակչութեան պոնկտերի պարապմունքներին ու մասնավորներին, բնակչութեան կազմակերպվում են ինքնուրույն պարապմունքներ, այլև կազմակերպվում են ինքնապաշտպանութեան մի քանի լավագոյն խմբակներից բնակչութեան պաշտպանութեան ռեզերվային (լիտերային) և սկզբնական ունիտար խմբեր:

նելով ՀՈՊ յերթեր, ՀՈՊ այդ յերթերի շուրջը մորիլիզացիայի
յենթարկելով բնակչության լայն ուշադրութիւնը և անցկացնե-
լով բացատրական աշխատանք:

24. Նմբակի կազմակերպիչն իր ամբողջ պրակտիկ աշխա-
տանքում հենվում է շեֆական արհկազմակերպութունների լայն
աջակցութեան վրա և ապահովում է սերտ կապը տեղական
կազմակերպութունների հետ, հաշվետու քննելով նրանց առաջ
իր գործունեութեան համար:

Համեմատ 3

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

ՎԱՐԱԿՎԱԾ ՈՋԱՆՈՒՄ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻՆ ԱՆՀԵՏԱԶԳԵԼԻ
ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՑՈՒՅՑ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Անհետաձգելի ոգնություն կայուն թ՛ն վնասվածներին: Ոգ-
նություն հասցնողի գլխավոր խնդիրն է՝ վերջան հնարավոր է
շուտ հեռացնել ֆնասվածին վարակված վայրից:

Թ՛ն վարակվելու դեպքում ֆնասվածն ինքը պետք է իսկույն
գորս գա, կամ նրան հանում են թարմ ոգ վարակված վայրից
գետի քամու շարժմանը հակառակ կողմը:

Հեղուկ ի պրիտի կաթիլներով վարակվելու դեպքում անհը-
րաժեշտ է զննել մարմնի բաց տեղերը և խնամվածում բամբակի
կամ մարլայի տամպոններով հեռացնել տեսանելի կաթիլները,
այնպես, Վոր ի պրիտը ծծվի բամբակի մեջ և վոչ թե քսվի մաշկի
վրա, այնուհետև վարակված տեղերը պետք է լվալ ի պրիտի
վորե և լուծիչով (սապոնապիրտ, կերոսին):

Կաթիլահեղուկային դրությամբ ի պրիտով կամ նրա գոլոր-
շիններով վարակվելու դեպքում անհրաժեշտ է հանել վերնազ-
գեստը:

Այնտեղ, վորտեղ հանվում են, պետք է ցանել քլորակիր:

Վնասվածի հագուստը պետք է հանել ուտինե ձեռնոցներ
հագած: Յեթե վարակվածը յերկար ժամանակ է ֆնացել ի պրիտի
գոլորշիների մեջ և յեթի նրա հագուստի վրա կան բավական քանա-
կությամբ ի պրիտի գոլորշիներ, ապա հագուստը հանովը, բոտ
հնարավորին, հաճախ իւր ձեռքերը ձեռնոցներ հագած պետք Ե
կոխի քլորակրով և արկղի մեջ, վորպեսզի անֆնաս դարձնի թ՛ն
և ֆնասվածին ու իրեն պահպանի հնարավոր վարակումից:

Աճհետաձգելի ոգնություն վիրավորներին: Վիրավորներին ան-
ճետաձգելի ոգնության համար պետք է վերքը կանոնավոր կա-
պել, վորից և կախված կլինի վերքի հետագա բժշկությունը, իսկ
յերբեմն նաև վիրավորվածի կյանքը:

Նախ պետք է հանել այն հագուստը, վոր ծածկում է վեր-
քի տեղը և վոտնամանները:

Հագուստը պետք է հանել մեծ զգուշությամբ, վորպեսզի
ալիւրդ ցավեր չպատճառեն վիրավորվածին: Յեթե ֆլաաված է
ձեռքը կամ վոտքը, ապա նախ պետք է հագուստը հանել առողջ
վերջավորությունից (ձեռքից կամ վոտքից), հետո վիրավոր-
ված վերջավորությունից: Հագցնելու դեպքում հակառակն են
անում. այսինքն՝ նախ հագցնում են վիրավորված ձեռքը (կամ
վոտքը) և ապա առողջը: Հաճախ դժվար է լինում հանել կոշիկ-
ները, յերբ վոտքն է վիրավորված. այդ աշխատանքն ալիւր
լավ է կատարել յերկու հոգով. նման դեպքում մեկը յերկու
ձեռքով բռնում է վոտքը անշարժ դրությամբ, մյուսը յերկու
ձեռքով հանում է վոտքին կոշիկը, մի ձեռքով յետեից կրունկը
բռնելով, իսկ մյուսով — թաթը: Հետզհետե, յերբ կոշիկը դուրս է
գալիս, առաջինը. այսինքն՝ ով վոտքը բռնել եր անշարժ,
իր ձեռքերը մոտեցնում է կրնկին: Յեթե չի հաջողվում առանց
հիվանդին ցավ պատճառելու հանել հագուստը կամ կոշիկները,
այն ժամանակ ալիւրի լավ է քանդել կարը:

Վերքին անհետաձգելի ոգնություն ցույց տալու ժամանակ
վոչնչով չպետք է շփել վերքին. վերքը չպետք է լվալ (նույն-
նիսկ յեռացրած ջրով), այլ հարկավոր է միայն դադարեցնել
արյունահոսությունը ինչպես ցույց է տրված ներքևում, և վերքի
շուրջը քսել յոդի լուծույթ:

Վերքի վրա դնել մարլա, մաքուր թաշկինակ, անձեռոցիկ
կամ սրբիչ, վորի վրա դնել բամբակ և այդ բոլորը կապել բին-
տով:

Յեթե վերքը շատ մեծ է ու լայն, իսկ արյունահոսությունն
եղ շատ ուժեղ է, այդ դեպքում վերքի հատակի վրա մեծ կտոր
մարլա պետք է դնել կամ թաշկինակ ծայրերը դեպի դուրս:
Այնուհետև այդ թաշկինակի կամ մարլայի ներսը դնել բամբակի
կամ մարլայի մանր կտորներ ու լցնել դրանցով ամբողջ վերքը:
Թաշկինակի դուրս փնացած ծայրերով ծածկում են այդ բոլորը
դրսի կողմից, վորից հետո կապում են բինտով: Յեթե վիրա-

կապը մինչև ԱՌՈԿ հասցնելը ծծվում է արյունով, վիրկապը վոչ-
մի դեպքում չպետք է հանել, այլ հարկավոր է վերևից կրկին
դնել բամբակի կամ մարլայի կտոր կամ մաքուր խծոձ: Վերքը
կապելու համար գործ են ածում բինտո Բինտերը (վիրակապերը)
վաճառում են պատրաստ ձևով դեղատներում. բայց կարելի յե և
պատրաստել նաև տանը, լավ լվացած ու արդուկած ամերքանից,
քսթանից և այլն. դրա համար վերցնում են մի կտոր մոտ 5 մետր
յերկարությամբ, և ամբողջ յերկարությամբ շերտ-շերտ ճղում են
— 13 — 14 սանտիմետր լայնությամբ — իրանը փաթաթելու համար,
10 սանտիմետր լայնությամբ — ձեռքերը կամ վոտքերը փաթաթե-
լու համար և 5 սանտ. լայնությամբ — ձեռքերի մատերը կապելու
համար:

Յեթե այդպիսի յերկարության կտոր չկա, ապա ալիւրի կարճ
շերտերն իրար են կարում մի քանի անգամ ասիդն անցկացնե-
լով:

Բինտով կապելու ժամանակ այսպես են վարվում.

1) Բինտը վերցնում են աջ ձեռքը այնպես, վոր գլխիկը
ձեռքի ափի մեջ լինի, իսկ աղառ ծայրը — ներքև:

2) Ձախ ձեռքով բինտի ծայրը դնում են հարկավոր տեղի
վրա և շուռ են տալիս 2 — 3 անգամ մի տեղում — այդ կոշվում է
բինտը ամրացնող հանգուցների, հետո աստիճանաբար մի հան-
գույցը դնում են մյուսի վրա այնպես, վոր յուրաքանչյուր հե-
տևյալ հանգույցը նախորդի կեսը բռնի.

3) Միշտ պետք է փաթաթել բինտը ձախից աջ.

4) Բինտի գլխիկը պետք է մոտ լինի մարմնին.

5) Ծիշտ կապելու դեպքում ծալեր չպետք է գոյանան, դը-
րա համար պետք է հավասարաչափ ձգել:

6) Միշտ պետք է կապել ցածրից վերև (սրտի ուղղությամբ).

7) Բինտի ծայրը պատռում են յերկանքով յերկու մասի և
պինդ կապում են կամ ամրացնում անգլիական քորոցով:

8) Վերքը պետք է կապել վիրավորին պառկեցրած կամ
նստեցրած:

Բինտը պետք է ամուր կապած լինի մարմնին: Վի-
րակապն ալիւրի պինդ մարմնին կապած լինելու համար (մանա-
վանդ վերջավորությունների վրա) հարկավոր է կապելու ժամա-
նակ ծալի անել. արյան շրջանառությունը չդժվարացնելու հա-
մար չի կարելի չափազանց պինդ ձգել կապը:

Արյունահոսութեան կանգնեցնելը վիրավորվելու ժամանակ: Արյունահոսութեանը պիտի քանակենք և կանխեցնելու և օրինակ առաջգրական քուղով կամ օրինակ խողովակի կտորով: Սողովակով սեղմում են վերջավորութեանը վերքից վերև զարկեբակի ընթացքով (սրտին մոտիկ): Առաջգրական քուղ չլինելու դեպքում գործ են ածում անձնուցիկ, սրբիչ, հաստ պարան, փուլ:

Քուղը վոչ թե ուղղակի դնում են կաշու վրա, այլ սահուն կերպով սպիտակեղենի (շապիկի կտոր, թենցի, վարտիքի կտոր), գլխաշորի կամ մարլայի կտորի վերևից կաշու յերեսը պահպանելու համար հնարալուր ճալումներից և ցավը մեղմացնելու համար, վոր կարող է առաջ գալ քուղի ձիգ կապելուց. այնուհետև փուլը կամ սրբիչը կապկապում են մի քանի անգամ վերջավորութեան շուրջը, ընդվորում ամբողջ ժամանակ հավասարաչափ պետք է ձգել: Վորպես քուղ գործողովող նյութի ազատ ծայրերը պետք է կապել յերկու ամուր հանգուցով: Հետո կապի տակ են դնում վորեն ամուր, վոչ շատ յերկար առարկա (կարճ փայտ, մեծ բանալի և այլն), վորորում են նրանով կապը մինչև բոլորովին կկանգնի արյունահոսութեանը և այդ դրութեամբ ամրացնում են մի այլ կապով:

Արյունահոսութեանը քուղով կանգնեցնելու համար կարելի չէ կապել մարմնի միայն այն մասերը, վորտեղ մի վոսկր կա, վորովհետև ուժեղ կապելու ժամանակ այն տեղում: վորտեղ մի քանի զուգահեռ վոսկրներ կան, կարող են նուրբ վոսկրը կոտրվել: Իսկ թույլ կապելու դեպքում վոչ միայն չի կարելի դադարեցնել արյունահոսութեանը, այլև կարելի չէ նույնիսկ ուժեղացնել այն: Հետևաբար, այդ յեղանակը կարելի չէ կիրառել աղբրի վրա, ծղիլի վրա (արմուկից մինչև դաստակը) և ձեռքերի մատների վրա: Այդ գործողութեանը պետք է կատարել վիրավորվածին պառկեցրած, նախորոք բարձրացնելով վերջավորութեանը (ձեռքը կամ վոտքը) դեպի վեր: Վոչ մի դեպքում չպետք է դիմել այսպես կոչված «արյունարգել» պառավական միջոցների (սարգոստայնի հյուսվածք, աբեթ (մի տեսակ բույս), հացի միջուկ. դրանից վոչ մի ոգուտ չի ստացի, այլ միայն կկեղտոսվի վերքը, և արյունը կարող է վարակվել:

Անհետաձգելի ոգնություն ջարդվածների յեվ հողաբափուրյան (վոսկորը դուրս բցկնելու) դեպքում: Զանազան տեսակ ջարդվածքներ կարող են լինել: Զարդվածք ասելով՝ պետք է հասկանալ նուրբ հյուսվածքների փասվածքը առանց կաշին փասելու: Այդ

լինում է այն ժամանակ, յերբ մարմինն ստանում է քիչ թե շատ ուժեղ հարված վորեն կոչոտ բանից (փայտով, հողե կոչոտով, շենքի մի կտորի ընկնելուց և այլն): Կամ յերբ մարմինը, որին նակ, վայր ընկնելու ժամանակ անդգուշ ջարժումով դիպչում է մի վորեն պինդ բանի: Զարդվածքի ժամանակ փասվածք միշտ ցավ է զգում: Զարդվածք ստացածին անհետաձգելի ոգնութեան հասցնելու ժամանակ անհրաժեշտ է զխափորապես լիակատար հանգիստ տալ մարմնի ջարդված տեղին: Դրա համար փասվածքի համար հարկավոր է այնպիսի դրութեան ստեղծել, վոր նրա մարմնի ջարդված մասը անշարժ մնա: Յեթե ջարդվածքը ձեռքի վրա չէ, ապա հարկավոր է զլսի թաշկինակով կապել արմուկի վրա յե, ապա հարկավոր է զլսի թաշկինակով կապել արմուկի վրա յե, հողաթափութեան համար: Յեթե ջարդվածքը վոտքի վրա չէ, ապա հարկավոր է փասվածքին պառկեցնել վոտքը բարձրացնել վոտքի տակ դնելով վորեն փափուկ բան, զխափորապես ծնկի տակ: Կրծքի ջարդվածքի ժամանակ փասվածքին պետք է նստեցնել—այդպես հանգիստ է չնչիու համար: Փորի վրա ջարդվածք ստացողին նստեցնում են վոտքերը ծալած: Գլխի ջարդվածքի դեպքում անհրաժեշտ է պառկեցնել իրանը բարձր դրութեան մեջ, զլսի և մեջքի տակ դնելով բարձ, հագուստ և այլն:

Հողաթափութեան դեպքում անհետաձգելի ոգնութեան ցույց տալու ժամանակ անհրաժեշտ է փասվածքին այնպիսի դրութեան մեջ դնել, վորպեսզի փասված տեղը միանգամայն հանգիստ դրութեան մեջ լինի և անշարժ: Յեթե վոտքն է դուրս ընկել այնպես պետք է վարվել, ինչպես վոտքի ջարդվածքի ժամանակ: Յեթե ձեռքն է դուրս ընկել, ապա անհրաժեշտ է այդ ձեռքին տալ անշարժ դրութեան, դրա համար ոգտագործելով գլխաշորը (զլսի թաշկինակը) և փասվածքին ուղարկել ԱՌՈՒ: Վորպես զըլխաշոր կարելի չէ ոգտագործել կանանց զլսի թաշկինակը, նրա անկյուններն իրար վրա ծալելով:

Ինչպես կապել ձեռքը: Առողջ ուսի վրա յեն դնում մեծ թաշկինակի մի ծայրն այնպես, վոր նա կարողանա ընդգրկել մինչև հիվանդ ուսը. իսկ թաշկինակը ինչի փասվածքի կրծքի վրա: Կահիվանդ ուսը, իսկ թաշկինակի մեջտեղն ընկնի փասված ձեռքի բերն այն է, վոր թաշկինակի մեջտեղն ընկնի փասված ձեռքի արմուկի տակ և նրանից քիչ գերել: Հիվանդ ձեռքը պետք է ծալել ուղիղ անկյունով, իսկ ձեռքի թաթը համարյա պետք է անցնի թաշկինակի հիմքի մեջտեղը: Դրանից հետո յլչ պետք է բարձրացնել թաշկինակի ներքեի կեսը դեպի հիվանդ կողմի ուսը և

տանել դեպի փնտալած ձեռքի ուսը, վորտեղ և կապում են յերկու ծայրերը հանգուցյով:

Ինչպես կապել ծուկը: Թաշկինակի յերկար կողմը այնպես են ծալում, վոր 5 սանտիմ. ծալեր գոյանա: Հետո թաշկինակը 5 սանտ. ծնկից ներքև դնում են ազդրի վրա մեջտեղով. ծայրերը փաթաթում են ծնկան շուրջը, խաչաձև, դուրս են բերում 2—3 սանտ. ծնկի հողի վրա և կապում են: Թաշկինակի լայն մասը ձգում են, հարթում են և քորոցով ամրացնում:

Ինչպես կապել վոսֆի քաթը: Վոսթի թաթը դնում են թաշկինակի մեջտեղը, մատները թաշկինակի գագաթին մոտ: Այնուհետև այդ գագաթը ծալում են մատների շուրջը, թաշկինակի յերկու կողմերը դնում են խաչմերուկ և փաթաթում վոսթի թաթի շուրջը: Թեթև պետք է ձիգ տալ թաշկինակը և քորոցով ամրացնել:

Անհետաձգելի ոգնություն այրվածքից վնասվածներին: Այրվածքները կարող են լինել յերեք տեսակ. 1) կաշու կաւմբելը (առաջին աստիճանի այրվածք) 2) յերբ բշտիկներ են գոյանում (յերկրորդ աստիճանի այրվածք) 3) կաշու ուռուցք և մարմնի խորն ընկած մասերի անդգայացում (յերրորդ աստիճանի այրվածք):

Առանցից վտանգավոր այրվածքներն են յերկրորդ և յերրորդ աստիճանի այրվածքները: սակայն առաջին աստիճանի այրվածքն էլ կարող է մահացու լինել, յերբ բռնում է մարմնի մակերևույթի մոտ կեսը: Առաջին և յերկրորդ աստիճանի այրվածքների դեպքում հարկավոր է ցանել մաքուր խմելու սոդայի փոշի այրված տեղի վրա և վրան դնել մաքուր կտոր սառը ջրով թրջած, կամ այրվածքի վրա դնել քերած հում կարտոֆիլ: Յեթե բշտիկներ են գոյացել, պետք է պոկել և նրանց մեջ յեղած հեղուկը թափել այդ բանը կանեն առաջին ոգնություն կայանում (Ա.Ռ.Ու), յեթե ևս ուռու կցտնեն: Յերրորդ աստիճանի այրվածքների դեպքում հարկավոր է միայն կապել փնտալած տեղը մաքուր կապով և փնտալածին ուղարկել Ա.Ռ.Ու:

Տաք ջրով կամ գոլորշիներով խաշվելու դեպքում, հարկավոր է, վորքան հնարավոր է, շուտ փնտալածի վրա լցնել սառը ջուր, վորպեսզի հագուստը սառչի:

Այրվածքներից բշտիկներ գոյանալու դեպքում ոգտակար է այրված տեղը քսել վաղելին կամ կտավատի յուղի և կրաջրի զանազան մասերից պատրաստած խառնուրդ: Կրաջուր պատրաստելու համար վերցնում են 10 գրամ (յերկու թեյի գդալ) հան-

գած կիր խառնում են մեկ կիլոգրամ (2 շիշ) ջրի հետ. թողնում են մնա այդ խառնուրդը մի քանի ժամ, ժամանակ առ ժամանակ խառնելով և պահելով փակ ամանում:

Ոգնություն երկեւրական հոսանքից վնասվածներին: Վնասվածին փրկելու համար հարկավոր է նախ և առաջ կտրել լարը, ընդվորում չպետք է մերկ ձեռքերով բռնել լարից կամ փնտալածի մարմնին ձեռք տալ վորպեսզի ինքդ ել չփնտալես:

Լարը պետք է կտրել մեկուսացված բռնակներով կամ կլտրում են չոր փայտե կոթ ունեցող կայիններով: Յեթե հնարավոր է կտրել լարը, ապա պետք է աշխատել լարից հեռացնել փնտալածին չոր պարանով:

Յեթե փնտալածի վրա ելեքտրական հոսանքի ներգործությունից այրվածք է գոյանում, ապա նրան ոգնություն պետք է ցույց տալ այնպես, ինչպես նկարագրված է վերևում: Յեթե երկտրականությունը խիստ է փնտսել ամբողջ մարմինը և փնտսելիկտրականությունը յուրեն ու թույլ է շնչում, այն վաճը կորցրել է գիտակցությունն ազատել նրան հագուստից և ժամանակ հարկավոր է շտապով ազատել նրան հագուստից և ակսիլ արհեստական շնչառություն առաջ բերել վերևում ցույց տրված յեղանակով:

Վնասվածներին տեղափոխությունը առաջին ոգնության կալմը (Ա.Ռ.Ու): Անհետաձգելի բժշկական ոգնություն (արյունահոսությունը կանգնեցնելը, կապելը և այլն) պետք է ցույց տալ հենց տեղում—փնտալած ոչախում: Խոշոր նշանակություն ունի փնտստեղում—ոգնություն ցույց տալը. բայց իսկական բժշկավածին տեղում ոգնություն կարելի է ցույց տալ միայն Ա.Ռ.Ու կայանում կամ հիվանդանոցում բժշկական կալմի կողմից:

Այն վիրավորները, վորոնք քայիւ կարող են, ուղարկվում են Ա.Ռ.Ու ինքնապաշտպանության խմբակի մարտիկներին ուղեկցություն ծանր փնտալածներին պետք է տեղափոխել պատգաքակներով: Ծանր փնտալածների փոխադրության միոցներն են, պատգարակները, վորոնք շուտափուլթ պատրաստվում են տոձեռն պատգարակները, վորոնք շուտափուլթ պատրաստվում են տոձեռն նյութերից: Ամենապարզ յեղանակն է ձեռքով տեղափոխությունը: Յերբ փնտալածի գիտակցությունը տեղն է և այնքան թյունը: Յերբ փնտալածի բռնել իրեն կրողին, հնարավոր ուժ ունի, վոր կարող է ձեռքերով բռնել իրեն կրողին, հնարավոր է, վոր մի մարդ միայն տեղափոխի փնտալածին: Այդ ավելի է, վոր մի մարդ միայն տեղափոխի փնտալածին: Այդ ավելի է այսպես անել. վերքը կապելուց հետո պետք է զգուշուրով և այսպես անել. վերքը կապելուց հետո պետք է զգուշուրով թյամբ նստեցնել փնտալածին գետնի վրա և, լայնորեն իրարից հեռացնելով նրա վորտքերը, ինքը նստի վորտքերի միջև վորքան հեռացնելով նրա վորտքերը, ինքը նստի վորտքերի միջև վորքան հնար է մատիկ հիվանդի մարմնին, մեջքը դեպի հիվանդը: Վերքը-

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Թ Յ Ո Ի Ն

հջ

Գլուխ I. Համառոտ տեղեկություններ ողային հարձակման միջոցների և յեղանակների մասին	3
Գլուխ II. Հակողային պաշտպանության սխտեմը և բնակչության ինքնապաշտպանության կազմակերպման	10
աշխատանքի տեղն ու դերը այդ սխտեմում	29
Գլուխ III. Հակաքիմիական պաշտպանության միջոցները	41
Գլուխ IV. Ինքնապաշտպանության խմբակի պատրաստությունը գործողությունների համար	45
Գլուխ V. Ինքնապաշտպանության խմբակի աշխատանքը տարբեր վարակված ռժախներում	71
Գլուխ VI. Քաղաքապետները ինքնապաշտպանության խմբակներում	79
Հավելվածներ 1. ՀՈԳ խմբակի կանոնադրությունը	87
2. Հրահանգ վարակված ռժախում վնասվածներին անհետաձգելի ոգնություն ցույց տալու համար	

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0211180

42.235

ԳԻՆԸ 1 Թ.

В. Максименко

Группа Самозащиты П. В. О.

ГИЗ ССР Армении, Эривань, 1936.